

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Nacionālais
attīstības plāns

Bērnu aizsardzības
centrs

2. NODEVUMS

Latvijas prakses izpēte darbā ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku

Saskaņā ar Bērnu aizsardzības centra un SIA “Projektu un kvalitātes vadība” 2024. gada 19.jūlijā noslēgto līgumu Nr. 4.2-4/84 par vadlīniju izstrādi Bērna atbalsta speciālista darbam ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām un profesionālās kompetences pilnveides programmas un mācību metodikas izstrādi un aprobāciju.

Eiropas Sociālā fonda Plus līdzfinansētā projekta Nr. 4.3.6.5/1/24/I/001 “Atbalsta pasākumi bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām un to ģimenēm” ietvaros.

Pasūtītājs: Bērnu aizsardzības centrs

Izpildītājs: SIA “Projektu un kvalitātes vadība”

2025. gada 30. aprīlī

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS.....	2
IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI.....	4
IEVADS.....	5
IZPĒTES METODOLOĢIJA.....	6
1. SPECIĀLISTI, KURI STRĀDĀ AR BĒRNIEM AR UZVEDĪBAS VAI ATKARĪBU PROBLĒMĀM VAI TO ATTĪSTĪBAS RISKU UN VIŅU ĢIMENĒM	8
2. MĒRĶA GRUPAS PROBLEMĀTIKA	44
3. SADARBĪBAS MEHĀNISMI	54
4. BĒRNA ATBALSTA SPECIĀLISTA SADARBĪBAS NOSACĪJUMI UN MEHĀNISMI AR SADARBĪBAS PARTNERIEM.....	63
4.1. BAS sadarbības partneri.....	63
4.2. BAS un partneru sadarbības mehānismi	66
4.2.1.BAS loma starpinstitucionālās sadarbības modelī	67
4.2.2. Sadarbības izaicinājumi	68
4.3. Priekšlikumi sadarbības veidošanai	69
5. BĒRNA ATBALSTA SPECIĀLISTA DARBĀ IZMANTOJAMĀS METODIKAS UN VADLĪNIJAS	72
6. BĒRNA ATBALSTA SPECIĀLISTA DARBĀ IZMANTOJAMĀS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS	78
7. SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS BĒRNA ATBALSTA SPECIĀLISTA AMATA IZVEIDEI LATVIJĀ	88
PIELIKUMI	93
1.pielikums. Speciālistu, kuri strādā ar ģimenēm ar bērniem, t.sk. ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku Latvijā un/vai ar šādiem bērniem, padziļināto interviju vadlīnijas.....	93

2.pielikums. Informācija par speciālistu, kuri strādā ar ģimenēm ar bērniem, t.sk. ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem, ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku Latvijā un/vai ar šādiem bērniem, sniegtajām intervijām.	96
3.pielikums. Speciālisti, kuri sniedza intervijas par informācijas sistēmām	99
4. pielikums Domnīcas “BAS amata funkcijām nākotnē” darba kārtība, dalībnieku saraksts un kopsavilkums	100
5. pielikums Domnīcas “BAS amata funkcijas nākotnē” darba kārtība, dalībnieku saraksts un kopsavilkums	104
6. pielikums Domnīcas “BAS loma un funkciju robežas pašvaldību sociālo pakalpojumu klāstā” darba kārtība, dalībnieku saraksts un kopsavilkums	109

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
AC	Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centrs
BARIS	Bāriņtiesu informācijas sistēma
BAS	Bērna atbalsta speciālists
BKUS	VSIA “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca”
Centrs	Bērnu aizsardzības centrs
DigiSoc	Labklājības nozares un pašvaldību sociālās sfēras platforma
E-klase	Elektroniska skolvadības sistēma
ESPAD	Eiropas skolu aptaujas projekts par alkoholu un citām narkotiskām vielām, no angļu valodas European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs
E-veselība	Elektroniska valsts veselības aprūpes informācijas sistēma
LM	Labklājības ministrija
mērķa grupa	Bērni ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku
NPAIS	Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma
NVO	Nevalstiska organizācija
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PRC	SIA “Bērnu un pusaudžu resursu centrs”
SD	Pašvaldības sociālais dienests
SOPA	Sociālās palīdzības administrēšanas informācijas sistēma
SPOLIS	Sociālās politikas monitoringa informācijas sistēma
VDEĀVK	Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija
VISC	Valsts izglītības satura centrs
VPD	Valsts probācijas dienests
VSAC	Valsts sociālās aprūpes centrs

IEVADS

Statistikas dati liecina par lielu skaitu bērnu ar dažādām uzvedības problēmām vai atkarībām. Valsts kontroles revīzijas ziņojuma “Problēmbērni” – pieaugušo neizdarību spogulis” (turpmāk tekstā – Ziņojums) veiktās pašvaldību aptaujas dati norāda, ka 2020.gadā Latvijā bija:

- aptuveni 838 bērni, kuri klaiņo, ubago, ir patvaļīgi aizgājuši no dzīvesvietas vai veic citas darbības, kas varētu izraisīt prettiesisku rīcību;
- 4084 bērni, kuri ilgstoši bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi;
- 3194 bērni, kuriem ir izveidojusies atkarība no apreibinošām vielām vai procesiem;
- 5445 bērni, kuri ir izdarījuši administratīvus pārkāpumus;
- 698 bērni, kuri ir izdarījuši noziedzīgus nodarījumus.

Analizējot bērnu ar uzvedības problēmām situāciju Latvijā, Ziņojuma autori izdala divas bērnu grupas – **bērni ar uzvedības problēmām** un **bērni ar uzvedības problēmu iestāšanās risku** – tādējādi norādot, ka pastāv virkne riska faktoru, kas tālākā bērna dzīves posmā var ietekmēt bērna uzvedības problēmu attīstību. Saskaņā ar Ziņojuma autoru veikto aprēķinu, izmantojot valsts un pašvaldību informācijas sistēmās uzkrātos datus, 2020.gadā Latvijā bija vismaz **10 360 bērnu ar uzvedības problēmām** un **36 545 bērni ar uzvedības problēmu iestāšanās risku**.

Darbā ar bērnu ar uzvedības vai atkarību problēmām ir iesaistītas dažādu institūciju (izglītības iestādes, medicīnas iestādes, bāriņtiesas, u.c.) speciālisti. Katrai iesaistītajai institūcijai un speciālistam var būt sava atbildības sfēra un uzdevumi, bet kopumā mērķis ir viens – bērna labāko interešu aizstāvēšana, labklājība un attīstība.

Centra īstenotā Eiropas Sociālā fonda Plus līdzfinansētā projekta Nr.4.3.6.5/1/24/I/001 “Atbalsta pasākumi bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām un to ģimenēm” ietvaros noslēgts līgums, kura mērķis ir izstrādāt vadlīnijas BAS funkciju nodrošināšanai darbā ar bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku. Lai nodrošinātu šo vadlīniju izstrādi, tika analizēta Latvijas speciālistu prakse darbā ar mērķa grupu.

Pētījuma uzdevumi:

- identificēt valsts, pašvaldības iestāžu, nevalstisko organizāciju un privātā sektora speciālistus, kuri strādā ar mērķa grupu un viņu ģimenēm Latvijā;
- noskaidrot identificēto speciālistu pienākumus, tiesības, amata robežas un kompetenci;
- noteikt potenciālos BAS sadarbības partnerus, to sadarbības nosacījumus;
- izvērtēt BAS un identificēto potenciālo sadarbības partneru iespējamās sadarbības mehānismus vai modeļus, to stiprās un vājās puses;
- izpētīt metodikas vai vadlīnijas, kas izstrādātas valsts, pašvaldības iestāžu un NVO speciālistiem, kuri identificēti kā potenciālie BAS sadarbības partneri;
- identificēt informācijas sistēmas, kuras varētu būt nepieciešamas BAS darba pienākumu izpildei.

IZPĒTES METODOĻĪJA

Informācijas ieguvei pētījumā izmantotas padziļinātās intervijas ar speciālistiem, kuri strādā ar mērķa grupu, lai noskaidrotu viņu redzējumu un viedokli par pētījuma uzdevumiem, t.sk. speciālistu sadarbības nosacījumiem un risinājumiem, izzinātu situācijas daudzveidību, kā arī iegūtu padziļinātu izpratni par speciālistu amatu robežām un kompetenci.

Paralēli tika analizēti arī dažādu nozaru speciālistu amatu apraksti, kas nosaka speciālistu pienākumus, tiesības un amatu robežas.

Mērķa grupa visbiežāk nonāk SD un bāriņtiesas redzeslokā. Tajā pašā laikā darbu ar mērķa grupu veic arī izglītības iestādes, ārstniecības iestādes, valsts un/vai pašvaldības policija, VPD, kā arī dažādas NVO, piemēram, biedrība “Resiliences centrs”, biedrība “Latvijas Samariešu apvienība”, biedrība “Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija”, nodibinājums “Latvijas bērnu atbalsta fonds” u.c., tādēļ šo iestāžu vai organizāciju speciālistu viedoklis tika noskaidrots intervijās.

Lai izprastu speciālistu pienākumus, tiesības, amata robežas un kompetenci, kā arī veiktu kvalitatīvu Latvijas prakses izpēti, tika analizēti labklājības, izglītības, veselības, tieslietu un iekšlietu nozarēs identificēto speciālistu amatu apraksti, iekšējie un ārējie normatīvie akti,

tiešsaistē pieejamā informācija. Padziļināti tika pētīti to speciālistu amati, kuri tieši saistīti ar attiecīgās nozares galvenajām funkcijām un uzdevumiem un biežāk tiek iesaistīti starpinstitutionālajā sadarbībā, lai risinātu mērķa grupas problēmas. Papildus tika veiktas padziļinātas intervijas ar minēto nozaru speciālistiem no dažādiem Latvijas reģioniem, lai iegūtu plašāku izpratni par dažādu nozaru speciālistu lomu bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Interviju (interviju vadlīnijas skatīt 1.pielikumā) laikā tika noskaidrots speciālistu viedoklis par:

- mērķa grupas problemātiku;
- darba intensitāti, darba apjomu ar mērķa grupu;
- darba saturu darbā ar mērķa grupu;
- esošajiem un nepieciešamajiem sadarbības partneriem.

Kopumā tika veiktas 30 padziļinātās intervijas (intervēto speciālistu sarakstu skatīt 2.pielikumā). Speciālistu skaitu un sadalījumu primāri noteica tas, cik daudzveidīga ir situācija katras specialitātes ietvaros (tas ir, jo atšķirīgāki iespējamie profesiju varianti un specializācijas, jo lielāks intervējamo skaits bija nepieciešams, lai identificētu speciālistu darba saturu un apjomu darbā ar mērķa grupu, bet, jo līdzīgāki – jo mazāks). Tā kā labklājības nozarē identificēti skaitliski vairāk dažādu speciālistu (skatīt 1. tabulu) kā citās nozarēs, tad ar šīs nozares speciālistiem intervijas bija skaitliski visvairāk. Savukārt, izglītības, tieslietu, iekšlietu un veselības nozarēs strādājošo dažādo speciālistu ir mazāk, to pienākumi un nepieciešamā kompetence ir skaidri definēti, tāpēc arī intervijas ar šo nozaru speciālistiem bija nepieciešamas skaitliski mazāk.

Lai identificētu informācijas sistēmas, kuras varētu būt nepieciešamas BAS darba pienākumu izpildei, tika izpētīts, kādas ir dažādu nozaru speciālistu darba pienākumu veikšanā izmantojamās informācijas sistēmas. Tika identificētas vairākas informācijas sistēmas, kuras izmanto dažādu nozaru speciālisti, – SOPA, BARIS, NPAIS, SPOLIS, E-klase, E-veselība. Lai iegūtu pilnīgāku informāciju par informācijas sistēmu izmantošanas praksi un tehnisko risinājumu iespējām vairākās pašvaldībās un varētu apkopot informāciju par identificēto informācijas sistēmu izmantošanas pamatojumu un apjomu BAS, padziļinātās intervijas tika veiktas par šīm sistēmām ar labklājības un iekšlietu nozaru speciālistiem. Līdz ar to tika veiktas 10 padziļinātās intervijas ar

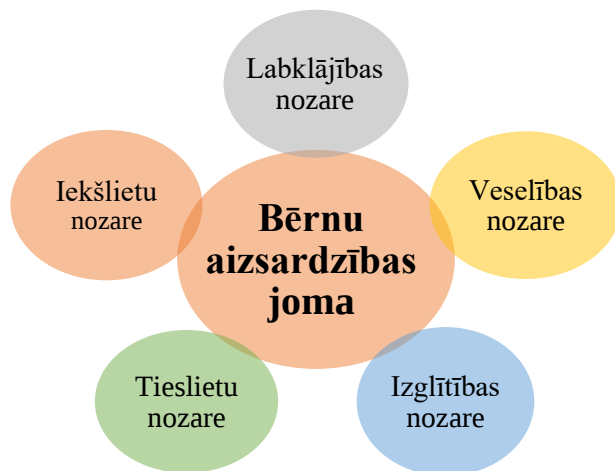
šo sistēmu galvenajiem lietotājiem - ar sociālo dienestu pārstāvjiem, bāriņtiesu pārstāvjiem un ar valsts un pašvaldību policijas pārstāvjiem (speciālistu sarakstu skatīt 3.pielikumā).

Lai iegūtu informāciju par iespējamajām BAS amata funkcijām, pētījuma sākuma posmā (12.09.2024.) tika organizētas 3 domnīcas (domnīcu darba kārtības, dalībnieku sarakstu un apkopojumus skatīt 4., 5. un 6. pielikumā). Domnīcās lielākā daļa laika tika veltīta diskusijai par BAS nepieciešamību, viņa vietu un lomu bērnu aizsardzības sistēmā, līdz ar to tika pieņemts lēmums, lai izvērtētu BAS un potenciālo partneru sadarbības mehānismus, plānotās fokusgrupu diskusijas vietā izmantot citu kvalitatīvo pētījumu metodi - intervijas, ar dažādiem speciālistiem. Intervijās tika izzināti iespējamie sadarbības mehānismi, to stiprās un vājās puses, kā arī sadarbības pilnveides iespējas. Fokusgrupas aizstāšana ar intervijām tika veikta, jo speciālistu skaits, no kuriem būtu nepieciešams iegūt informāciju, ir lielāks, kā iespējams iekļaut vienā vai divās fokusgrupu diskusijās, kur vēlamais dalībnieku skaits nav lielāks par 8 speciālistiem.

1. SPECIĀLISTI, KURI STRĀDĀ AR BĒRNIEM AR UZVEDĪBAS VAI ATKARĪBU PROBLĒMĀM VAI TO ATTĪSTĪBAS RISKU UN VIŅU ĢIMENĒM

Latvijā speciālisti, kuri veic darbu ar mērķa grupu, strādā gan valsts un pašvaldības iestādēs, gan nevalstiskajā un privātajā sektorā. Speciālisti darbojas bērnu tiesību aizsardzības jomā, kas aptver vairākas nozares: labklājības, izglītības, iekšlietu, tieslietu, kā arī veselības nozares (skatīt 1.attēlu).

1.attēls. Bērnu aizsardzības jomā darbojošās nozares

Latvijas prakses izpētes laikā apkopota un sagrupēta informācija par speciālistiem, kuri veic darbu ar mērķa grupu Latvijā (skatīt 1.tabulu), tādējādi nodrošinot bērniem atbalstu un viņu tiesību aizsardzību, kā arī veicinot bērnu labklājību.

1.tabula Speciālisti, kuri strādā ar mērķa grupu Latvijā

Bērnu tiesību aizsardzības joma		
Nozare	Iestādes	Speciālisti
Tieslietu nozare	VPD	- Speciālists darbā ar bērniem un jauniešiem
Iekšlietu nozare	Pašvaldības policija	- Inspektors - Vecākais inspektors - Galvenais speciālists - Nepilngadīgo lietu inspektors
	Valsts policija	- Inspektors (prevencijas grupas) - Izmeklēšanas nodaļas inspektors
Izglītības nozare	Sākumskola, pamatskola, vidusskola, profesionālās izglītības iestāde	- Sociālais pedagogs - Izglītības un skolu psihologs - Klases audzinātājs - Priekšmetu skolotāji - Speciālais pedagogs - Pedagoģis karjeras konsultants - Māsa (medicīnas māsa) - Speciālists bērnu tiesību aizsardzības jautājumos
	Izglītības pārvalde	- Speciālists bērnu tiesību aizsardzības jautājumos
	Pirmsskolas izglītības iestāde	- Skolotājs - Metodīķis - Skolotāja palīgs
Veselības nozare	Ambulatorās un stacionārās ārstniecības iestādes	- Bērnu psihiatrs - narkologs - Ģimenes ārsts - Atkarības profilakses speciālists - Psihoterapeits
Labklājības nozare	Sociālais dienests	- Sociālais darbinieks ģimenēm ar bērniem (specializācijas: darbam ar jauniešiem vai ar atkarību jautājumiem) - Slimnīcu sociālais darbinieks - Klīniskais psihologs
	Bāriņtiesa	- Bāriņtiesas darbinieki - Klīniskais psihologs - Speciālists bērnu tiesību aizsardzības jautājumos

	Bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas	- Vecākais sociālais darbinieks - Sociālais darbinieks - Audzinātājs - Aprūpētājs - Iestādes vadītājs
	Dienas aprūpes centri/kopienas centri	- Sociālais darbinieks
	Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centri ¹	- Sociālais darbinieks - Klīniskais psihologs
	Bērnu un jauniešu centri ²	- Jaunatnes lietu speciālists - Jaunatnes darbinieks
Citu pakalpojumu sniedzēju institūcijas, organizācijas (NVO, juridiskas un fiziskas personas)		- Mentors - Sociālais mentors - Jauniešu eksperts - Pusaudžu atbalsta persona - Ģimenes atbalsta persona - Ģimenes asistents - Psihoterapeits - Sociālais darbinieks - Mākslas terapeits

Veicot padziļinātu mērķa grupas speciālistu pienākumu un tiesību analīzi, tika izveidota apkopojoša tabula (2.tabula), kas sniedz pārskatu par valsts, pašvaldības iestāžu, NVO un privātā sektora speciālistiem. Tabula kalpo kā informatīvs avots, lai labāk izprastu dažādo institūciju un organizāciju lomu un iesaisti darbā ar bērniem, tajā skaitā arī ar mērķa grupu. Šajā apakšnodaļā tiks aplūkoti dažādu institūciju un speciālistu pienākumi, tiesības un atbildības jomas, akcentējot to nozīmi darbā ar mērķa grupu.

2.tabulā ir aprakstīti bērnu tiesību aizsardzības jomas piecu nozaru speciālistu amata nosaukumi, galvenie darba pienākumi, kas tiešā veidā ir saistīti ar darbu ar mērķa grupu un viņu ģimenēm, amata tiesības, darba veikšanai nepieciešamās kompetences, zināšanas, prasmes un spējas,

¹Labklājības ministrijas mājaslapa, Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centri. Pieejams: <https://www.lm.gov.lv/lv/arpusgimenes-aprupes-atbalsta-centri-0> (skatīts 09.11.2024.)

² Izglītības ceļvedis, bērnu un jauniešu centri. Pieejams: https://izglitibascelvedis.lv/bernu_un_jauniesu_centri (skatīts 09.11.2024.)

raksturota darba intensitāte ar mērķa grupu (kur tas ir iespējams), kā arī apkopojošā aprakstā zem 2.tabulas aprakstīta bērnu tiesību aizsardzības jomas visu nozaru speciālistu identificētās amata robežas. Šis pārskats palīdz veidot izpratni par speciālistu darba specifiku, kopīgajām un atšķirīgajām amata funkcijām darbā ar mērķa grupu, kā arī veidot izpratni par nozares speciālistu savstarpējās sadarbības iespējām, lai risinātu bērnu uzvedības vai atkarību problēmas vai to attīstības riskus.

Darba pienākumi 2.tabulā ir aprakstīti, koncentrējoties uz tiešajām darbībām un pienākumiem, kas saistīti ar mērķa grupu, neizceļot un detalizēti nepievēršot uzmanību pienākumiem, kas attiecas uz citām iesaistītajām pusēm vai nav tieši saistīti ar bērnu.

2.tabulā kā viens no speciālistiem ir iekļauts sociālais darbinieks, kura darba pienākumi ar bērniem var tikt veikti dažādās institūcijās. Tika identificēti un apkopoti sociālā darbinieka kopīgie pamatpienākumi, savukārt, atšķirīgie pienākumi, tiesības un kompetences, zināšanas, prasmes un spējas tika sistematizēti atbilstoši konkrētajai darba vietai un institūcijas specifikai.

Analizējot amatu aprakstus un balstoties uz padziļinātajās intervijās iegūto informāciju par speciālistu kompetencēm, zināšanām, prasmēm un spējām, secināms, ka šīs prasības ne vienmēr bija līdzīgas visiem speciālistiem. Bieži vien tās šķita piemērojamas arī citiem amatiem, tomēr pētītajos dokumentos tās nebija norādītas vai konkrēti izceltas. Tādēļ dažos gadījumos pie atsevišķiem speciālistiem nav minētas kompetences, kas, šķietami, būtu būtiskas un iederīgas konkrētajam amatam.

2.tabula Apkopojums par valsts, pašvaldības iestāžu, nevalstisko organizāciju un privātā sektora speciālistiem, kuri veic darbu ar ģimenēm ar bērniem, t.sk. ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem, ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku, Latvijā

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
Labklājības nozare						
1.	Jaunatnes lietu speciālists³ <i>Jauniešu atbalsta centrs (Rīgā)</i>	Darbs ar ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem no 16 līdz 24 gadiem. Darbs tiek veikts ar bērnu (līdz pilngadības sasniegšanai) un ar bērna likumisko pārstāvi - informatīvā līmenī. Strādā arī ar pašvaldības bērniem, kuri sasnieguši 18 gadu vecumu un kuri atrodas ārpusģimenes aprūpē ārpus Rīgas teritorijas.	1.Veikt preventīvo un psihosociālo darbu ar bērniem pirms un pēc ārpusģimenes aprūpes izbeigšanas. 2. Uzsākt sadarbību ar bērniem ne vēlāk kā 12 mēnešus pirms pilngadības sasniegšanas, informējot bērna likumisko pārstāvi par pieejamo atbalstu tiklīdz saņemta informācija par bērnu, kurš sasniegs pilngadību. 3.Organizēt informatīvas tikšanās ar bērniem un viņu likumiskajiem pārstāvjiem par sadarbības iespējām (1 reizi 3 mēnešos) pirms bērna pilngadības sasniegšanas. 4.Sadarbībā ar pašvaldību sociālajiem dienestiem, citām institūcijām, sniegt informāciju bērniem par resursiem, pakalpojumiem un iespējām pēc ārpusģimenes aprūpes izbeigšanas. 5. Nodrošināt atbalstu saturīga brīvā laika pavadīšanai, iesaistot bērnu dažādās kopīgās aktivitātēs. 6. Apzināt un piesaistīt nepieciešamos resursus, veidojot sadarbību un veicinot bērnu līdzdalību sociālo problēmu risināšanā.	1.Pieprasīt un saņemt darbam nepieciešamo informāciju no vadības (vecākā sociālā darbinieka). 3. Sadarboties ar citiem bērna situācijā iesaistītajiem speciālistiem (veselības, izglītības iestādes, bāriņtiesas, SD un citu ar bērnu tiesībām un interesēm saistītu institūciju darbiniekiem). 4.Tikties ar bērniem un iesaistīt bērnus kopīgās aktivitātēs. Tikšanās ar nepilngadīgiem bērniem tiek saskaņotas ar bērna likumisko pārstāvi (pirmā tikšanās pārsvarā notiek tiešsaistē, kur bērns ir kopā ar likumisko pārstāvi. Pēc tam individuālās tikšanās ar bērnu notiek pēc mutiskas vienošanās ar likumisko pārstāvi).	1.Prasme strādāt komandā, veicināt sadarbību. 2.Augsta saskarsmes kultūra, atbildības sajūta un komunikācijas spējas. 3.Spēja atbalstīt un iedrošināt. 4.Prasme vākt, apkopot un analizēt informāciju. 5.Prasme praktiski izmantot normatīvos dokumentus. 6.Elastīgums, spēja operatīvi reaģēt un prasme atrisināt problēmsituācijas. 7. Prasme vērot un interpretēt jauniešu verbālo un neverbālo uzvedību. 8.Prasme atpazīt sociālo gadījumu kritērijus. 9.Prasme analizēt bērnu sociālo vidi, novērtēt fizisko, psiholoģisko un	Speciālista redzeslokā (pilnas slodzes darbs) ir vidēji 70-100 lietas. Vidēji vienam darbiniekam ir 15-20 bērni vecumā no 16-17 gadiem (ieskaitot). Sadarbība vidēji notiek ar 1-2 bērniem nedēļā vienam darbiniekam, tikšanās ilgums ir 1-2h. Tikšanās var notikt individuālā līmenī 1:1 (bērns un darbinieks), kā arī grupās, piedaloties dažādos pasākumos, kurus organizē darbinieki iestādē.

³ Rīgas valstspilsētas pašvaldības Labklājības departamenta mājaslapa, Jauniešu atbalsta centrs. Pieejams: <https://ld.riga.lv/pasvaldibas-iestades/rigas-bernu-jauniesu-un-gimenu-sociala-atbalsta-centrs/rigas-bernu-jauniesu-un-gimenu-sociala-atbalsta-centra-strukturvienibas/jauniesu-atbalsta-centrs/> (skatīts 19.09.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			7. Sadarboties ar bērna situācijas risināšanā iesaistītajiem speciālistiem.		sociālo apstākļu iedarbību uz bērniem. 10. Prasme iedrošināt, veicināt bērnu līdzdarbošanos. 11. Prasme rast kontaktu ar dažādas tautības, reliģijas, rases, seksuālās piederības bērniem, neietekmējoties no sabiedrības stereotipiem. 12. Spēja pieņemt bērnus tāds, kādi viņi ir. 13. Prasme organizēt bērnu brīvo laiku.	
2.	Jaunatnes darbinieks/ Jauniešu lietu speciālists <i>Bērnu un jauniešu centri, visā Latvijas teritorijā.</i>	Strādā ar bērniem vecumā no 2-17 gadiem (ieskaitot) un jauniešiem līdz 25 gadu vecumam. Mērķa grupas vecums atkarīgs no bērnu un jauniešu centrā piedāvātajām aktivitātēm.	1. Izvērtēt bērnu brīvā laika izmantošanas vajadzības un iespējas. 2. Motivēt bērnus lietderīgi izmantot brīvo laiku. 3. Organizēt bērna vecumam atbilstošus informatīvus un izglītojošus pasākumus. 4. Veicināt pozitīvu bērnu savstarpējās saskarsmes un uzvedības kultūras veidošanos. 5. Palīdzēt bērniem apgūt patstāvīgās dzīves prasmes, iesaistot neformālās izglītības aktivitātēs. 6. Palīdzēt bērniem atklāt viņu stiprās un vājās puses. 7. Veicināt bērnu līdzdarbošanos un mācīšanos.	1. Konsultēt pašvaldību un tās darbiniekus jaunatnes lietās. 2. Savas kompetences ietvaros iesaistīties pašvaldības institūciju darbā jautājumos, kas attiecas uz bērniem.	1. Spēja iesaistīt bērnus jaunatnes politikas plānošanas, organizēšanas un izvērtēšanas aktivitātēs. 2. Spēja pielietot dažādas metodes tiešajā darbā ar bērniem. 3. Spēja veidot atvērtu komunikāciju ar bērniem. 4. Spēja aktīvi uz klausīt bērnus un sniegt atgriezenisko saiti. 5. Spēja konsultēt bērnus par viņiem aktuālām tēmām. 6. Spēja izvērtēt vajadzību novirzīt bērnu pie citiem speciālistiem. 7. Spēja sadarboties un komunicēt ar iesaistītajām pusēm.	Nav noteikts konkrēts darba apjoms un bērnu skaits uz vienu jaunatnes darbinieku. Darbs notiek atbilstoši plānotajām aktivitātēm. Darbs var notikt individuāli vai grupās.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
					8.Plānošanas un organizēšanas prasmes. U.c. ⁴	
3.	Ģimeņu atbalsta persona⁵	Strādā ar ģimenēm, kurās ir bērni no 4-9 gadiem, ja bērnam ir novērotas uzvedības vai saskarsmes grūtības pirmsskolas vai sākumskolas izglītības iestādē, ģimenē, saskarsmē ar citiem vianaudžiem. Speciālists ir daļa no komandas, kas tiek piesaistīta bērnam. Speciālists strādā gan ar bērnu, gan bērna likumiskajiem pārstāvjiem.	1.Novērot bērnu un vecāku savstarpējo mijiedarbību. 2.Identificēt problēmas un noteikt sasniedzamo mērķi. 3.Vadīt saskarsmes grupas vecākiem ar bērniem (darbojoties kopā ar bērniem un vecākiem). 4.Veicināt bērna saskarsmes prasmju uzlabošanos. 5.Sadarboties ar bērna situācijas risināšanā iesaistītajiem speciālistiem.	1.Sadarboties ar bērna situācijas risināšanā iesaistītajiem speciālistiem (tajā skaitā ar bērna izglītības iestādes speciālistiem, lai iegūtu daudzpusīgu informāciju par bērna uzvedību, saskarsmes grūtībām izglītības iestādes vidē). 2.Veikt darbu ar bērnu individuāli pakalpojuma ietvaros (ar vecāku, bērna likumiskā pārstāvja atļauju, sazinoties ar likumisko pārstāvi telefoniski vai vienojoties klātienē tikšanās laikā). 3.Saņemt supervīziju, kovīziju atbalstu.	1.Zināšanas par bērnu attīstību, vecumposmiem. 2.Labas komunikācijas prasmes. 3.Konfliktsituāciju risināšanas prasmes. 4.Prasme strādāt komandā, veidot sadarbību ar dažādiem speciālistiem.	Ģimenes atbalsta persona (pilnas slodzes darbs) vienlaicīgi sadarbojas ar 18 bērniem un viņu likumiskajiem pārstāvjiem, tiekoties ar bērnu un ģimeni 3 reizes mēnesī. Tikšanās biežums var tikt mainīts, ja ir tāda nepieciešamība (izņēmuma gadījumi, piemēram, ģimenē situācijas saasinājums, krīzes situācija u.c.) Bērnu skaits ir noteikts un darba intensitāte ir pielāgota ģimeņu atbalsta personas iespējām veikt darbu kvalitatīvi.

⁴ Jaunatnes darbinieks profesijas standarts. Pieejams: <https://registri.visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/2017/PS-293.pdf> (skatīts 11.11.2024.)

⁵ Nodibinājums "Latvijas Bērnu atbalsta fonds" pakalpojums "Sociālās rehabilitācijas programmu bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem un viņu piesaistes personām", pakalpojums pieejams Rīgā deklarētajām ģimenēm.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
4.	Mentors⁶ vai sociālais mentors	Bērnu vecums, no kura sāk sniegt atbalstu, var būt atšķirīgs starp dažādām organizācijām. Piemēram: -Liepājā sociālais mentors nodrošina atbalstu bērniem sociālo funkcionēšanas spēju uzlabošanai, veicinot uzvedības izmaiņas un sociālo integrāciju.⁷ Pakalpojumu nodrošina bērniem no 10-25 gadiem. -Mentors projektā “Proti un dari” sniedz atbalstu	1.Organizēt kopīgas aktivitātes ar bērnu. 2.Sadarboties ar bērna situācijas risināšanā iesaistītajiem speciālistiem. 3.Noskaidrot bērna vajadzības un vēlmes. 4.Sniegt nepieciešamo atbalstu, lai bērns spēj paust savu viedokli un izdarīt patstāvīgu izvēli. 5.Ievērot konfidencialitāti, datu aizsardzības principus, sniedzot informāciju trešajām personām, tajā skaitā, valsts un pašvaldību iestādēm, tiesībsargājošām iestādēm, medicīnas iestādēm, bērna tuviniekiem un citām personām. 6.Informēt atbildīgos darbiniekus, ja bērns nav sasniedzams vai izvairās no sadarbības.	1.Darba laiku organizēt patstāvīgi, saskaņojot kopīgās aktivitātes ar bērnu. 2.Kopā ar bērnu apmeklēt pasākumus vai veikt citas aktivitātes (piemēram, pastaiga, kino apmeklējums u.c.), par kurām kopīgi ir vienojušies (pirms pakalpojuma saņemšanas ir rakstiska piekrišana no bērna likumiskā pārstāvja). Vienošanās par aktivitātēm notiek mutiski vai sarakstē, piemēram, izmantojot telefonu. 3.Pārtraukt mentora atbalsta sniegšanu, ja bērns izturas pret mentoru necienīgi vai aizskaroši, apdraud mentora veselību vai veic noziedzīgas darbības, izvairās ilgstoši no sadarbības. 4.Ja mentoram un bērnam neizveidojas savstarpēja atbilstība, tad mentoram ir tiesības nesniegt atbalstu vai izbeigt atbalsta sniegšanu. Par atbalsta nesniegšanu mentors sākotnēji vienojas ar savu tiešo vadītāju. Tālāk tiek informēts bērns un viņa	1.Spēja veidot uzticamas un vienlīdzīgas attiecības. 2.Spēja būt kreatīvam un radošam. 3.Spēja būt kārtīgam un organizētam. 4.Spēja būt elastīgam. 5.Spēja sastrādāties ar citiem profesionāļiem. 6.Spēja būt tolerantam pret bērna problēmām. 7.Spēja demonstrēt saprātīgus uzskatus, domas, spriedumus. 8.Prasme aizstāvēt savas vērtības un uzskatus par dzīvi. 9.Labas saskarsmes un komunikācijas spējas. 10.Spēja ieklausīties, iedrošināt. 11.Spēja izrādīt emocijas. 12.Zināšanas un izpratne par likumdošanu, atbalsta sistēmu bērniem.	Mentors/sociālais mentors darbu var vienlaicīgi veikt vidēji ar 8-10 bērniem pilnas darba slodzes ietvaros. Sadarbības intensitāte ir mainīga un atkarīga no bērna situācijas sarežģītības pakāpes. Mentoram/sociālajam mentoram bieži jābūt bērnam pieejamam režīmā 24/7. Mentors programmā “Proti un Dari” nevar strādāt vairāk kā ar 6 jauniešiem vienlaicīgi. Mentors programmā “Proti un Dari” sniedz savu atbalstu ne mazāk kā 20 stundas mēnesī vienam jauniešim. Mentora atbalsts ilgst 4 mēnešu garumā.

⁶ Biedrība “Latvijas Samariešu apvienība” pakalpojums “Sociālās rehabilitācijas programma jauniešiem ar uzvedības traucējumiem”, pakalpojums pieejams Rīgā

⁷ Sociālā mentora pakalpojums jauniešiem. Pieejams: <https://www.liepaja.lv/mentora-pakalpojums-jauniesiem/> (skatīts 25.10.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
		jaunietim no 15 līdz 29 gadiem (ieskaitot), kurš nemācās, nestrādā, neapgūst arodu un nav reģistrēts NVA individuālās pasākumu programmas īstenošanā.		vecāki vai likumiskie pārstāvji, lai lemtu par tālāko rīcību.		
5.	Sociālais darbinieks	Veic darbu ar ģimenēm un bērniem vecumā no 0-17 gadiem (ieskaitot).	Pamatpienākumi: 1. Identificēt bērna sociālās problēmas. 2. Izstrādāt un īstenot individuālos sociālās rehabilitācijas plānus, mainīt un papildināt tos atbilstoši identificētajām sociālajām problēmām un vajadzībām. 3. Identificēt sociālo resursu sistēmas un palīdzējo profesionāļu komandu. 4. Izveidot starpprofesionāļu komandu, nodrošināt tās vadību un īslaicīgu funkcionēšanu, kas balstīta uz profesionāļu sadarbību bērna labā. 5. Piedalīties un nepieciešamības gadījumā organizēt starpinstitucionālās tikšanās par sociālā gadījuma vadīšanu vai risināšanu un institūciju sadarbību. 6. Pastāvīgi uzturēt kontaktus ar bāriņtiesas un citiem SD speciālistiem, bērnu tiesību aizsardzības speciālistiem, valsts un pašvaldības policijas un citu	Kopīgās tiesības: 1. Tiesības pieprasīt un saņemt no valsts un pašvaldību iestādēm un citām valsts pārvaldes iestādēm, privātpersonām, tai skaitā ārstniecības iestādēm, informāciju darba pienākumu veikšanai. 2. Tiesības rīkoties, ja bērna dzīvība, veselība vai drošība ir apdraudēta, piemēram, lūgt policijas vai bāriņtiesas iejaukšanos, lai bērnam nodrošinātu tūlītēju aizsardzību. 3. Tiesības bērnam piedāvāt un organizēt dalību dažādās atbalsta, rehabilitācijas vai uzvedības korekcijas programmās. 4. Veikt bērna situācijas un vajadzību izvērtējumu, lai izstrādātu atbilstošu atbalsta	1. Prasme strādāt komandā, veicināt sadarbību. 2. Augsta saskarsmes kultūra, komunikācijas spējas. 3. Spēja atbalstīt un iedrošināt. 4. Prasme vākt, apkopot un analizēt informāciju. 5. Prasme praktiski izmantot normatīvos dokumentus. 6. Prasme paredzēt un novērtēt lēmumu iespējamo ietekmi. 7. Prasme bērniem un viņu vecākiem skaidrot viņu tiesības un pienākumus sociālo vajadzību nodrošināšanā. 8. Elastīgums, spēja operatīvi reaģēt un prasme atrisināt problēmsituācijas.	Zemāk apkopota informācija par darba noslodzi speciālistam konkrētās iestādēs, kurās tiek veikti darba pienākumi.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			institūciju, kas saistītas ar bērnu tiesībām un interesēm, darbiniekiem. 7.Veikt sociālā gadījuma vadīšanas vai risināšanas procesa dokumentēšanu. 8.Ievērot darba gaitā iegūtās informācijas un dokumentu konfidencialitāti.	plānu, pamatojoties uz viņa individuālajām vajadzībām.		
5.1.	<i>Pašvaldības sociālā dienesta sociālais darbinieks</i>	Ģimenes ar bērniem vecumā līdz 17 gadiem (ieskaitot). Bērnu likumiskie pārstāvji.	<i>Atšķirīgie pienākumi:</i> 1.Informēt un konsultēt ģimenes ar bērniem par viņu tiesībām uz sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību. 2.Izvērtēt ģimeņu ar bērniem sociālo situāciju, ja nepieciešams, apmeklēt ģimeni dzīvesvietā vai atrašanās vietā un vienoties par sociālo problēmu, kuras risināšanai nepieciešams atbalsts. 3.Veikt risku novērtēšanu vai daudzpakāpju izvērtēšanu ģimenēs ar bērniem, kurās ir bērna attīstībai nelabvēlīgi apstākļi. 4.Sociālo gadījumu vadīšanā vai risināšanā apzināt un piesaistīt nepieciešamos resursus, ievērojot sociālā darba specifiku dažādās prakses jomās. 5.Organizēt ģimenēm ar bērniem nepieciešamos pakalpojumus.	<i>Atšķirīgās tiesības:</i> 1.Sagatavot lēmumus par pakalpojumu piešķiršanu vai atteikumu piešķirt pakalpojumu. 2.Informēt bāriņtiesu par riskiem bērnam atrasties ģimenē un sniegt atzinumu. 3.Veikt apsekošanu dzīvesvietā, lai pārliecinātos par bērnam piemērotiem sadzīves apstākļiem, nepieciešamības gadījumā pieaicinot citu institūciju pārstāvjus, piemēram, policiju, bāriņtiesu.	1.Spēja nodrošināt ģimenes ar bērniem ar praktisku, informatīvu un emocionālu atbalstu. 2.Zināšanas un prasmes sociālā gadījuma vadīšanā, atbilstoši ģimenes vajadzībām un sociālā darba teorijām. 3.Spēja attīstīt ģimenes prasmes risināt sociālās un individuālās problēmas. 4.Spēja atbilstoši klientu vajadzībām, sensitīvi un efektīvi sniegt profesionālu atbalstu un piesaistīt atbilstošus pakalpojumus krīžu situācijās. 5.Prasme, izmantojot psihosociālo konsultēšanu, pielāgot profesionālās komunikācijas stilu un tehnikas dažādām mērķa grupām. 6.Spēja atbildīgi rīkoties sociālā darba praksē,	Darba intensitāte pašvaldībās var atšķirties starp sociālajiem darbiniekiem. Kādam sociālajam darbiniekam var būt 15 lietas, citam 40 lietas. Darba intensitāte ar bērniem ir atšķirīga, darbs ar bērnu var notikt vidēji 1-2 reizes mēnesī. Akūtos gadījumos - biežāk, bet tad samazinās iespēja veikt darbu ar citiem bērniem. Darba apjoms tiek vērtēts kā nesamērīgi liels. Atbilstoši intervijās sniegtajam viedoklim, kvalitatīvi darbu iespējams vienlaicīgi veikt līdz 15 ģimenēm ar bērniem, ņemot vērā situācijas sarežģītību.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
					ievērojot primārās klienta intereses. 7.Spēja efektīvi sadarboties ar kolēģiem, citu saistītu profesiju pārstāvjiem. ⁸	
5.2.	Sociālais darbinieks bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā Sociālais darbinieks krīzes centrā	Bērni vecumā no 0-17 gadi (ieskaitot). Bērni vecumā no 1,5-17 gadiem (ieskaitot), kuri nonākuši krīzes situācijā.	Atšķirīgie pienākumi: 1.Pēc ārējā pieprasījuma sastādīt bērniem korekcijas plānu. 2.Atbalstīt bērnu mērķu izvirzīšanu un vadīt sarunas par individuālā attīstības plāna izpildi un mērķu sasniegšanu. 3.Veidot uzticamas un drošas attiecības ar bērniem. 4. Uzturēt kontaktus un veidot sadarbību ar bērnu bioloģiskajiem vecākiem un radniekiem, mentoriem, viesģimenēm. u.c. 1.Uzņemt bērnus krīzes centrā, noformējot dokumentus. 2.Vadīt krīzes centrā ievietoto bērnu sociālos gadījumus. 3. Veidot pirmo kontaktu ar bērnu un viņa ģimeni, noskaidrot problēmsituāciju, to atspoguļojot bērna lietā. 4. Veikt bērnu funkcionālo spēju un prasmju izvērtēšanu, piesaistot sociālos audzinātājus un speciālistu komandu.	Atšķirīgās tiesības: 1. Saņemt no bērniem informāciju par atrašanās vietu ārpus iestādes teritorijas. 2.Ieiet bērnu istabiņās, pirms tam klauvējot, vai arī bērnu prombūtnes laikā veikt kārtības un tīrības pārbaudi pēc nepieciešamības, kā arī citos gadījumos, kuri ir saistīti ar bērnu drošību un veselību. 3.Nepieciešamības gadījumos izsaukt atbilstošus dienestus un ierobežot bērnus līdz atbildīgo dienestu ierašanās brīdim. 4.Pieteikt un pavadīt bērnus pie speciālistiem, uz institūcijām. 5.Pārstāvēt bērna intereses atbilstoši likumiskā pārstāvja deleģējuma apjomam.	1.Prasme strādāt komandā, veicināt sadarbību. 2.Augsta saskarsmes kultūra, komunikācijas spējas. 3.Spēja atbalstīt un iedrošināt. 4.Prasme vākt, apkopot un analizēt informāciju. 5.Prasme praktiski izmantot normatīvos dokumentus. 6.Elastīgums, spēja operatīvi reaģēt un prasme atrisināt problēmu situācijas. 7.Spēja pieņemt bērnus tādus, kādi viņi ir. 8.Prasme organizēt bērnu brīvo laiku.	Vidēji vienlaikus 8 bērni uz vienu sociālo darbinieku. Noslodze krīzes centrā vidēji vienam sociālajam darbiniekam ir vienlaikus 8 bērni, bet atkarīgs no vienlaicīgi krīzes centrā ievietoto bērnu skaita.

⁸Labklājības ministrijas mājaslapa, Sociālā darbinieka profesijas standarts. Pieejams: <https://www.lm.gov.lv/iv/media/7705/download?attachment> (skatīts 10.10.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			5. Izveidot starpprofesionālu komandu, nodrošināt tās vadību un īslaicīgu funkcionēšanu, kas balstīta uz profesionālu sadarbību bērna labākajās interesēs.			
5.4.	Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra sociālais darbinieks	Darbs ar audžuģimenēm, aizbildņiem un adoptētājiem, kurās ievietoti nepilngadīgi bērni vecumā no 0-17 (ieskaitot) gadiem.	<i>Atšķirīgie pienākumi:</i> 1.Piesaistīt potenciālās audžuģimenes, aizbildņus un adoptētājus. 2.Organizēt potenciālo audžuģimeņu un aizbildņu mācību organizēšanu. 3.Piedalīties bērna un audžuģimenes savietošanas procesā. 4.Veidot kontaktu ar audžuģimenēm, apzināt ģimenes situāciju, veikt ģimenes un bērnu vajadzību analizēšanu un izvērtēšanu. 5.Sagatavot audžuģimeņu atbalsta plānu, piesaistīt speciālistus un citus resursus plāna īstenošanai. 6.Iekārtot un uzturēt klientu lietas. 7.Sniegt individuālas konsultācijas ģimenēm. 8. Apmeklēt ģimenes dzīvesvietā. 9.Sagatavot bērna individuālo attīstības plānu sadarbībā ar audžuģimeni un piesaistīt speciālistus un citus resursus plāna īstenošanā. 10.Motivēt audžuģimenes, saskarsmei ar bērnu bioloģisko ģimeni. 11.Organizēt bērna saskarsmi ar bioloģiskās ģimenes radniekiem vai bērnam tuvām personām, nodrošinot	<i>Atšķirīgās tiesības:</i> 1.Parakstīt ģimeņu un tajās ievietoto bērnu nosūtījumus pie speciālistiem un sociālā darbinieka atzinumus. 2. Sniegt raksturojumu par potenciālās ģimenes piemērotību statusa (audžuģimene, specializēta audžuģimene) iegūšanai.	1.Labas komunikācijas un sadarbības prasmes. 2.Izpratne un pieņemoša attieksme. 3.Spēja nenosodīt bērna bioloģisko ģimeni. 4.Izpratne un zināšanas par likumdošanu. 5.Zināšanas par bērnu tiesību aizsardzību un ārpusģimenes aprūpi. 6.Spēja strādāt patstāvīgi un komandā.	Plānots, ka viens AC sniedz atbalstu gadā vidēji 77 audžuģimenēm un 15 specializētajām audžuģimenēm, kopā 92 ģimenēm. ⁹ Piemēram, biedrība “Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija” AC “AIRI vecākiem” kopumā sniedz atbalstu 137 audžuģimenēm, 269 aizbildņiem, 96 adoptētājiem. Darbs tiek nodrošināts 5 AC dažādās Latvijas vietās. Kopumā darbu veic 10 sociālie darbinieki. Darba intensitāte ir mainīga. Liela ietekme ir valsts apmaksāto pakalpojumu grozam, kur noteikts limitēts atbalsta apjoms

⁹ Ministru kabineta 26.06.2018. noteikumi Nr. 354 “Audžuģimenes noteikumi”, anotācija.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			saziņu, dokumentācijas sagatavošanu, sadarbību ar bāriņtiesu.			aizbildņiem un adoptētājiem. Atbalsta iespējas lielākas audžuģimenēm.
5.5.	<i>Slimnīcas sociālais darbinieks</i>	Bērni no 0-17 gadiem (ieskaitot) un viņu likumiskie pārstāvji, ģimenes locekļi.	<i>Atšķirīgie pienākumi:</i> 1.Konsultēt un sniegt informāciju par ārstniecības iestādes iekšējo kārtību (procesiem), pieejamo sociālā atbalsta sistēmu. 2.Izvērtēt (ģimenes) situāciju, identificēt vajadzības un problēmas, apzināt ģimenes iekšējos resursus. 3.Iesaistīties likumisko pārstāvju personisko, starppersonu un sociālo problēmu risināšanā. 4.Veikt krīzes intervenci, piesaistīt nepieciešamos resursus. 5.Sniegt bērnam un viņa piederīgajiem psihosociālo atbalstu, uzklaut un atbalstot, mazinot likumiskā pārstāvja (citu ģimenes locekļu) trauksmi. 6.Veicināt likumisko pārstāvju sociālo prasmju attīstību, sniegtot skaidrojumu, informāciju un piemērus jautājumos, kas saistīti ar rūpēm par bērnu, prioritāšu noteikšanu, sadzīves vadīšanu u.tml. 7. Gadījumos, kad ir izveidojusies konfliktsituācija ar medicīnas personālu, sniegt atbalstu situācijas risināšanā. 8. Saņemt informāciju par bērnu tiesību pārkāpumiem no ārstniecības iestādes speciālistiem, sagatavot un nosūtīt informāciju Bērnu tiesībsargājošajām institūcijām.	<i>Atšķirīgās tiesības:</i> 1.Pieprasīt un saņemt nepieciešamo informāciju un dokumentus no pašvaldības iestādēm, ārstniecības personāla par redzeslokā nonākušajiem bērniem, kā arī iepazīties ar to rīcībā esošajiem dokumentiem. 2.Informēt tiesībsargājošās iestādes, SD, ja ir konstatēti pārkāpumi pret bērnu, vai novēroti augsti riski bērnam.	1.Spēja veidot attiecības ar bērniem, jauniešiem un viņu ģimenēm, lai veidotu pozitīvu saskarsmi ar ģimeni un sniegtu tai nepieciešamo atbalstu. 2.Spēja strādāt multidisciplinārā komandā, kuras sastāvā ietilpst ārsts, medicīnas māsa, klīniskais psihologs, sociālais darbinieks un kapelāns u.c. 3.Prasme rezultatīvi rīkoties aizvien mainīgos apstākļos vai emocionāla spiediena gadījumā. 4.Spēja izprast citu cilvēku rīcības motivāciju, saprasties un sadarboties ar dažādiem cilvēkiem. 5.Empātiskā komunikācija, saziņā spēj piemērot atbilstošu komunikācijas veidu.	Sadarbības ilgums ar bērnu un likumiskajiem pārstāvjiem ir laikā ierobežots – darbu iespējams veikt, kamēr bērns uzturas ārstniecības iestādē. Darbs ir intensīvs un prasa pastāvīgu speciālistu iesaisti un uzmanību. Darbs lielākoties notiek saziņā ar SD, nodrošinot informācijas apmaiņu. Lielāka darba intensitāte ir vērojama pirmdienās, kad bērni brīvdienās ir izklaidējušies un lietojuši dažādas apreibinošas vielas.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			9. Ievērot konfidencialitāti. 10. Iesaistīties multidisciplinārā komandas darbā un nepieciešamības gadījumā piedalīties citu organizāciju rīkotajās starpinstitutionālajās sanāksmēs. 11. Sadarbībā ar ģimeni un iesaistītajām institūcijām saņemt un izvērtēt atgriezenisko saiti par sniegto rekomendāciju izpildi.			
6.	Jauniešu eksperts¹⁰	Bērni vecumā no 13-17 gadiem (ieskaitot), kuri nosūtīti uz Sociālās rehabilitācijas programmu jauniešiem ar uzvedības traucējumiem.	1. Veidot sadarbību ar bērnu un viņa likumiskajiem pārstāvjiem. 2. Veidot uzticības pilnas attiecības ar bērniem. 3. Identificēt bērnu problēmas. 4. Sniegt atbalstu un klātesamību bērniem. 5. Iesaistīties izglītības jautājumu risināšanā. 6. Apzināt bērna vidē pieejamos resursus, tos piesaistīt. 7. Piedalīties starpinstitutionālā un starpprofesionālā sadarbībā ar citiem speciālistiem.	1. Pieprasīt un saņemt informāciju par bērna situāciju no sociālā darbinieka, kas nosūtījis bērnu uz programmu. 2. Regulāri pilnveidot un celt savu kvalifikāciju. 3. Apgūt specifiskas zināšanas, kā, piemēram, paškaitējums un tā mazināšana, atkarību vielu lietošanas specifika, darbs ar autiskā spektra jauniešiem, aizsargmehānismi, utt.	1. Spēja būt elastīgam. 2. Spēja sastrādāties ar citiem profesionāļiem 3. Prasme veidot attiecības. 4. Prasme komunicēt vieglā valodā, analizēt cēloņus.	Darbs ar 10-15 bērniem vienlaicīgi programmas ietvaros, 6 mēneši vai ilgāk, ja nepieciešams turpināt dalību programmas nākošajā posmā.
7.	Pusaudžu atbalsta persona¹¹	Bērni no 10-17 gadiem (ieskaitot) un viņu vecāki. Pakalpojumu var saņemt	1. Sniegt atbalstu bērniem atbilstoši viņu vajadzībām. 2. Sniegt individuālās konsultācijas bērniem, lai palīdzētu viņiem izprast un risināt dažādas psiholoģiskas, emocionālas vai uzvedības problēmas,	1. Piedalīties supervīzijās. 2. Piedalīties bērna atbalsta komandas sapulcēs, lēmumu pieņemšanas procesā izteikt viedokli. 3. Piedalīties starpinstitutionālajās	1. Spēja veidot uzticības pilnas attiecības. 2. Spēja izmantot zināšanas par bērnu attīstību dažādos vecumposmos.	Darbs tiek veikts ar ne vairāk kā 15 bērniem vienlaicīgi pilnas slodzes darbā. Darba intensitāte ir mainīga un atkarīga no bērna

¹⁰ Biedrība “Resiliences centrs”, pakalpojums “Sociālās rehabilitācijas programma jauniešiem ar uzvedības traucējumiem”, pakalpojums pieejams Rīgā deklarētām ģimenēm ar bērniem.

¹¹ Rīgas SOS Ģimeņu atbalsts centrs, biedrība “Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija”, programma “Pārinieks”, pakalpojums pieejams Rīgā deklarētām ģimenēm ar bērniem.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
		bērni, uz kuriem attiecināms Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pants ¹² un ir izsniegts sociālā dienesta nosūtījums pakalpojuma saņemšanai.	kā arī atklāt iekšējos resursus to risināšanā. 3.Sniegt nepieciešamo informāciju, lai palīdzētu un atbalstītu bērnu atrast risinājumu savas dzīves situācijai paša spēkiem, un ļaut pašam pieņemt lēmumu. Iedrošināt bērnus pieņemt lēmumus par viņu dzīves situāciju un uzņemties iniciatīvu, lai veiktu nepieciešamās darbības. 4.Organizēt, plānot un vadīt grupu nodarbības bērniem, sniegt zināšanas un iespēju apgūt dzīvei nepieciešamās sociālās prasmes, spēju iekļauties un pilnvērtīgi funkcionēt sabiedrībā. 5.Sadarboties ar speciālistiem, kā arī sadarbības partneriem bērna dzīves situāciju risināšanā. 6.Organizēt, plānot un vadīt grupu nodarbības bērna vecākiem par cilvēka vecuma posmu attīstības īpatnībām, kā arī citas grupu nodarbības. 7.Sniegt regulārus darba pārskatus par pusaudžu atbalsta personas veiktajām konsultācijām un aktivitātēm. 8.Sadarboties ar sociālo darbinieku, balstoties uz sociālā darbinieka izstrādāto sociālās rehabilitācijas plānu bērnam. 9. Tikties ar bērnu un kopīgi saturīgi pavadīt brīvo laiku (atbilstoši	tikšanās jautājumos, kas skar bērnu. 5.Neizpaust informāciju par bērnu, kas tiek iegūta sadarbības laikā, izņemot, ja tā var apdraudēt pašu bērnu vai citus.	3.Spēja būt pieņemošam un klātesošam. 4. Spēja sastrādāties ar citiem profesionāļiem. 5.Prasme vadīt grupu nodarbības.	situācijas sarežģītības pakāpes.

¹² Bērnu tiesību aizsardzības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums> (skatīts 11.11.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			izstrādātajam sociālās rehabilitācijas plānam).			
8.	Klīniskais psihologs¹³	Bērni vecumā no 4 līdz 17 gadiem (ieskaitot), kuriem ir nepieciešams atbalsts dažādu grūtību pārvarēšanā.	1.Palīdzēt izprast bērna dzīves mērķus, sakārtot attiecības ar sevi un citiem. 2.Uzklausīt, sniegt atbalstu un informāciju bērnam. 3.Sniegt individuālās konsultācijas bērnam, lai palīdzētu izprast un risināt dažādas psiholoģiskas, emocionālas vai uzvedības problēmas, kā arī atklāt iekšējos resursus to risināšanā. 4.Veikt psiholoģisko izpēti. 5.Sagatavot psiholoģiskās izpētes atzinumu pēc pieprasījuma, aprakstot un analizējot izpētes rezultātus un sniedzot ieteikumus, kā mazināt un risināt identificētās problēmas. 6.Sadarboties ar citu profesiju pārstāvjiem un citiem psihologiem, ievērojot profesionālās ētikas un konfidencialitātes prasības.	1.Atteikties sniegt psihologa pakalpojumus, ja to sniegšana rada vai var radīt tiešus draudus psihologa dzīvībai, veselībai vai drošībai. 2.Saņemt psihologa profesionālās darbības izpildei nepieciešamo informāciju par bērnu. 3.Neizpaust informāciju par sadarbības procesā konfidenciali uzticētajām ziņām, izņemot šādus gadījumus: 1) informācija nepieciešama tiesībsardzības iestādēm un tiesu varas institūcijām atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei; 2) informācijas izpaušana ir nepieciešama saskaņā ar normatīvajiem aktiem, lai nodrošinātu bērna tiesību vai interešu aizsardzību; 3) informācija nepieciešama 14 un vairāk gadu veca bērna	1.Padziļinātas zināšanas par bērna attīstības psiholoģiju. 2.Spēja veidot kontaktu ar bērnu, izmantojot psiholoģiskās konsultēšanas pamatprincipus. 3.Spēja noskaidrot bērna vajadzības. 4.Prasme novērtēt bērna emocionālo stāvokli, kognitīvās spējas un uzvedības īpatnības, izmantojot atbilstošas diagnostikas metodes. 5.Analītiskās spējas.	Darba intensitāte starp speciālistiem var būt atšķirīga un tiek regulēta atbilstoši plānotajam darbam. Vienas konsultācijas ilgums 45 min. Ieteicams veikt ne vairāk kā četras individuālās konsultācijas dienā vai 16 individuālās konsultācijas nedēļā.¹⁴

¹³ Psihologa profesijas standarts. Pieejams: <https://registri.visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/2017/PS-108.pdf> (skatīts 23.11.2024.)

¹⁴ Psihologu sertifikācijas padomes izstrādātās vadlīnijas "Ieteicamā Klīnisko un veselības un Konsultatīvo psihologu darba noslodze".

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
				likumiskajam pārstāvim gadījumos, kad bērns pats ir vērsies pie psihologa un ir devis rakstveida piekrišanu, ka informācija par to var tikt izpausta viņa likumiskajam pārstāvim.		
9.	Bāriņtiesas priekšsēdētājs/ loceklis	Darbs ar bērniem un viņu ģimeni (vai citiem likumiskajiem pārstāvjiem, piemēram audžuģimeni) līdz bērna pilngadības sasniegšanai.	1.Sagatavot un virzīt lietas izskatīšanai bāriņtiesas sēdēs. 2.Piedalīties bāriņtiesas sēdēs, nodrošinot koleģiālu lēmumu pieņemšanu par bērna šķiršanu no ģimenes, atgriešanu ģimenē vai pieņemt lēmumu par bērna obligāto ārstēšanu vai sociālās rehabilitācijas saņemšanu. 3.Pārbaudīt dzīves apstākļus bērna dzīvesvietās, veikt noskaidroto apstākļu dokumentālu atspoguļošanu. 4.Noskaidrot bērna viedokli, veikt sarunu ar bērnu. 5.Sniegt konsultācijas bērniem, piemēram, par atbalsta iespējām, rīcību konflikta situācijās ar likumisko pārstāvi u.c. gadījumos. 6.Veikt ģimeņu un bērna riska novērtējumu. 7. Pārstāvēt bērna gadījumu tiesās, valsts un pašvaldības iestādēs u.c.	1.Pieprasīt un saņemt no valsts un pašvaldību iestādēm, komercsabiedrībām un organizācijām ziņas, kas nepieciešamas, lai izvērtētu bērna tiesību ievērošanas likumību vai izlemtu bāriņtiesas kompetencē esošos jautājumus. 2.Uzaicināt personas uz pārrunām un pieprasīt no tām paskaidrojumus par bērna personisko un mantisko tiesību aizsardzību. 3.Iesniegt tiesā prasības pieteikumus bērna interesēs. 4.Veikt pārrunas ar bērnu bez vecāku klātbūtnes. 5.Piesaistīt psihologu veikt ģimenes psiholoģisko izpēti un saņemt psihologa atzinumu par izpētes rezultātiem. 6.Apmeklēt bērna dzīvesvietu. 7.Fotografēt, filmēt un iegūt skaņu ierakstus, ja bērna dzīves apstākļu pārbaudē atklājas, ka bērns atrodas	1.Prasmes lēmumu, prasības pieteikumu tiesai u.c. dokumentu izstrādē. 2.Augsta stresa noturība un atbildības sajūta. 3.Labas komunikācijas un saskarsmes prasmes. 4.Spējas izteikties, argumentēt savu viedokli, pieņemt lēmumus. 5.Spēja strādāt paaugstinātas intensitātes un spriedzes apstākļos u.c.	Darba apjoms uz vienu speciālistu, balstoties uz intervēto speciālistu sniegto informāciju, tiek vērtēts kā nesamērīgs. Lietu skaits uz vienu speciālistu starp pašvaldībām var atšķirties. Piemēram, Rīgā vidēji uz vienu speciālistu, kas strādā ar bērnu aizgādības jautājumiem, ir 42 lietas (optimāli būtu 30 lietas), savukārt, ar ārpusģimenes aprūpes lietu jautājumiem vidēji uz vienu speciālistu ir 100 lietas (optimāli būtu 50 lietas). Savukārt, Ogres novada speciālisti norāda, ka darba noslodzi katram darbiniekam regulē bāriņtiesas priekšsēdētājs, tādēļ nevar raksturot darba intensitāti ciparos.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmis/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
				dzīvībai un veselībai bīstamos apstākļos. 8. Pieņemt vienpersonisku lēmumu par bērna nogādāšanu drošā vidē, vecāku aizgādības tiesību pārtraukšanu.		Intervijās speciālisti akcentē darbinieku trūkumu, kas rada pārmērīgu noslodzi vienam darbiniekam.
Izglītības nozare						
1.	Izglītības psihologs¹⁵	Darbs tiek veikts ar pirmsskolas un skolas vecuma bērniem (no 1.-12.klasei), kuriem ir mācību un uzvedības problēmas.	1. Veikt psiholoģisko izpēti (novērtēšanu) un sniegt atzinumu par psiholoģiskās izpētes (novērtēšanas) rezultātiem, ja psiholoģisko izpēti ierosinājuši veikt bērna vecāki/likumiskie pārstāvji vai pats bērns, ja viņš ir pilngadīgs. 2. Konsultēt bērna vecākus vai likumiskos pārstāvjus, pedagogus un atbalsta personālu, pamatojoties uz izpētē (tajā skaitā novērojumos mācību vidē) konstatēto. 3. Iesaistīties krīzes situācijās, atbilstoši iestādes iekšējās kārtības noteikumiem. 4. Konsultēt bērnus, viņu vecākus vai citus likumiskos pārstāvjus, pedagogus, citus speciālistus par problēmām, kas saistītas vai var radīt bērnam grūtības mācību un audzināšanas procesā, sekmīgā mācību vielas apguvē, saskarsmē ar	1. Nesniegt atzinumus, kas saistīti ar ģimenes domstarpību jautājumiem. 2. Pastāvīgi pieņemt lēmumus savas kompetences robežās. 3. Izraudzīties darba formas un metodes sava darba veikšanai. Ja psihologa rīcībā nav atbilstošas psiholoģiskās izpētes metodes, tad psihologs ir tiesīgs atteikties veikt izglītojamā izpēti līdz brīdim, kad to ir iespējams veikt. 4. Saņemt no citiem iestādes speciālistiem, t.sk. pedagogiem, psihologa profesionālās darbības izpildei nepieciešamo informāciju par bērnu.	1. Prasme veikt psiholoģisko izpēti bērniem, izmantojot dažādas izpētes metodes, analizēt un interpretēt izpētes rezultātus. 2. Prasme veidot saskarsmi ar dažādu vecumposmu bērniem atbilstoši vecumposmu un personības iezīmēm. 3. Prasme veidot psiholoģiskās izpētes atzinumu. 4. Prasme veikt psiholoģisko konsultēšanu izglītības procesa kontekstā. 5. Prasme sadarboties ar pedagogiem un citiem speciālistiem, ievērojot savas kompetences robežas.	Darba slodze ir 30 astronomiskās stundas nedēļā. Ieteicams, ka izglītības psihologa kontaktstundas nepārsniedz 2/3 no kopējās darba slodzes, pārējā laikā psihologs strādā ar dokumentiem un citiem psihologa darba materiāliem, analizē iegūto informāciju utt. Ar "kontaktstundu" jāsaprot: tikšanās ar bērnu, viņa vecākiem / likumiskiem pārstāvjiem, bērna novērošanu mācību vidē, bērna konkrētās problēmas

¹⁵ Psihologa profesionālās darbības jomu apraksts. Pieejams: https://www.ikvd.gov.lv/sites/ikvd/files/media_file/jomu-apraksti_ikvd_parskatits.pdf (skatīts 17.10.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			vienaudžiem, pedagogiem, citiem izglītības iestādes darbiniekiem, bērna vecākiem un citos gadījumos. 5.Veikt preventīva / izglītojoša satura pasākumus bērniem, pedagogiem, izglītojamo vecākiem/ likumiskajiem pārstāvjiem. 6.Veikt psiholoģiskā klimata izpēti (novērtēšanu) bērna klasē vai grupā. 7.Sniegt atbalstu izglītojamajiem, izglītojamo vecākiem vai citiem likumiskajiem pārstāvjiem, pedagogiem mācību un audzināšanas procesā, uzvedības un emocionāla rakstura problēmās mācību vidē un krīzes situācijās. 7.Sadarboties ar citu profesiju pārstāvjiem un citiem psihologiem bērna problēmu risināšanā, ievērojot normatīvo aktu, profesionālās ētikas un konfidencialitātes prasības. 8. Sniegt atbalstu bērnam adaptācijas procesā.	5.Piedalīties mācību un audzināšanas procesa un darba plānošanā izglītības iestādē.	6.Prasme sadarboties ar bērna vecākiem/ likumiskajiem pārstāvjiem izpratnes veicināšanā par atbalsta pasākumu nepieciešamību un vecāku lomu atbalsta pasākumu ievērošanā u.c. ¹⁶	risināšanu, tikšanās ar pedagogiem, citiem atbalsta personāla speciālistiem, darbs ar klašu grupām, piedalīšanās vecāku sapulcēs, piedalīšanās atbalsta personāla sanāksmēs un starpinstitucionālajās komandās preventīva satura nodarbības klasēs/ grupās.
2.	Sociālais pedagogs	Darbs ar bērniem vecumā līdz 17 gadiem (ieskaitot), kuriem izglītības iestādē ir grūtības mācību procesā - uzvedības	1. Plānot un īstenot preventīvo darbu skolā. 2.Pārzināt, analizēt bērnu situāciju izglītības iestādē. 3.Veikt iespējamo riska grupas bērnu izpēti un analīzi, piedalīties mācību stundās un vērot bērnu uzvedību. 4.Informēt bērnus, viņu vecākus vai likumiskos pārstāvjus un pedagogus	1.Izraudzīties saturu, formas un metodes darbā ar bērniem, likumiskajiem pārstāvjiem, valsts un pašvaldības institūcijām, kā arī ar citām sadarbības institūcijām. 2.Piedalīties kā novērotājam mācību procesā skolā.	1.Prasme patstāvīgi plānot un organizēt savu darbu, kā arī analizēt tā izpildi. 2.Spēja identificēt bērnu socializācijas procesa riskus. 3.Spēja modelēt socializācijas procesu, kā	Liela nozīme ir izglītības iestādē esošajam bērnu skaitam, kas ietekmē darba apjomu un speciālista apmaksāto darba laiku.

¹⁶ Metodiskās rekomendācijas psihologa profesionālajai darbībai izglītības iestādē. Pieejams: <https://www.ikvd.gov.lv/lv/media/1131/download> (skatīts 17.10.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
		problēmas, mācību stundu neapmeklēšana, konflikti, skolas iekšējās kārtības noteikumu neievērošana, citu aizskaršana u.c.	par sociālo jautājumu risināšanas kārtību. 4.Sadarboties ar bērna situācijas risināšanā iesaistītajiem speciālistiem - skolas vadību, klašu audzinātājiem, pedagogiem, atbalsta personāla speciālistiem, SD u.c. 5.Veikt bērna dzīvesvietas apsekošanu. 6.Piedalīties bērna vecāku skolas sapulcēs. 7. Ievērot profesionālās ētikas kodeksu un konfidencialitāti. 8.Informēt SD, pašvaldības policiju, ja bērnam ir uzvedības problēmas vai neattaisnoti tiek kavētas mācību stundas, vai valsts policiju un bāriņtiesu, ja konstatēta vardarbība pret bērnu. 9.Veikt pārrunas ar bērnu, uzklaut bērna viedokli, kopā izstrādāt individuālo atbalsta plānu.	3.Nepieciešamības gadījumos, saskaņojot ar klašu audzinātājiem vai skolas vadību, uzaicināt skolēnu vecākus uz skolu. 4.Apsekot skolēnu ģimenes mājās, ja ir aizdomas, ka netiek nodrošinātas bērnu tiesības vai skolēns apzināti neievēro skolas iekšējās kārtības noteikumus un pārkāpj sociālās uzvedības normas. Nepieciešamības gadījumā informēt un piesaistīt SD sociālo darbinieku. 5.Saņemt informāciju un konsultācijas no skolas vadības, klašu audzinātājiem, pedagogiem un atbalsta personāla speciālistiem. 6.Piedalīties valsts un pašvaldības institūciju speciālistu sanāksmēs. 7.Veikt profesionālās kompetences pilnveidi.	arī prognozēt sociālpedagoģiskās darbības efektivitāti. 4.Spēja veikt preventīvo darbu un izglītēt bērnu tiesību aizsardzībā gan bērnus, gan arī pieaugušos. 5.Spēja veicināt bērnu atbildības un pašrealizācijas iespējas. 6.Prasme lietot diagnostikas metodes bērnu socializācijas risku noteikšanā. 7.Spēja analizēt un pilnveidot savu profesionālo darbību. 8.Analizēt un atbilstoši situācijai piemērot normatīvos aktus bērnu tiesību aizsardzības jomā un izmantot praksē teorētiskās zināšanas. 9.Prasme darboties gan individuāli, gan komandā u.c.	No intervijām iegūta informācija, ka nedēļas ietvaros darbu vienlaicīgi var veikt vidēji ar 5-10 bērniem. Lielais bērnu skaits izglītības iestādē, kā arī atbalsta speciālistu trūkums, apgrūtina iespēju ātri un efektīvi reaģēt uz individuālām bērnu un vecāku vajadzībām.
3.	Speciālais pedagogs¹⁷	Bērni vecumā no 1,5-17 gadiem (ieskaitot), izglītības iestādēs ar speciālām	1.Veikt bērna mācību prasmju izvērtējumu un traucējumu diagnosticēšanu, dinamikas izpēti un novērtēšanu, sniegt ieteikumus un rekomendācijas, veikt attīstošās (korekcijas) nodarbības.	1.Izraudzīties atbilstošas darba formas un metodes sava darba veikšanai. 2.Piedalīties izglītības procesa un darba plānošanā izglītības iestādē.	1.Prasme veikt pedagoģisko izpēti, analizēt un interpretēt izpētes rezultātus. 2.Prasme organizēt pedagoģisko procesu	Speciālā pedagoga darba slodze – 30 darba stundas nedēļā.

¹⁷ Speciālā pedagoga amata apraksts. Pieejams: <http://specialaispedagogs.lv/wp-content/uploads/2022/10/Speciala-pedagoga-amata-apraksts.pdf> (skatīts 24.11.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
		vajadzībām, kas iekļauti vispārīgglītojošās klasēs, kā arī bērniem, kam speciālās vajadzības nav diagnosticētas, bet ir mācību grūtības.	2.Sniegt atbalstu mācību procesā bērniem, kuriem ir konstatētas/diagnosticētas mācību grūtības vai speciālās vajadzības, veicot atbalsta un attīstošas (korekcijas) darbības. 3.Vadīt grupu nodarbības bērniem ar mācīšanās traucējumiem/grūtībām vai speciālām vajadzībām. 4.Vērot bērnus ar speciālām vajadzībām mācību procesā. 5.Veikt individuālu darbu ar bērniem ar speciālām vajadzībām mācību procesā. 6.Sastādīt bērnam strukturētu individuālo izglītības apguves plānu, analizēt rezultātus, izvirzīt mērķus un uzdevumus turpmākai darbībai, sadarbībā ar klases audzinātāju, mācību priekšmetu skolotāju un atbalsta komandu. 7. Konsultēt un sniegt skaidrojumu un ieteikumus vecākiem un pedagogiem par bērna mācību grūtībām/traucējumiem. 8. Sadarboties ar valsts un pašvaldību institūcijām bērna interešu pārstāvēniecībā.	3.Izteikt viedokli un iesniegt priekšlikumus par sava un izglītības iestādes darba pilnveidošanu. 4.Īstenojot profesionālo pilnveidi, izvēlēties profesionālās meistarības pilnveides formas, atbilstoši speciālā pedagoga pienākumiem.	atbilstoši speciālās izglītības pamatprincipiem. 3.Prasme pielietot daudzveidīgas vērtēšanas metodes, akcentējot bērnu individuālos sasniegumus atbilstoši spējām. 4.Izpratne par bērna vecumposmu attīstības īpatnībām un saskarsmes psiholoģijas likumsakarībām. 5.Spēja uz klausīt, darboties komandā un pieņemt lēmumus. 6.Prasme plānot, organizēt savu un bērnu darbību, atbilstoši izglītības iestādes mērķiem un uzdevumiem, analizēt un vispārināt problēmas, noteikt darbības prioritātes. 7.Teicamas komunikācijas prasmes.	Pirmsskolas izglītības iestādē: 20–24 bērni uz 1 speciālo pedagogu. Pirmsskolas izglītības iestādes speciālās izglītības programmas grupā bērniem ar speciālām vajadzībām: 10–12 bērni uz 1 speciālo pedagogu. Vispārējās izglītības iestādē: 25–30 bērni uz 1 speciālo pedagogu. Vispārējās izglītības iestādē iekļautiem bērniem ar speciālām vajadzībām: 12–15 bērni uz 1 speciālo pedagogu.
4.	Pedagogs karjeras konsultants¹⁸	Bērniem un jauniešiem vispārējās izglītības iestādēs no 5.-12.klasei un	1.Sadarboties ar skolas administrāciju, klašu audzinātājiem, bērnu vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem bērnu karjeras izglītības un atbalsta jautājumos.	1. Pielietot daudzveidīgus metodiskos materiālus, darba formas un metodes, pielāgojot tās bērnu vajadzībām un interesēm.	1.Spēja izmantot karjeras konsultēšanas teorētiskās zināšanas praktiskā konsultēšanas darbībā.	Darba stundu skaitu mēnesī nosaka izglītības iestāde atbilstoši vajadzībām, optimāli 1 pedagogs karjeras

¹⁸ Vadlīnijas karjeras attīstības atbalsta īstenošanā. Pieejams: <https://www.viaa.gov.lv/lv/media/16691/download> (skatīts 24.11.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
		profesionālās izglītības iestādēs no 1. - 4. kursam.	2.Sniegt atbalstu bērniem karjeras plānošanā. 3.Vadīt grupu nodarbības, sniegt individuālās karjeras konsultācijas, rūpēties par karjeras atbalsta pasākumu īstenošanu skolā. 4.Apzināt uzņēmumus, organizācijas, individuālos komersantus, kas var bērnus aicināt pie sevis un iepazīstināt ar dažādu jomu profesionālu darba ikdienu, profesijas specifiku un darba apstākļiem, organizēt mācību ekskursijas uz šiem uzņēmumiem. 5.Veikt darba pienākumus atbilstoši amata aprakstam un darba plānam, kas izstrādāts mācību gada sākumā.	2. Uzturēt profesionālu sadarbību ar bērniem, izglītības iestādes pedagogiem, atbalsta personālu un ārējiem partneriem, piemēram, vecākiem, darba tirgus pārstāvjiem. 3.Aktualizēt bērnu individuālo plānu un ierosināt uzlabojumus izglītības iestādes administrācijā, lai pielāgotu izglītības procesu bērna vajadzībām.	2.Spēja apzināt un novērtēt bērna individuālās atšķirības, vajadzības un vēlmes. 3.Spēja atrast, apkopot un analizēt ar karjeras konsultēšanu saistīto informāciju. 4.Prasme risināt konfliktsituācijas. 5.Laba saskarsmes kultūra, sadarbības un organizatoriskās prasmes u.c.	konsultants individuāli vai grupās strādā ar 600 izglītojamiem. Lielāks individuālo konsultāciju pieprasījums ir marta - maija mēnešos.
5.	<i>Speciālists bērnu tiesību aizsardzības jautājumos (Izglītības pārvaldē)</i>	Darbs ar bērniem no 1,5-17 gadiem (ieskaitot).	1.Konsultēt bērnu tiesību aizsardzības jautājumos. 2.Pārstāvēt nepilngadīgo dažādās institūcijās. 3.Izskatīt bērnu konfliktsituācijas izglītības iestādēs. 4.Risināt bērnu obligātās izglītības apguves problēmas. 5.Pārraudzīt bērnu tiesību ievērošanu izglītības iestādēs. Sadarbībā ar izglītības iestādēm nodrošināt savlaicīgu bērna tiesību pārkāpumu identificēšanu un risināšanu. 6.Veikt un koordinēt bērnu neattaisnoto stundu kavējumu uzskaiti, to iemeslu izpēti un analīzi, darbu ar skolēniem, kuri sistemātiski neapmeklē skolu, kā arī ar viņu ģimenēm. 6. Sniegt atbalstu gadījumos, ja tiek izskatīti individuāli gadījumi saistībā	1.Sadarboties ar pašvaldības un valsts iestādēm. 2.Pārstāvēt bērna intereses tiesā vai administratīvajā komisijā. 3.Informēt sabiedrību par bērnu tiesību aizsardzību pašvaldības teritorijā. 4.Sniegt konsultācijas un metodisko palīdzību izglītības iestādēm, bāriņtiesām, bērniem un viņu vecākiem par bērnu tiesību aizsardzības aspektiem.	1.Labas komunikācijas un saskarsmes spējas. 2.Spēja strādāt paaugstinātas intensitātes apstākļos. 3.Spēja patstāvīgi organizēt savu darbu un strādāt komandā. 4.Spēja analītiski domāt. 5.Spēja būt precīzam darbu izpildē, strādāt ar lielu informācijas apjomu. 6.Zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jautājumos. 7.Prasme īstenot starpinstitūciju sadarbību kā bērnu tiesības aizsardzības darba organizācijas metodi.	Darba apjoms un intensitāte ir mainīga, atkarībā no izglītības iestāžu pieprasījumiem iesaistīties bērna situācijas risināšanā. Piemēram, Liepājā tiek organizētas konsultatīvās komisijas 1x nedēļā, kurās tiek izskatīti bērnu gadījumi, par kuriem saņemti pieteikumi no izglītības iestādēm vai bērnu vecākiem. Vienā komisijā var tikt izskatīti vidēji 3 bērnu gadījumi. Papildus pēc komisijas tiek sekots līdzi bērnu gadījumiem vai tiek izpildīts

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			ar iespējamiem bērna tiesību pārkāpumiem, ja ir nepieciešama ātra rīcība un vairāku institūciju sadarbība. 7.Koordinēt starpinstitucionālo sadarbību sociālpedagoģisko uzdevumu risināšanā. 8.Sazināties ar iesaistītajām pusēm, kuras iesaistītas problēmjautājumu risināšanā, piemēram, bērnu vecākiem, izglītības iestāžu vadītājiem u.c.		8.Prast veidot saskarsmi ar bērnu un īstenot bērna līdzdalības principus.	komisijā nolemtais. Par izpildi parasti informē izglītības iestāde. Nav noteikts konkrēts lietu skaits uz speciālistu, tas ir mainīgs. Piemēram, Liepājā aktīvi tiek sekots līdzi bērniem, kuri nepabeidza 9.klasi (36 bērni), kā arī katru nedēļu ienāk jauni pieprasījumu no pašvaldības izglītības iestādēm ar lūgumu iesaistīties.
Veselības nozare						
1.	Bērnu psihiatrs -narkologs (ambulatorā ārstniecības iestāde un stacionāra ārstniecības iestāde)	Darbs ar bērniem no 1.5 gada vecuma līdz 17 gadiem (ieskaitot). Specializējās bērnu emocionālo un uzvedības traucējumu diagnostikā, ārstēšanā un profilaksē, arī medikamentozā veidā.	1.Izvērtēt bērna veselības stāvokli, veikt psihisko traucējumu un slimību diagnostiku, ārstēšanu. 2.Veikt sarunu ar bērnu un/vai bērna vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem, ievākt anamnēzi par medikamentiem, kas tiek lietoti. 3.Plānot bērna ārstniecības un rehabilitācijas procesu individuālā un multiprofesionālā speciālistu komandas sastāvā. 4.Organizēt un vadīt bērna psihiatrisko aprūpi un ārstēšanu. 5.Nozīmēt medikamentus, izrakstīt receptes.	1.Pieņemt patstāvīgus lēmumus jautājumos, kas saistīti ar darba procesu. 2.Sniegt atzinumu par bērna veselības stāvokli un ārstēšanu.	1.Prasme strādāt komandā, tajā skaitā starpprofesionālu komandā. 2.Labas komunikācijas prasmes. 3.Prasme atbildīgi organizēt savu darbu. 4.Profesionālās darbības juridisko pamatu pārzināšana, tajā skaitā par psihiatrisko ārstēšanu un rehabilitāciju pacientiem, kuriem ar tiesas lēmumu noteikts medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis.	Ambulatorajās ārstniecības iestādēs darbs notiek atbilstoši plānotajam konsultācijām. Vienas konsultācijas ilgums vidēji 30 minūtes. Piemēram, VSIA “Slimnīca “Ģintermuiža””, Pusaudžu narkoloģiskās Motivācijas programmā (darbs ar bērniem vecumā no 12-17

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			6.Dokumentēt ārstniecības procesu, ievērojot medicīnisko dokumentu pārvaldības prasības. 7. Piedalīties ārstu konsīlijos. 8.Līdzdarboties bērna veselības aprūpes organizēšanā. 9.Pilnveidot savu profesionālo kvalifikāciju. 10.Ievērot konfidencialitāti.		5.Spēja izmantot mūsdienu informācijas tehnoloģijas dokumentēšanai, komunikācijai un informācijas apstrādei.	gadiem (ieskaitot)) vienā grupā – maksimums 6 bērni. Programmas ilgums 30 dienas.
2.	Atkarību profilakses speciālists	Darbs ar ģimenēm un/vai bērniem līdz 17 gadu vecumam (ieskaitot), kuriem ir atkarību izraisošu vielu lietošanas pieredze, uzvedības problēmas, līdzatkarība.	1.Organizēt un nodrošināt konsultācijas atkarību un uzvedības jautājumos bērniem un pieaugušajiem. 2.Veikt individuālo un ģimenes konsultēšanu. 3.Sniegt bērnam psiholoģisko atbalstu un motivēt iesaistīties atkarību ārstniecības programmās. 4.Vadīt uzvedības korekcijas grupas bērniem. 5.Apzināt bērna ārējos un iekšējos resursus, tos mobilizēt un izstrādāt alternatīvas problēmu risināšanai. 6.Nepieciešamības gadījumā organizēt un veikt sadarbību ar izglītības iestādēm, institūcijām, kuras strādā ar bērniem, pašvaldības institūcijām.	1.Pieprasīt un saņemt no valsts un pašvaldību institūcijām, organizācijām vai juridiskām un fiziskām personām nepieciešamo informāciju un dokumentus pienākumu veikšanai. 2.Pieņemt patstāvīgus lēmumus jautājumos, kas saistīti ar darba procesu un ir atkarības profilakses speciālista kompetencē.	1.Psiholoģiskās konsultēšanas prasmes darbā ar individuālajiem klientiem un grupām. 2.Prasme orientēties normatīvajos aktos un pielietot tos darbā. 3.Zināšanas par problēmu diagnosticēšanas un problēmu risināšanas plāna sastādīšanu. 4.Profesionālas zināšanas par atkarību slimību, tās profilaksi, ārstēšanu un rehabilitāciju Latvijā un pasaulē. 5.Saskarsmes kultūra, prasme kontaktēties ar cilvēkiem. 6.Spēja patstāvīgi pieņemt lēmumus.	Darbs notiek atbilstoši plānotajām konsultācijām – vidēji 45 minūtes ilgst viena konsultācija. Vidēji dienā veic darbu ar 5 personām (bērniem un/vai pilngadīgām personām).
3.	Ģimenes ārsti	Bērni no 0-17 gadiem (ieskaitot) un ģimenes ar bērniem.	1.Iztaujāt un izmeklēt bērnu, izvērtēt sūdzības, nepieciešamības gadījumā nosūtīt pie ārsta speciālista un citiem izmeklējumiem, lai precizētu vai noskaidrotu diagnozi.	1.Pieklūt informācijai par bērna veselības vēsturi. 2.Komunicēt ar bērnu, likumisko pārstāvi par ārstēšanas iespējām un vajadzības gadījumā iesaistīt	1.Prasme saprasties ar dažāda vecuma cilvēkiem. 2.Spēja efektīvi komunicēt un veidot	Darbs atbilstoši plānotajām konsultācijām. Optimālā praksē uz vienu ģimenes ārstu paredzēts ne vairāk kā

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			2.Nozīmēt medikamentus, izrakstīt receptes. 3.Izlemt, vai bērna ārstēšana var noritēt mājās vai jānosūta uz stacionāru (slimnīcu). 4.Informēt bērnu un viņa likumiskos pārstāvjus par profilaktiskiem veselības aizsardzības pasākumiem. 5. Doties mājas vizītēs pie bērniem. 6.Aizpildīt bērna medicīnisko dokumentāciju (ambulatoro karti) u.c.	citus ārstniecības pakalpojumu sniedzējus. 3.Sniegt atzinumu par bērna veselības stāvokli un ārstēšanu. ¹⁹ 4.Ziņot atbildīgajām iestādēm par bērnu tiesību pārkāpumiem. ²⁰	sadarbību ar dažāda vecuma cilvēkiem. 3.Prasme apgūt jaunas zināšanas un pielietot tās praksē. 4.Spēja pieņemt pārdomātus un ātrus lēmumus atbilstoši situācijai. 5.Prasme precīzi izpildīt uzdevumus un ievērot noteiktos standartus. 6.Augsta atbildības sajūta par pieņemtajiem lēmumiem un paveikto darbu. 7.Labas svešvalodu prasmes, spēja efektīvi izmantot tās darbā un komunikācijā.	1500 pacientu, un prakse jāorganizē 40 stundas nedēļā. ²¹ Dokumentācijas aizpildīšanai tiek dienā veltīts laiks vidēji 2-3 h dienā, savukārt, klātienes konsultācijām vidēji tiek plānotas 15 minūtes vienam pacientam, kurš ir bērns.
4.	Psiho- terapeits ²²	Bērni vecumā no 4-17 gadiem (ieskaitot).	1.Veikt bērna vajadzību izvērtēšanu, balstoties uz sniegto informāciju. 2.Vadīt terapijas sesiju, koncentrējoties uz konkrētām grūtībām, kas ir identificētas. 3.Sniegt emocionālu atbalstu. 4.Informēt bērnus par garīgās veselības jautājumiem.	1.Nesniegt psiholoģiskus atzinumus. 2.Brīvi izvēlēties terapijas pieejas un metodes, kuras uzskata par piemērotām bērna vajadzībām, ievērojot profesionālo kompetenci un ētiku.	1.Prasme integrēt jaunākos pētījumus un teorijas savā terapeitiskajā darbā. 2.Spēja analizēt klienta problēmu kontekstu un izvērtēt dažādus risinājumus.	Psihoterapeiti, kas strādā privātpraksē, var pielāgot savu slodzi, tomēr bieži vien intensitāte ir augsta, lai apmierinātu pieprasījumu. Vienas konsultācijas ilgums ir

¹⁹ Slimību profilakses un kontroles centra mājaslapa. Ieteikumi ārstniecības personām vardarbības gadījumu, kuros cieš bērni, atpazīšanai.

Pieejams: https://www.spkc.gov.lv/lv/ieteikumi-arstniecibas-personam-vardarbibas-gadijumu-kuros-cies-berni-atpazisanai/ieteikumi_rstniecibas_personam_vardarbbas_gadijumu_kuros_cie_berni_atpazana1.pdf (skatīts 14.01.2025.)

²⁰ Ārstniecības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/44108-arstniecibas-likums> (skatīts 10.10.2024.)

²¹ Kādas izmaiņas ģimenes ārstu pakalpojumā rosina Veselības ministrija. Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/362421-kadas-izmainas-gimenes-arstu-pakalpojuma-rosina-veselibas-ministrija-2024> (skatīts 30.11.2024.)

²² Latvijas Ārstu psihoterapeitu asociācijas Ētikas kodekss. Pieejams: https://www.arstipsihoterapeiti.lv/uploads/LAPA_kodekss.pdf (skatīts 10.10.2024.)

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			5.Izmantot dažādas terapijas metodes, lai palīdzētu bērnam izprast savas emocijas, pārvarēt grūtības un attīstīt veselīgus uzvedības un domāšanas modeļus. 6.Ievērot konfidencialitāti un ētikas kodeksu. 7.Sekot līdzi jaunākajām psihoterapijas metodēm, pētījumiem un tendencēm, piedaloties semināros, apmācībās un konferencēs. 8.Regulāri konsultēties ar pieredzējušiem kolēģiem (supervizoriem), lai nodrošinātu kvalitatīvu terapijas procesu.	3.Saglabāt bērna sniegto informāciju konfidencialu un neveikt tās izpaušanu trešajām personām, izņemot gadījumus, kad: - ir apdraudēta bērna vai citu personu dzīvība vai veselība; - informācijas izpaušanu pieprasa tiesībsargājošas iestādes. 4.Atteikties no atbalsta sniegšanas, ja psihoterapeits nav kompetents strādāt ar konkrētu problēmu, vai klients pārkāpj terapijas noteikumus, vai starp speciālistu un klientu rodas interešu konflikts, vai ir grūtības ievērot profesionālu distanci.	3.Prasme izstrādāt un īstenot terapijas plānu, kas pielāgots individuālajām klienta vajadzībām. 4.Spēja izmantot pierādījumos balstītu praksi un zinātniski pārbaudītas pieejas terapijā. 5.Spēja uzturēt profesionālas robežas ar klientiem. 6.Empātiska un aktīva klausīšanās prasme.	45 minūtes. Vidēji var veikt darbu ar 5 klientiem dienā. Intervijās vairāku nozaru speciālisti norādīja, ka viņu redzeslokā esošie bērni un viņu ģimenes saskaras ar ilgām gaidīšanas rindām pie psihoterapeita.
Iekšlietu nozare						
1.	Inspektors* (Pašvaldības policija)	Darbs ar visām mērķa grupām – gan pilngadīgām personām, gan bērniem vecumā no 0-17 gadiem (ieskaitot).	1.Reaģēt uz izsaukumiem, ienākošo informāciju par nepieciešamību iesaistīties nepilngadīgo bērnu lietās. 2.Pieņemt lēmumus par bērnu, kuru dzīvība un veselība ir apdraudēta, šķiršanu no ģimenes, nogādājot to drošā vidē. 3.Patstāvīgi izlemt par nepilngadīgu personu uzņemšanu profilaktiskajā	1.Prasīt, lai personas pārtrauc likumpārkāpumus un citu rīcību, kura traucē policijas pilnvaru izpildi, kā arī pielietot pret likumpārkāpējiem paredzētos piespiedu līdzekļus. 2.Identificēt personas, tai skaitā pārbaudīt personas,	1.Labas komunikācijas prasmes. 2.Prasme iegūt, novērtēt, analizēt un izmantot profesionālai darbībai nozīmīgu informāciju. 3.Pārzināt savstarpēji saistīto darba procesu izpildes secību, to racionālu organizāciju.	Inspektors precīzu darba apjomu nespēj raksturot. Vienam bērnam pārrunās velta laiku vidēji līdz 1 stundai, tikšanās var būt atkārtotas, savukārt, darbs ar dokumentiem aizņem vairāk laika,

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
		Darbs tiek veikts ar ģimenēm un bērniem, ja: -bērns veic administratīvus pārkāpumus (klaiņošana, atkarību izraisošu vielu lietošana, zādzības u.c.); -bērns neattaisnoti kavē mācības izglītības iestādē; -ģimenē ir konflikti vai vardarbība, kuros iesaistīti bērni; -bērni, par kuriem pieņemts lēmums par audzināšanu rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu. Izglītojošo un preventīvo pasākumu nodrošināšana izglītības iestādēs bērniem no 1.-12.klasei.	kontrolē, savlaicīgi iekārtot kontroles lietas. 4.Nodrošināt un kontrolēt audzināšanu rakstura piespiedu līdzekļu izpildi bērniem, nodrošināt lietvedību izpildes lietās. 5.Organizēt, nodrošināt un kontrolēt savlaicīgu preventīvo pasākumu iekārtošanu, izpildi un veicamos preventīvos pasākumus. 6.Realizēt pasākumus bērnu likumpārkāpumu prevencijai saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, nodrošināt lietvedību preventīvajās lietās. 7.Piedalīties profilaktiskajos reidos. 8.Veikt preventīvo un izglītojošo darbu izglītības iestādēs. 9.Organizēt un koordinēt izglītojošos un preventīvos pasākumus izglītības iestādēs, ārpus ģimenes aprūpes centros u.c.	kuras tiek turētas aizdomās par likumpārkāpumu izdarīšanu, personu apliecināšanos dokumentus. 3.Veikt personu aptauju, pieņemt paskaidrojumus, kā arī izsaukt uz policijas iecirkni jebkuru personu sakarā ar lietām un materiāliem, kuru izskatīšana ir policijas kompetencē, bet, ja šīs personas bez attaisnojoša iemesla neierodas pēc izsaukuma, likumā noteiktajā kārtībā veikt to piespiedu atvešanu. 4.Aizturēt personas vecumā līdz 16 gadiem, kuras patvaļīgi pametušas dzīvesvietu vai bērnu iestādi, un turēt tās policijas iecirknī līdz nodošanai viņu likumiskajiem pārstāvjiem. 5.Nepilngadīgas personas, kuras alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu lietošanas rezultātā zaudējušas spēju patstāvīgi pārvietoties vai orientēties, vai var nodarīt kaitējumu apkārtnē vai pašas sev, nogādāt ārstniecības iestādēs vai mājoklī. 6.Nogādāt ārstniecības iestādē personas, kurām ir nepārprotami psihiski traucējumi un kuras ar savām	4.Pārzināt patrulēšanas, aizturēšanas un konvojēšanas taktiskos un tehniskos paņēmienus, prasme pielietot tos. 5.Pārzināt pirmās neatliekamās palīdzības sniegšanas pamatnosacījumus, prast tos pielietot. 6.Pārzināt normatīvo aktu prasības.	līdz pat vairākām stundām dienā. Ja par vienu bērnu ir vairākas lietas (bērns veicis vairākus pārkāpumus), tad tas arī ietekmē darba apjomu un palielina darba intensitāti. Sadarbība ar izglītības iestādēm, profilaktiskā darba veikšana, atbilstoši plānotajām aktivitātēm un izglītības iestāžu pieprasījumam tekošajam gadam. Tiek izstrādāts plāns lekciju tēmām. Piemēram, Rīgas valstspilsētas pašvaldībā ir izstrādāts šāds plāns lekcijām: sākumskolas izglītojamiem tiek vadītas lekcijas, kurās iekļautas tēmas par drošību uz ielas vai interneta vidē, par bērna atbildību, par skolēnu pienākumiem, tiesībām un atbildību, kā arī tiek piedāvāta interaktīva drošības spēle, modelējot situācijas, lai

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
				darbībām rada acīmredzamas briesmas sev vai apkārtējiem cilvēkiem.		bērns zinātu, ko darīt, ja...? Pamatskolas izglītojamiem tiek vadītas lekcijas par sabiedriskās kārtības noteikumiem, savstarpējām attiecībām, pāri darījumiem un atbildību, drošību interneta vidē, skolēnu pienākumiem, tiesībām un atbildību, kā arī nepilngadīgo personu juridisko atbildību, tāpat arī par atkarību izraisošo vielu lietošanas sekām un atbildību. Vidusskolas izglītojamiem tiek vadītas lekcijas par pienākumiem, tiesībām un atbildību, kā arī par to, kā neklūt par cilvēku tirdzniecības upuri. Rīgā gadā tiek novadītas vidēji 650 lekcijas (izglītības iestādēs, dalība vecāku sapulcēs, lekcijas pedagogiem).
2.	Prevencijas grupas	Darbs ar bērniem, kuri veikuši	1.Apzina un veic riska vietu izpēti, izstrādā un ievieš rīcības plānu drošības risku novēršanai.	1.Uzņemt uzskaitē nepilngadīgo, iekārtot lietu.	1.Prasme iegūt, novērtēt, analizēt un izmantot	Individuāls darbs ar bērnu un viņa ģimeni tiek veikts tad, kad

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
	inspektors (Valsts policija)	likumpārkāpumu.	2.Īsteno preventīvus pasākumus (izmanto apstiprinātās preventijas metodes; nodrošina lokālās preventīvās aktivitātes; organizē un veic kontrolpirkumus; organizē aizliegto preču un vielu pārbaudes mācību iestādēs). 3.Organizē un sadarbojas ar dažādām grupām likumpārkāpumu novēršanā (sadarbojas ar iedzīvotājiem drošības problēmu novēršanai; sadarbojas ar valsts un pašvaldības iestādēm un citiem partneriem drošības problēmu novēršanā). 4.Veic individuālu preventīvo darbu ar personām, kuras rada risku. 5.Ņem profilaktiskajā uzskaitē nepilngadīgas personas. 6.Konstatējot administratīvu pārkāpumu, uzsāk un nodrošina lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā, noteiktajā kārtībā pieņem lēmumus.	2.Uzsākt un veikt resoriskās pārbaudes. 3.Identificēt personas, tai skaitā pārbaudīt personām, kuras tiek turētas aizdomās par likumpārkāpumu izdarīšanu, personību apliecinājošos dokumentus. 4.Veikt personu aptauju, pieņemt paskaidrojumus, kā arī izsaukt uz policijas iestādi jebkuru personu sakarā ar lietām un materiāliem, kuru izskatīšana ir policijas kompetencē, bet, ja šīs personas bez attaisnojoša iemesla neierodas pēc izsaukuma, likumā noteiktajā kārtībā veikt to piespiedu atvešanu. 5.Aizturēt personas vecumā līdz 16 gadiem, kuras patvaļīgi pametušas dzīvesvietu vai bērnu iestādi, un turēt tās policijas iestādē līdz nodošanai viņu likumiskajiem pārstāvjiem. 6.Personas, kuras alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu lietošanas rezultātā zaudējušas spēju patstāvīgi pārvietoties vai orientēties vai var nodarīt kaitējumu apkārtējiem vai pašas sev, nogādāt iestādēs, kas sniedz atskurbšanas	profesionālai darbībai nozīmīgu informāciju. 2.Pārzināt savstarpēji saistīto darba procesu izpildes secību, to racionālu organizāciju. 3.Pārzināt pirmās medicīniskās palīdzības sniegšanas pamatnosacījumus, prast tos pielietot. 4.Spēja saglabāt mieru un profesionālu attieksmi sarežģītās vai emocionāli grūtās situācijās. 5.Sadarbības prasmes un spējas strādāt komandā. 6.Pārzināt normatīvo aktu prasības.	konstatēts pārkāpums (fragmentāra sadarbība). Ja bērns izdara atkārtotus pārkāpumus, viņu var reģistrēt policijas uzraudzībā, kur sadarbība kļūst intensīvāka, iespējams, pat ar iknedēļas tikšanās reizēm.

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmes/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
				pakalpojumus, ārstniecības iestādēs vai mājoklī. 7. Nogādāt ārstniecības iestādē personas, kurām ir nepārprotami psihiski traucējumi un kuras ar savām darbībām rada acīmredzamas briesmas sev vai apkārtējiem cilvēkiem. 8. Reģistrēt, iegūt pirkstu nospiedumus, citus personu identifikācijai nepieciešamos datus un skaņu ierakstus, fotografēt un filmēt aizturētas, aizdomās turētas, apsūdzētas, notiesātas personas, kā arī personas, kuras izdarījušas citus likumpārkāpumus, ja tās apzināti pretojas personības noskaidrošanai.		
Tieslietu nozare						
1.	Probācijas speciālists darbam ar bērniem un jauniešiem	Darbs ar bērniem no 11-18 gadiem, kuri kriminālsoda izpildē nonāk VPD redzeslokā.	1. Organizēt kriminālsoda – sabiedriskais darbs – izpildi. 2. Organizēt audzināšanas rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildi. 3. Organizēt un vadīt izlīgumus. 4. Uzraudzīt zema riska nosacīti notiesātas, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotas, nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotas personas un personas, kurām piemērots kriminālsods – probācijas uzraudzība.	1. Iegūt informāciju par probācijas redzeslokā nonākušo bērnu. 2. Organizēt informatīvus un izglītojošus pasākumus probācijas redzeslokā esošā bērna ģimenes locekļiem un atbalsta personām. 3. Sniegt starpinstitūciju sanāksmes dalībniekiem informāciju par bērnu un cietušo.	1. Prasme veidot profesionālas attiecības, nodibināt kontaktu ar bērnu. 2. Spēja paust līdzvērtīgu attieksmi pret bērnu, spēja izprast bērna situāciju.	Darbs ar nepilngadīgo ir terminēts – strādā tik ilgi, kamēr notiek soda izpilde, tie var būt pāris mēneši, kā arī vairāki gadi. Darba intensitāte ir atkarīga no bērnu lietas sarežģītības. Vidēji uz vienu speciālistu ir 30 lietas,

Nr.	Amats	Mērķa grupa	Galvenie darba pienākumi	Tiesības	Kompetences/ zināšanas/prasmis/ spējas	Darba intensitāte ar bērnu
			5.Vadīt sociālās rehabilitācijas programmas “Vienkārši par sarežģīto”, “Dzīves skola 2” un sociālās uzvedības korekcijas programmas “Motivācija izmaiņām”, “Cienpilnu attiecību veidošana”, “Vielu lietošanas menedžments”, “Emociju menedžments”²³ u.c. 5.Sagatavot izvērtēšanas ziņojumus. 6.Pārzināt struktūrvienības darbības teritorijā pieejamos un Dienesta iekšējos, tai skaitā brīvprātīgā darba veicējus, resursus un piesaistīt tos veiksmīgai probācijas klientu resocializācijai. 7.Atbilstoši saņemtajam uzdevumam piedalīties starpinstitūciju sanāksmēs.	4.Saņemt informāciju par bērnu, kas ir cietis noziedzīga nodarījuma dēļ. 5.Saņemt informāciju par bērnam sniegtajiem sociālajiem pakalpojumiem un sniegto sociālo palīdzību. 6.Saņemt informāciju par probācijas redzeslokā nonākušā bērna izglītību. 7.Saņemt informāciju par bērna invaliditāti.		no tām vidēji 10 ir darbs ar bērniem. Sākumā tiek veikta risku novērtēšana, kas nosaka, cik bieži notiks tikšanās un cik intensīva būs sadarbība. Sākumā pirmās nedēļas, kad bērns ir nonācis probācijas speciālista redzeslokā, tikšanās ar bērnu notiek ar regularitāti 1x nedēļā vidēji 1 h-1,5 h. Pēc risku izvērtēšanas tiek noteikta sadarbības intensitāte. Zema riska gadījumos ar bērniem tikšanās tiek noteiktas retāk, piemēram, 1 reizi mēnesī, lai izvairītos no nevajadzīga stresa radīšanas. Augsta riska gadījumos tās var būt 4 tikšanās mēnesī un katru mēnesi dzīvesvietas apsekojums.

²³Probācijas programmas. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/probācijas-programmas> (skatīts 24.11.2024.)

Iepazīstoties ar identificēto speciālistu amatu aprakstiem, tika secināts, ka tajos trūkst skaidras norādes par konkrētā **amata robežām**, kas bieži vien padara šo jēdzienu neskaidru un interpretējamu. Padziļināto interviju laikā ar speciālistiem tika konstatēts, ka arī viņiem pašiem ir sarežģīti precīzi definēt un norādīt, kur beidzas viņu amata robežas un kur sākas citu speciālistu kompetences. Šī neskaidrība izpaužas kā izplūdušas funkciju un atbildības līnijas, kas dažkārt apgrūtina speciālistu savstarpējo sadarbību un var radīt darba pienākumu pārklāšanās riskus. Tajā pašā laikā vairāki nozaru speciālisti intervijās atzina, ka bieži vien viņi veic uzdevumus, kas pārsniedz viņu amata aprakstos noteiktās robežas. Šāda rīcība rodas no vēlmes nodrošināt bērniem pilnvērtīgu palīdzību situācijās, kurās esošās procedūras vai resursi nav pietiekami. Piemēram, sniedz emocionālu atbalstu ģimenēm, piesaista citus speciālistus vai organizē papildu resursus. Dažkārt speciālisti pilda citu iestāžu funkcijas, ja redz, ka bērnam vai ģimenei tas ir nepieciešams. Piemēram, konsultē ģimenes par citu iestāžu jautājumiem, pavada/aizved bērnu pie speciālista, piesaka bērnu vai ģimenes locekļus uz speciālistu konsultācijām u.c. gadījumos. Tas reizēm ietver darbu ārpus noteiktā darba laika, īpašu individuālo pieeju, kā arī centienus aizpildīt sistēmas nepilnības. Šāda rīcība norāda uz speciālistu augsto empātiju un vēlmi palīdzēt, taču tajā pašā laikā rada papildu emocionālo un fizisko slodzi. Tas izceļ nepieciešamību pārskatīt resursu un atbalsta pieejamību mērķa grupai, lai atvieglotu speciālistu darbu un mazinātu izdegšanas risku.

Labklājības nozares speciālistiem būtisku atbalstu sniedz supervīzijas, kas palīdz ne tikai izvērtēt un stiprināt profesionālo kompetenci, bet arī skaidrāk iezīmēt un noturēt savu kompetenču un atbildības robežas sadarbībā ar citiem speciālistiem.

Vērtējot analizēto speciālistu **darba intensitāti un noslodzi** darbā ar mērķa grupu un apkopojot speciālistu intervijās iegūto informāciju, var secināt, ka darba intensitāte un darba apjoms mēdz būt atšķirīgs, atkarībā no nozares, kurā speciālists strādā. Vairāku nozaru speciālistiem (SD sociālajiem darbiniekiem, sociālajiem pedagogiem, policijas darbiniekiem, bāriņtiesas pārstāvjiem) ir grūti novērtēt sava darba noslodzi un intensitāti. Tomēr visu nozaru speciālisti norāda, ka darba apjoms, sniedzot atbalstu vai risinot problēmas bērniem vai ģimenēm, kurās bērniem ir uzvedības vai atkarību problēmas vai to attīstības riski, pieaug. Izteiktas atšķirības vērojamas darba slodzes un intensitātes ziņā starp valsts un pašvaldības institūciju un NVO speciālistiem, kuri strādā ar bērniem. NVO speciālistu darba slodze parasti ir precīzāk noteikta un

strukturēta, piemēram, tiek skaidri definēts ģimeņu un bērnu skaits, ar kurām vienlaicīgi strādā, un pakalpojumu ietvars, kas ļauj efektīvāk plānot un organizēt darbu, kā arī nodrošina augstāku darba kvalitāti, mazinot speciālista spriedzes līmeni un uztraukumu par nespēju tikt galā ar darba apjomu. Savukārt, valsts un pašvaldību institūciju speciālisti padziļinātajās intervijās norādīja, ka bieži saskaras ar plašāku uzdevumu un atbildības loku, kas rada papildu slodzi un apgrūtina mērķtiecīgu pieeju darbam ar bērniem. Piemēram, ne likumdošanā, ne pašvaldību iekšējos normatīvajos aktos SD sociālajiem darbiniekiem nav noteikts konkrēts ģimeņu skaits, ar cik var veikt intervenci vienlaicīgi. Tikai Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 10. panta pirmajā daļā ir noteikts minimālais sociālā darba speciālistu skaits, kas jānodrošina pašvaldībām, proti, katrā pašvaldībā jābūt vismaz vienam sociālā darba speciālistam uz katriem tūkstoš iedzīvotājiem.

Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam²⁴, norādīts, ka aktīvo lietu skaits uz vienu SD sociālo darbinieku 2017. gadā ir 30, bet 2024. gadā to plānots samazināt, nepārsniedzot 20 lietas, savukārt, 2027. gadā līdz 15–20 lietām uz vienu sociālo darbinieku. Savukārt, metodiskajā materiālā sociālajam darbam ģimenēm ar bērniem norādīts, ka ārvalstu praksē Eiropā attiecībā uz gadījuma vadīšanu ģimenēm ar bērniem viens sociālais darbinieks visbiežāk strādā ar 15 līdz 20 ģimenēm. Konkrētais ģimeņu lietu skaits vienam sociālajam darbiniekam var tikt noteikts pēc kopējā bērnu skaita ģimenēs un lietu skaits tiek samazināts, ja kopumā ir vairāk par 30 bērniem (vecumā līdz 12 gadiem) vai ģimenēs ir kompleksas problēmas un apdraudējuma riski bērniem. Ja ģimenei vai bērnam ir nepieciešama krīzes interence, akūtu apdraudējuma situāciju mazināšana, intensīvas īstermiņa intervences, tad vienam sociālajam darbiniekam darba apjoms var tikt samazināts (5–7 gadījumi), jo krīzes interence paredz intensīvu ikdienas darbu ar vienu ģimeni vai bērnu.

Labklājības nozares speciālisti uzskata, ka darba apjoms un intensitāte ar mērķa grupu ir ļoti augsta un bieži pārsniedz optimālo robežu efektīvam darbam. Piemēram, sociālā darba speciālistiem nereti vienlaicīgi jāstrādā ar lielu klienta lietu skaitu. Ģimeņu lietu skaits var atšķirties starp sociālā darba speciālistiem - kādam tās var būt tikai 15 lietas, citam 40 un pat vairāk. Sociālā darba speciālisti norādīja, ka vairāk par 15 lietām uz vienu speciālistu ir daudz, it īpaši gadījumos, kad

²⁴ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/325828-par-socialas-aizsardzibas-un-darba-tirgus-politikas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam>

ģimeņu problēmsituācijas ir sarežģītas un prasa intensīvu iesaisti. Piemēram, atsevišķos gadījumos darbs ar vienu ģimeni var paņemt visu sociālā darba speciālista darba laiku, jo ir jārisina krīzes situācija, jāorganizē starpinstitucionālā tikšanās ar iesaistītajām pusēm, jāsagatavo dokumentācija, jānodrošina konsultācijas ģimenes locekļiem, reizēm pat vairākas reizes nedēļā. Lielā noslodze ierobežo iespēju izveidot uzticības pilnas un atbalstošas attiecības ar bērnu, tādēļ nereti sociālais darbs primāri tiek veikts ar bērna vecākiem.

SD sociālie darbinieki darbā ar ģimenēm un bērniem norāda, ka kvalitatīvu darbu ir iespējams veikt vienlaicīgi ar ne vairāk kā 15 ģimenēm, bet akūtu situāciju gadījumā darbs ar vienu ģimeni var aizņemt lielāko daļu no noteiktā darba laika, tādējādi nespējot atrast laiku un kvalitatīvi veikt darbu ar citām ģimenēm, kuras ir speciālista redzeslokā vai bērna ģimenes locekļiem. Paaugstinātā slodze, vairāku sarežģītu sociālo gadījumu risināšana vienlaicīgi veicina speciālistu izdegšanas risku, darbiniekiem pietrūkst laika pilnvērtīgam individuālam darbam ar bērnu, lai nodrošinātu bērnam nepieciešamo atbalstu. SD sociālie darbinieki norāda, ka sniedz atbalstu arvien jaunāka vecuma bērniem ar uzvedības problēmām, tajā skaitā arī ar atkarību izraisošu vielu lietošanu. Tāpat speciālisti uzsver, ka darbs ar bērniem prasa intensīvu darbu, individuālu pieeju un bieži veicams ārpus noteiktā darba laika. Izpēti laikā tika noskaidrots, ka tikai dažos SD ir izveidots konkrēts sociālā darbinieka amats, kas strādā ar bērniem (piemēram, Valmierā, Kuldīgā, Rīgā), kas dod speciālistam iespējas veikt padziļinātāku darbu tieši ar bērnu.

Var secināt, ka ir nepieciešams domāt par risinājumiem, kā palielināt pieejamo atbalsta tīklu mērķa grupai, lai speciālisti varētu nodrošināt kvalitatīvu un personalizētu atbalstu mērķa grupai, tai skaitā veicināt prevenciju, tādējādi samazinot izdegšanas risku un palielinot darba efektivitāti.

Veicot speciālistu amatu pienākumu izpēti secināts, ka vairākiem speciālistiem ir kopīgs uzdevums- sadarboties ar citiem speciālistiem, kas iesaistīti bērna situācijas risināšanā. Ārējos normatīvajos aktos ir noteikti sadarbības pamatprincipi. Centrs sadarbībā ar Latvijas tiesnešu mācību centru, 2021. gadā ir izstrādājis metodiskās vadlīnijas “Starpinstitūciju sadarbība bērnu tiesību aizsardzībai pašvaldībās”, kur sniegts ieskats par rīcības modeļiem starpinstitūciju sadarbības grupu izveidei, darba organizācijai un pilnveidei.

Tomēr ne visos gadījumos šī sadarbības prasība ir skaidri definēta amatu aprakstos. Šis secinājums balstās uz informāciju, kas tika apkopota un apstiprināta padziļinātajās intervijās ar attiecīgo

nozaru speciālistiem. Amatu aprakstos valsts un pašvaldības iestādēs strādājošajiem speciālistiem tiek noteikts, ka jāsadarbojas ar citām pašvaldības vai valsts iestādēm. Piemēram, SD tiek noteikts, ka sociālā darbinieka pienākums ir piedalīties un nepieciešamības gadījumā organizēt starpinstitucionālās tikšanās par sociālā gadījuma vadīšanu vai risināšanu un institūciju sadarbību. Tikmēr privātā sektora vai NVO speciālistiem šādas prasības var nebūt noteiktas. Speciālistiem jāpārzina normatīvie akti, kas skar bērnu tiesību aizsardzības jautājumus. Bērnu tiesību aizsardzības likums nosaka subjektus, kuriem ir nepieciešamas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Pārskatot 2.tabulā apkopoto speciālistu amatu pienākumus, var secināt, ka vairākiem no tiem ir kopīgas atbildības, kas veicina vienotu pieeju darbā ar bērnu un viņa ģimeni, tajā skaitā ar mērķa grupu. Piemēram, visiem speciālistiem savā nozarē ir jādokumentē veiktais darbs ar bērnu, nodrošinot darba caurskatāmību un iespēju analizēt sniegto atbalstu. Tāpat visiem speciālistiem ir pienākums ievērot konfidencialitāti, aizsargājot bērna un ģimenes privātumu, vienlaikus nodrošinot bērna labākās intereses un drošību, kā arī ievērot profesionālās ētikas normas, kas garantē cieņpilnu un atbildīgu attieksmi. Turklāt kopīgie pienākumi bieži ietver arī starpinstitucionālo sadarbību, lai koordinētu atbalsta sniegšanu un nodrošinātu visaptverošu risinājumu bērna vajadzībām.

Analizējot mentora, sociālā mentora, pusaudžu atbalsta personas, jaunatnes speciālista, jauniešu ekspertu amatu aprakstus un veicamos pienākumus darbā ar bērnu, var secināt, ka šo speciālistu galvenie un kopīgie pienākumi ir uzturēt regulāru kontaktu ar bērnu, veidot uzticības pilnas attiecības, atbalstīt bērnu, būt klātesošiem, attīstīt bērna prasmes, piemēram, konfliktu risināšanā, veicināt starppersonu attiecību veidošanu u.c. Kā nozīmīgākās prasmes speciālistu darbā, kuri veic tiešo darbu ar bērnu, identificētas – spēja pieņemt bērnus tādus, kādi viņi ir, prasme atbalstīt un iedrošināt, nemoralizēt, bet palīdzēt bērniem veidot dzīves prasmes, spēja atbalstīt, spēja veidot attiecības, kas balstās uz atklātību un uzticību. Savukārt, padziļināto interviju rezultātā tika secināts, ka svarīgas ir arī personiskās rakstura īpašības, kas piemīt speciālistiem, strādājot ar bērniem - pacietība, iejūtība, empātija, pieņemoša attieksme, neatlaidība, radošums, aizrautība u.c.

Analizējot jaunatnes darbinieku amatu aprakstus, kā arī ņemot vērā padziļināto interviju laikā iegūto informāciju, var secināt, ka jaunatnes darbiniekiem var pietrūkt nepieciešamo zināšanu un

prasmju darbā ar mērķa grupu, kas var ietvert gan specifiskas teorētiskās zināšanas, piemēram, par bērnu attīstības īpatnībām un riska faktoriem, gan praktiskās prasmes, piemēram, efektīvas komunikācijas, konfliktu risināšanas un motivācijas veicināšanas tehnikas. Šo zināšanu un prasmju trūkums var ierobežot speciālistu spēju efektīvi identificēt mērķa grupas vajadzības, kā arī piesaistīt atbilstošus resursus. Būtiski nodrošināt regulāru profesionālās pilnveides iespēju pieejamību, supervīzijas un pieredzes apmaiņas programmas, kas palīdzētu speciālistiem apgūt nepieciešamās kompetences un nostiprināt savas prasmes.

Veicot Latvijas izpēti un analizējot NVO piedāvātos atbalsta pakalpojumus mērķa grupai, noskaidrots, ka Rīgā ir pieejamas vairākas sociālās rehabilitācijas programmas - “Pārinieks”, “Dari”, “Palēciens”, “Ceļš pie sevis”, kuru ietvaros mērķa grupai ir pieejams dažādu speciālistu atbalsts, piemēram, mentors, psihologs, narkologs. Savukārt, ārpus Rīgas atbalsta pakalpojumi vēl tiek nodrošināti Tukumā (biedrības “Palēciens Tev” sociālās rehabilitācijas programma “Atbalsta un pašizaugsmes programma jauniešiem” ietvaros), Liepājā (sociālā mentora pakalpojums). Savukārt, Latvijas reģionos būtisks atbalsts ir PRC, kuriem ir reģionālie biroji deviņās Latvijas pilsētās – Rīgā, Liepājā, Valmierā, Ventspilī, Daugavpilī, Rēzeknē, Jelgavā, Tukumā un Siguldā. Piemēram, PRC nodrošina dažādu speciālistu konsultācijas un atbalstu mērķa grupai, tomēr padziļinātajās intervijās dažādu nozaru speciālisti iezīmēja, ka veidojas garas gaidīšanas rindas pie speciālistiem.

Speciālistu bērnu tiesību aizsardzības jautājumos amata pienākumi tiek noteikti atbilstoši pašvaldības nosacījumiem. Minētais speciālists darba pienākumus pārsvarā veic pašvaldību iestādēs, piemēram, izglītības pārvaldēs (Tukums, Daugavpils, Liepāja), bet var strādāt arī bāriņtiesā (piemēram, Valmiera) vai SD (piemēram, Olaine, kur šobrīd ir aktīva vakance). Speciālistu bērnu tiesību aizsardzības jautājumos šobrīd nav pieejams visās Latvijas pašvaldībās.

Apkopojot labklājības, izglītības, veselības, iekšlietu un tieslietu nozaru speciālistu sniegto informāciju par darbu ar mērķa grupu, secināms:

1. Speciālistiem nav noteikta optimālā darba slodze ar bērniem, kas rada neskaidrību par to, cik daudz darba var uzskatīt par adekvātu un pārvaldāmu. Padziļinātajās intervijās nozaru speciālisti atzīst, ka darba apjoms bieži ir pārlietu liels, taču daudzi no viņiem nespēj

precīzi izteikt šo slodzi skaitliskos rādītājos, jo to var ietekmēt dažādi faktori, piemēram, darbinieku trūkums attiecīgajā nozarē vai arī risināmā gadījuma smaguma pakāpe.

2. Speciālistiem ir jāveic risku novērtējums atbilstoši savai kompetencei, lai identificētu problēmas, kuras prasa mērķtiecīgu darbu, un noteiktu jomas, kurās atbalsts ir vissvarīgākais. Šāda pieeja nodrošina mērķtiecīgu, efektīvu un bērnam pielāgotu atbalsta sistēmu.
3. Dažādos SD ir sociālie darbinieki, kuri ir specializējušies darbā ar noteiktām klientu grupām, piemēram, ar jauniešiem vai personām ar atkarību problēmām. Šāda sociālo darbinieku specializēšanās ir atkarīga no katras pašvaldības resursiem un prioritātēm.
4. Latvijas izpētes gaitā secināts, ka NVO sniegtie atbalsta pakalpojumi Rīgas reģionā mērķa grupai ir pieejamāki un daudzveidīgāki.
5. Visu nozaru speciālisti, strādājot ar bērniem, veic darbu ar informācijas iegūšanu, apstrādi un uzturēšanu, kas ir neatņemama un svarīga viņu profesionālo pienākumu daļa.

2. MĒRĶA GRUPAS PROBLEMĀTIKA

Lai iegūtu speciālistu redzējumu un viedokli par mērķa grupas aktuālākajām problēmām sadarbībā ar nozaru speciālistiem, bērniem un viņu ģimenēm, kā arī iegūtu informāciju par pieejamajiem un nepieciešamajiem problēmu risinājumiem, tika veiktas padziļinātās intervijas ar speciālistiem. Visi intervētie nozaru speciālisti norādīja, ka viņu redzeslokā nonāk bērni gan ar uzvedības problēmām, kas izpaužas kā dažādi likumpārkāpumi, agresijas izpausmes, skolas neapmeklēšana, klaiņošana, gan atkarības problēmām, piemēram, narkotisko vielu un alkohola lietošana, procesu atkarība, un nereti minētās problēmas ir savstarpēji saistītas. Tāpat speciālisti ir novērojuši satraucošu tendenci, ka vecāki nereti atbalsta un pat veicina bērnu atkarību problēmas, tās normalizējot, piemēram, iegādājās elektroniskās cigaretes vai citas atkarību izraisošas vielas. Tādejādi sadarbība un profilaktiskais darbs ar bērnu un vecākiem ir apgrūtināts.

Galvenās grūtības, ko akcentē nozaru speciālisti darbā ar mērķa grupu, ir saistītas ar bērnu motivācijas trūkumu un atbalsta sistēmas neesamību, lai atklātu problēmu rašanās cēloņus un laicīgi tās risinātu. Papildus tam, speciālisti uzsver, ka darbā ar mērķa grupu bieži vien rodas

grūtības izveidot tiešu kontaktu, jo bērni mēdz izvairīties no sadarbības ar speciālistu, klaiņot vai noliegt savu problēmu esamību. Bez regulāras saskarsmes un savstarpējas uzticēšanās starp bērnu un speciālistu kļūst grūti identificēt problēmu rašanās cēloņus un piedāvāt atbilstošu atbalstu. Šāda situācija prasa no speciālistiem pastiprinātas pūles, lai ne tikai veidotu saikni ar bērnu, bet arī motivētu viņu sadarbīties un pieņemt piedāvāto palīdzību. Turklāt speciālisti norāda, ka šo izaicinājumu padziļina ne tikai bērnu motivācijas trūkums, bet arī vispārējā nozares atbalsta sistēmas nepietiekamība un, dažkārt, nespēja savstarpēji vienoties par atbildīgo bērna situācijas risināšanā (jo mēdz būt atšķirīgi viedokļi par piemērotāko risinājumu), kas bieži vien liedz efektīvi un savlaicīgi reaģēt uz riskiem. Tāpat speciālisti norāda, ka atsevišķos gadījumos ir saskārušies ar nozares speciālistu neieinteresētību un nevēlēšanos risināt bērna problēmas, kā iemeslus tam norādot lielo darba apjomu, darbinieku trūkumu, speciālistu mainību (jauni, nepieredzējuši speciālisti), kā arī nevēlēšanos uzņemties atbildību savas kompetences ietvaros. Kā viena no speciālistēm norāda: *“Tas ir atkarīgs no speciālista un viņa ieinteresētības, aizņemtības. Esam saņēmuši atbildi, ka mums nav laika piedalīties starpinstitucionālajā tikšanās, bet tam tā nevajadzētu būt.”*

Nereti institūcijas vairo vienu otru par atbalsta sniegšanas nepietiekamību. Piemēram, veselības nozares intervētie speciālisti uzskata, ka bērnu motivācija un palīdzības meklēšana ir labklājības nozares pienākums, savukārt, labklājības nozares intervētie speciālisti norāda, ka veselības nozare nepietiekami nodrošina nepieciešamo ārstēšanu un ilgtermiņa atbalstu. Rezultātā bērni bieži paliek bez pilnvērtīga atbalsta. Dažkārt vecāki atsakās pieņemt bērnus atpakaļ ģimenē (piemēram, pēc nonākušanas likumsargu redzeslokā, krīzes centrā), atsaucoties uz bailēm vai nespēju tikt galā ar viņu uzvedību. Tas vēl vairāk sarežģī situāciju un rada ilgstošus risinājumu meklējumus, kamēr bērni paliek institūciju uzraudzībā. Ir atsevišķi gadījumi, kad bērniem ar smagām uzvedības problēmām nav piemērotu vietu, kur saņemt drošu un piemērotu palīdzību. Šāda situācija rada ne tikai riskus pašiem bērniem, bet arī apdraud apkārtējos, tostarp viņu ģimenes locekļus un speciālistus. Ārstniecības iestādes un sociālo pakalpojumu sniedzēji bieži nespēj uzsākt vai turpināt darbu ar bērniem, jo nav skaidru mehānismu, kā piesaistīt bērnus ārstēšanas un rehabilitācijas procesam, ja viņi no tās atsakās. Kopējā problēma ir arī sistēmas sadrumstalotība – katra institūcija darbojas savas kompetences robežās, bieži neesot pietiekami integrēta vienotā mehānismā.

Visu nozaru speciālisti uzsvēra, ka būtiski ir nodrošināt pieejamu atbalsta sistēmu, īpaši tad, kad bērns ir gatavs risināt savas problēmas. Viens no lielākajiem izaicinājumiem, īpaši reģionos, izteikts tādu speciālistu kā narkologi, bērnu psihiatri, atkarības profilakses speciālisti, psihologi, kuri strādā ar ģimenēm ar bērniem, t.sk. mērķa grupu, trūkums. Speciālisti norāda, ka palīdzība ir nepieciešama nekavējoties, bet iespēja sniegt atbalstu bērniem un viņu ģimenēm bieži kavējas, jo bērns nevar laikus saņemt nepieciešamās konsultācijas vai ārstēšanos, ir ilgas rindas, lai saņemtu valsts apmaksātus veselības aprūpes vai sociālos pakalpojumus.

Labklājības nozares speciālisti norādīja, ka viņu redzeslokā biežāk nonāk ģimenes ar kompleksām problēmām, kas izpaužas vairākos aspektos — mentālā veselība, bērna attīstībai nepiemērota sociālā vide, izglītība un ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, kas bieži ir savstarpēji saistīti un pastiprina viens otru. Speciālistu novērojumi liecina, ka jāstrādā ar aizvien jaunāka vecuma bērniem, kuriem ir uzvedības vai atkarību problēmas. Arvien vairāk bērniem un jauniešiem ir depresija, trauksme, ēšanas traucējumi un socializēšanās grūtības, kas saasinājās pēc Covid-19 pandēmijas. Speciālistu skatījumā emocionālās grūtības bieži ir cieši saistītas ar vielu lietošanas uzsākšanu kā “pašārstēšanās” līdzekli — vielu lietošana ir veids, kā mazināt emocionālo diskomfortu vai aizmigt un nomierināties. Alkohola un citu vielu lietošanas atkarība īpaši bieži sastopama jauniešu vidū, kuriem ir emocionālās un uzvedības problēmas. Kāda speciāliste norāda: *“Socializācijas vai sociālās izolētības problēmu risināšanai daļa jauniešu atbalstu meklē internetā un sociālajos tīklos, kas rada procesu atkarību, citi izvēlas klaiņot, uzturas uz ielas, tādēļ bieži tiek kavēta skola, rodas mācīšanās grūtības, uzmanības deficīts un hiperaktivitāte, kas ietekmē viņu spēju iekļauties un sekmīgi apgūt mācību vielu. ...šeit ir divas galējības, jo ir tie, kuri sēž mājās telefonā, datorā, planšetdatorā un dzīvo interneta dzīvi, un tas ir pēc kovidā, viņam, brūk veselība, un ir otra galējība — tie, kuri ielas bērni un it kā viņi nesēž telefonos, bet viņi iet un lieto. Tās ir divas dažādas mērķa grupas, nu tie ir jaunieši, vieni tā kā iet uz ielu un risina kaut kā savādāk tās problēmas, otri ieslēdzas sevī un dzīvo savu dzīvi kaut kur, nezinu, sociālajos tīklos vai datorspēlēs.”* Skolas neapmeklēšana un pedagoģiskā ielaistība pastiprina bērnu sociālo izolētību un atrašanos ārpus izglītības sistēmas.

Savukārt, problēmas ģimenē — savstarpējo attiecību veidošana, pieaugušo ģimenes locekļu atkarību problēmas, nabadzība — veicina bērnu emocionālo un sociālo disfunkciju. Šie faktori,

labklājības nozares speciālistu skatījumā, bieži ir pirmie signāli, kas liecina par nepieciešamību pēc profesionāla atbalsta. Vecāku sociālie vai ekonomiskie apstākļi ierobežo spēju veltīt pietiekamu uzmanību bērnu uzraudzībai un audzināšanai, kā rezultātā bērniem rodas pārmērīgs un nekontrolēts brīvais laiks.

Bāriņtiesu speciālisti plašāk iezīmē problemātiku, kas saistīta ar audžuģimeņu un aizbildņu spējām uzņemties atbildību par mērķa grupu. Audžuģimenēm un aizbildņiem bieži trūkst specifisku prasmju un zināšanu, kas nepieciešamas, lai risinātu sarežģītas bērna uzvedības problēmas, piemēram, agresiju vai antisociālu uzvedību, pamanītu atkarību pazīmes. Saskaroties ar izaicinājumiem, audžuģimenes un aizbildņi nav motivēti uzņemties rūpes par bērniem ar uzvedības problēmām, jo šāda aprūpe prasa ievērojamu laika un enerģijas ieguldījumu. AC speciālisti, kuri ikdienā strādā ar aizbildņiem, adoptētājiem un audžuģimenēm, arī norāda uz šo risku un uzsver atbalsta sistēmas nepieciešamību. Atbalsta sistēmas pieejamība dažkārt ir ierobežota, un piekļuve nepieciešamajiem pakalpojumiem ir sarežģīta, īpaši reģionos ārpus Rīgas. Tāpat tiek norādīts ka līdzšinējais valsts finansētais atbalsta apjoms ir nepietiekošs, lai pilnvērtīgi risinātu problēmas, ar kurām ārpusģimenes aprūpē sastopas bērnu likumiskie pārstāvji vai audžuģimenes, kā arī SD iespējas sniegt papildu atbalstu dažādās pašvaldībās ir atšķirīgas.

Izglītības nozares speciālisti norāda, ka atbalsta personāls, klases audzinātāji un priekšmetu skolotāji saskaras ar dažādām bērnu uzvedības problēmām, bieži rodas konflikti starp vienaudžiem un pedagogiem, kas reizēm robežojas ar likumpārkāpumiem.

Iepazīstoties ar vairāku pašvaldību (Liepājas, Siguldas, Gulbenes, Rēzeknes) izstrādātajām bērnu tiesību aizsardzības programmām, var secināt, ka atsevišķas pašvaldības jau ir identificējušas galvenās problēmas izglītības iestādēs. Piemēram, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības Izglītības pārvalde 2022.gadā ir veikusi izglītojamo un vecāku aptauju, kurā noskaidrots, ka 27,9% bērnu skolā ir saskārušies ar emocionālu vardarbību un 11,1% – ar fizisku vardarbību no skolas/klasesbiedru puses.

Izglītības nozares speciālisti apstiprina, ka skolas vidē aizvien vairāk pieaug bērnu savstarpējā agresivitāte, trūkst prasmes risināt konfliktsituācijas, bērni neprot veidot cienpilnas attiecības ar skolas personālu, klasesbiedriem un citiem bērniem.

Izglītības nozares speciālisti norāda, ka nereti bērna uzvedības problēmām ir medicīnisks pamatojums – uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroms, depresija u.c. Kā viena no grūtībām identificētās problēmas savlaicīgā risināšanā ir tas, ka vecāki nereti noliedz vai nevēlas iesaistīties bērna veselības problēmu diagnosticēšanā un ārstēšanā.

Izglītības iestādēs izplatītas ir arī bērnu atkarību problēmas – smēķēšana, alkohola un citu apreibinošo vielu lietošana. Kā norāda viena no speciālistēm: *“Esmu arī klases audzinātāja 9.klasei. Smēķēšana jau ir pusei no klases, vielu un arī alkohola lietošana.”* Izglītības iestādes personāls ir novērojis, ka šīs problēmas bieži ir saistītas ar lietderīga un jēgpilna brīvā laika pavadīšanas iespēju trūkumu.

Intervijās speciālisti pauž novērojumus, ka bērnu vecāki ne vienmēr izrāda vēlmi sadarboties ar izglītības iestāžu speciālistiem, lai risinātu izglītības vidē novērotās problēmas. No sarunām ar vecākiem, speciālisti ir izdarījuši secinājumus, ka daži vecāki baidās no konfliktiem ar bērniem vai neprot tos risināt, kā arī ir vecāki, kuri neizprot vecāka lomu bērna dzīvē un nespēj uzņemties atbildību par bērna audzināšanu.

Izglītības iestāžu speciālisti norāda, ka īpaši izaicinoši ir organizēt tikšanās ar vecākiem, jo jāsaskaņo vecāku laiks un izglītības iestādes speciālistu pieejamība, tādēļ problēmu risināšanas process bieži vien aizkavējas un nepieciešamais atbalsts bērniem netiek sniegts pietiekami ātri. Kā norāda izglītības nozares speciāliste: *“Nemot vērā bērnu skaitu, teikšu kā ir, ja vajadzētu vecāku pasaukt nākamajā dienā, tad dēļ aizņemtības to var izdarīt pēc nedēļas, divām. Arī jāpielāgojas vecāka iespējām, mēs nevaram katru dienu pēc darba laika. Tas ir ļoti grūti. Ja es aicinu vecākus uz skolu, tad man jāpielāgojas citiem skolas speciālistiem. Nevaram tik ātri atrisināt, cik reāli vajadzētu.”*

Izglītības iestādēs atbalsta personāls var ievērojami atšķirties gan pēc skaita, gan pēc speciālistu daudzveidības, un tas bieži vien ir atkarīgs no izglītības iestādes vadības. Izglītības iestādes bieži vien ir atbildīgas par to, kā sadalīt savus resursus, tostarp finanses, un par to, kāds atbalsta personāls tiks nodrošināts. Izglītības iestādes var izvēlēties nodrošināt vairāk atbalsta personāla atkarībā no bērnu vajadzībām. Izglītības iestādes var izvēlēties arī, vai atbalsta personāls būs vairāk koncentrēts uz sociālajām vajadzībām (piemēram, uzvedības problēmām, emocionālajiem

traucējumiem) vai uz akadēmisko atbalstu (piemēram, bērnu mācīšanās atbalstīšana). Atkarībā no budžeta un prioritātēm izglītības iestādes var nolemt, vai nodrošināt vairāk speciālistu, vai arī ierobežot viņu skaitu. Pašvaldības, kas atbild par izglītības iestādēm, var piedāvāt papildu līdzekļus un atbalstu, taču šīs iespējas var atšķirties atkarībā no pašvaldības finansiālajām iespējām. Atšķirības var būt saistītas arī ar reģionālajām atšķirībām, jo dažos reģionos var būt grūtāk piesaistīt atbalsta personālu. Tas nozīmē, ka izglītības iestādēs pilsētās var būt vairāk speciālistu, bet laukos tie var būt mazāk pieejami (piemēram, vienu dienu nedēļā).

Lielā darba apjoma dēļ izglītības iestādes sociālajiem pedagogiem un psihologiem bieži nākas koncentrēties uz krīžu risināšanu, nevis preventīvu darbu ar bērniem uzvedības vai atkarību problēmu novēršanai. Gadījumos, kad uzvedības problēmas ir smagas un pastāvīgas, tiek ziņots SD un izstrādāts kopīgs atbalsta plāns bērnam.

Veselības nozares problemātika analizēta arī Tiesībsarga 2024.gada 8.augustā publicētajā ziņojumā “Ziņojums par palīdzības nodrošināšanu bērniem, kuri lieto atkarību izraisošas vielas”.²⁵

Veselības nozares speciālisti intervijās, raksturojot mērķa grupu, kas nonāk viņu praksē, norāda, ka tie ir bērni, kas nāk no ielu vides vai sociāli nelabvēlīgiem apstākļiem ģimenēs. Šie apstākļi palielina viņu pakļaušanos negatīvām ietekmēm, piemēram, atkarībām un uzvedības problēmām. Galvenā grūtība bērnu ārstēšanā un rehabilitācijā vai atbalsta sniegšanā ir viņu motivācijas trūkums vai vēlme mainīties, it īpaši situācijās, kad noteikta piespiedu ārstēšanās. Veselības nozares speciālisti, tāpat kā izglītības nozares speciālisti, norāda, ka komunikācijas trūkums starp dažādu nozaru speciālistiem un iespējamu problēmu ignorēšana vai nenovērtēšana, kā arī problēmu nepienācīga risināšana no vecāku puses, apgrūtina nepieciešamā atbalsta sniegšanu.

Savukārt, bērni, kuri uzsāk ilgāku ārstēšanās programmu (piemēram, rehabilitācijas programmu VSIA “Slimnīca “Ģintermuiža”) piedzīvo dažādas fiziskas un emocionālas grūtības. Šajā periodā personālam jā rūpējas ne tikai par motivāciju atveseļoties vai pārvarēt abstinences stāvokli, bet arī par fizisko veselību, reaģējot uz tādām problēmām kā iekaisumi vai vīrusu infekcijas, kas prasa daudzpusīgu veselības aprūpi. Lai nodrošinātu pilnvērtīgu veselības aprūpi un atbalstu darbā ar

²⁵ Pieejams: <https://www.tiesibsargs.lv/resource/palidzibas-nodrosinasana-berniem-kuri-lieto-atkaribu-izraisosas-vielas/>

bērniem, kuri atrodas stacionārā ārstniecības iestādē, iesaistās vairāki speciālisti (ārsti, māsas, psihologi), kuri pastāvīgi uzrauga bērnu stāvokli un savlaicīgi reaģē uz jebkādam problēmām, nodrošinot nepārtrauktu diennakts aprūpi. Šie faktori padara darbu veselības aprūpē ar bērniem ar uzvedības un atkarību problēmām intensīvu, prasot lielus personāla resursus, rūpīgu sadarbību starp speciālistiem un pastāvīgu uzmanību, lai nodrošinātu efektīvu atveseļošanās procesu. Darbs ar mērķa grupu lielākoties ir īslaicīgs vai noteikts konkrētā laika rāmī. Tāpat vairāki nozaru speciālisti (sociālie darbinieki, bāriņtiesu speciālisti, NVO pārstāvji) norādīja, ka ir apgrūtināta pieejamība saņemt tūlītēju atbalstu VSIA "Slimnīca "Ģintermuiža"", jo pieprasījums pēc ārstēšanās ir liels (veidojas rindas), bet VSIA "Slimnīca "Ģintermuiža"" kapacitāte pieprasījumu nodrošināt ir maza un ierobežojoša (uzņem tikai motivētus bērnus, kā arī tādus, kas neatrodas apreibinošo vielu ietekmē un neapdraud citu bērnu ārstēšanas progresu).

Līdzīgi kā labklājības nozares speciālisti, arī veselības nozares speciālisti intervijās norāda, ka atkarības problēmas bieži vien slēpj citas psiholoģiskas un sociālas grūtības, kas prasa daudzpusīgu pieeju un kompleksu atbalstu, tādēļ atkarības ārstēšana ir ļoti cieši saistīta ar citām bērna grūtībām un nepieciešamību pēc visaptveroša un integrēta atbalsta, kas ietver gan motivācijas veicināšanu, gan individuāli pielāgotu pieeju katra bērna situācijai, lai nodrošinātu ilgtermiņa izmaiņas.

Iekšlietu nozares speciālisti, kuri strādā ar mērķa grupu, intervijās norāda, ka bērni pārsvarā lieto narkotiskās vielas, piemēram, marihuānu, heroīnu, un atkarības problēmas bieži tiek novērotas paralēli ar citām uzvedības problēmām. Lai arī alkohola lietošana ir mazāk izplatīta, narkotiku lietošana ievērojami maina jauniešu domāšanu un uzvedību, kas noved pie noziedzīgām darbībām. Darbā ar bērniem, biežāk vecumā no 12 līdz 18 gadiem, kuriem ir atkarību vai uzvedības problēmas, iekšlietu nozares speciālisti iezīmē vairākas sarežģītas un dziļi iesakņojušās problēmas. Piemēram, daļa bērnu, kas nonāk policijas speciālistu redzeslokā, iesaistās noziedzīgās darbībās, piemēram, laupīšanās un narkotiku tirdzniecībā, lai finansētu savas atkarības. Atkarību problēmas bieži ir saistītas ar klaiņošanu, vardarbību vienaudžu vidū un izglītības iestādes neapmeklēšanu. Šie bērni bieži iesaistās krimināli sodāmās darbībās, tādejādi nonākot VPD redzeslokā un izcieš sodus par dažādiem noziegumiem.

Policijas pārstāvji norāda, ka bērni ar uzvedības problēmām un atkarībām bieži vien daudz laika pavada kopā ar citiem bērniem, kam ir līdzīgas intereses, kas palielina noziedzīgu darbību veikšanas varbūtību, piemēram, zādzības un mantas bojāšanu.

Iekšlietu nozares speciālisti norāda, ka galvenie faktori, kas veicina bērnu uzvedības problēmas, iesaistīšanos likumpārkāpumos, kā arī atkarību izraisošo vielu lietošanu, ir cieši saistīti ar ģimenes un vecāku iesaisti bērnu aprūpē un audzināšanā. Speciālistu novērojumi liecina, ka vecākam, kurš viens audzina bērnu, bieži ir ierobežotas iespējas pilnvērtīgi iesaistīties bērna audzināšanā. Tas rada situāciju, kurā vecāki vai bērna likumiskie pārstāvji nereti novirza atbildību par bērnu audzināšanu iestāžu speciālistiem, piemēram, policijas darbiniekiem izglītības nozares speciālistiem.

Gan Valsts, gan Pašvaldības policijas darbinieki ir novērojuši, ka daudziem bērniem uzvedības problēmas sākas jau pirms 10 gadu vecuma sasniegšanas, tomēr problēmas netiek laikus risinātas vai arī tiek ignorētas gan no bērnu likumisko pārstāvju, gan no speciālistu puses. Jānorāda, ka šāds novērojums ir ne tikai policijas darbiniekiem, bet arī citu nozaru speciālistiem. Daudzi bērni ir cietuši no emocionālas un fiziskas vardarbības, kas ir cieši saistīta ar vēlākām uzvedības un atkarības problēmām. Šī pieredze veicina garīgās veselības problēmas, kas bieži vien paliek neatklātas vai nepietiekami ārstētas. Piemēram, bērni bieži lieto medikamentus, kas viņiem ir izrakstīti, taču krīzes situācijās, kad piedzīvo konfliktus vai emocionālas grūtības, mēdz pārmērīgi lietot medikamentus. Šādi gadījumi var novest pie paškaitējuma vai pat mēģinājumiem izdarīt pašnāvību. Darbs ar mērķa grupu ir sarežģīts, jo problēmas ir dziļi iesakņojušās un prasa visaptverošu un specializētu pieeju gan atkarību ārstēšanā, gan emocionālās un garīgās veselības atbalstā, lai palīdzētu bērniem atgūt stabilitāti un samazinātu viņu iesaisti noziedzīgās darbībās.

VPD speciālisti intervijās norāda, ka darbs ar bērniem, kuri ir VPD uzraudzībā, ir sarežģīts, un viens no galvenajiem izaicinājumiem ir nepietiekama starpnozaru sadarbība. Lai gan bērni bieži saskaras ar nopietnām problēmām, piemēram, atkarībām, emocionālajām grūtībām vai antisociālu uzvedību, starp iesaistītajām institūcijām nav izveidota efektīva koordinācija, kas ļautu nodrošināt nepieciešamo atbalstu. VPD speciālisti norāda, ka Latvijā nav pieejamas specializētas ārstniecības iestādes, kur bērniem ar atkarībām vai sarežģītiem uzvedības traucējumiem tiktu sniegts integrēts atbalsts. Gadījumos, kad bērns ir atkarīgs no psihoaktīvām vielām, neviena no institūcijām (krīzes

centri, ārstniecības iestādes, bērnu ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādes) neuzņemas atbildību. Bieži tiek norādīts, ka bērns nav pietiekoši motivēts vai viņa stāvoklis neatbilst iestādes specifikai.

Daudzi bērni, ar kuriem strādā VPD, nav motivēti pieņemt palīdzību vai atzīt problēmu esamību. Tas apgrūtina gan darba procesu, gan rezultātu sasniegšanu. Institūcijām trūkst vienota pieeja un speciālistu nevēlēšanās uzņemties atbildību par konkrētām situācijām (piemēram, ja bērns lieto psihoaktīvas vielas vai klaiņo) veicina nepārtrauktu problēmu risināšanas “pāradresēšanu” starp dažādām iestādēm, nenodrošinot reālu risinājumu. Atbalsta sistēma atkarību problēmu risināšanai bērnu un jauniešu vidū Latvijā ir vāji attīstīta.

Sadarbība ar ģimeni, kad situāciju risina VPD, var būt ļoti izaicinoša, īpaši, ja runa ir par bērna motivēšanu un atbalsta sniegšanu. Bērni bieži izsaka vēlmi mainīties, uzlabot savu uzvedību un iekļauties sabiedrībā, taču viņu centieni var tikt apdraudēti, atgriežoties ģimenē, kur viņiem nav pietiekama atbalsta no vecākiem, jo vecāki var neizrādīt pietiekamu vēlmi vai spējas piedalīties bērna rehabilitācijas procesā. Dažreiz vecāki ir noraidoši vai neieinteresēti par pozitīvām pārmaiņām bērna dzīvē. Tādas situācijas, kad vecāki savās darbībās vai pat vārdos apšaubā bērna centienus mainīties, var veidot negatīvu fonu, kas traucē bērna attīstību. Piemēram, no vecākiem bērns var dzirdēt kritiku, negatīvas piezīmes vai pat bezcerības izteikumus, kas neveicina bērna centienus mainīties. Šāda attieksme var mazināt bērna motivāciju un novest pie regresijas, jo bērns atgriežas negatīvā vidē. Ja vecāki nav gatavi ieguldīt laiku un pūles, lai atbalstītu bērnu, tas var radīt šķēršļus VPD un citu speciālistu centieniem bērnam palīdzēt. Šādās situācijās vēlams atrast bērnam atbalsta personu vai speciālistu, kas sniegtu atbalstu.

Kopumā secināms, ka bērnu ar uzvedības vai atkarību problēmām atbalstam jābūt visaptverošam, aptverot psiholoģisko palīdzību, atkarību profilaksi, izglītības atbalstu un sociālo integrāciju, lai risinātu sarežģīto problēmu kopumu, ar kuru sastopas bērni. Problēmsituācijas mazināšanā nepieciešams vairoto speciālistu pieejamību, ir būtiski palielināt speciālistu skaitu, lai tie būtu pieejami visos reģionos, īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai būtu pietiekami daudz narkologu un psihologu, kuri var strādāt gan ar bērniem, gan ar viņu vecākiem. Ideālā variantā būtu nepieciešams strādāt preventīvi, savlaicīgi identificēt un risināt problēmas, piedāvājot atbalstu bērniem un viņu ģimenēm jau agrīnā posmā, pirms problēmas kļūst nopietnas, īpaši pievēršot uzmanību bērniem,

kas netieši signalizē par grūtībām. Papildus, esošajai atbalsta sistēmai jāspēj identificēt bērnus, kuri neizrāda acīmredzamas problēmas, bet pakāpeniski attālinās no izglītības sistēmas vai sociālās dzīves. Īpaša uzmanība jāvelta bērniem ar paškaitējuma risku, nodrošinot drošu vidi skolā un nepieciešamo profesionālo atbalstu. Atbalsta sistēmai jāveido efektīvu sadarbību ar vecākiem, lai viņi saņemtu precīzu un saprotamu informāciju par bērna vajadzībām un iespējām saņemt palīdzību. Šāda sistēma būtu integrēta un pieejama visā Latvijā, veicinot bērnu labklājību, drošību un attīstību.

3. SADARBĪBAS MEHĀNISMI

Starpinstitucionālā sadarbība tiek skaidrota, kā viens no darbības veidiem, kam raksturīga divu vai vairāku institūciju/organizāciju iesaiste un sadarbība, lai saskaņotu institūciju darbību konkrēta gadījuma ietvaros. Starpinstitucionālā sadarbība ir attiecināma uz divām sadarbības formām:

- sadarbība institūciju vadības līmenī, sadarbības grupas;
- sadarbība individuāla gadījuma risināšanai²⁶.

No analizētajiem speciālistu amatu aprakstiem un no speciālistu padziļināto interviju iegūtās informācijas secināms, ka pastāv vairāki sadarbības modeļi. Sadarbība var notikt starpprofesionālā un starpinstitucionālā līmenī. Sadarbības modelis tiek izvēlēts atbilstoši situācijai un gadījuma sarežģītības pakāpei. Starpinstitucionālā sadarbība ir attiecināma uz sadarbību ar institūcijām un organizācijām (SD, izglītības iestāde, bāriņtiesa, pašvaldības un valsts policija, ārstniecības iestāde, krīzes centrs, AC, u.c.) un vairāk tiek saistīta ar jautājumiem ārpus konkrētiem sociālajiem gadījumiem un vairāk ar institūciju sadarbību, lai saskaņotu institūciju procesus, rīcību un veidotu vienotus sadarbības modeļus. Savukārt, starpprofesionālā sadarbība lielākoties tiek attiecināta uz sadarbību ar dažādu nozaru speciālistiem (psihologs, psihoterapeits, ārsts, narkologs, psihiatrs, sociālais pedagogs, sociālais darbinieks, u.c.) konkrēta gadījuma vadīšanas ietvaros.²⁷

Intervijās speciālisti norādīja, ka svarīga ir visu nozaru sadarbība atbalsta sniegšanā mērķa grupai. Visu iepriekšminēto nozaru speciālistu galvenais informācijas apmaiņas mehānisms konkrētu problēmu risināšanā ir starpinstitūciju sadarbība. Atsevišķi speciālisti ir pauduši viedokli, ka ir saskārušies ar sadarbības partneru neieinteresētību, tomēr lielākā daļa norāda, ka nav būtisku grūtību informācijas apmaiņas procesos. Sadarbības principi ir skaidri definēti, taču atsevišķos gadījumos joprojām pastāv neskaidrības par to, kādās situācijās un kuram speciālistam jāuzņemas gadījuma vadība un jāorganizē citu speciālistu iesaiste.

Valsts un pašvaldības iestādēs strādājošajiem speciālistiem ir noteikts, ka jāsadarbojas ar citām pašvaldības, valsts iestādēm un NVO. Piemēram, sociālā darba speciālistiem tiek noteikts, ka SD

²⁶ Ministru kabineta 12.09.2017. noteikumi Nr. 545 "Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā"

²⁷ Metodiskais materiāls sociālajam darbam ģimenēm ar bērniem. Pieejams: <https://www.lm.gov.lv/lv/media/7621/download?attachment> (skatīts 22.11.2024.)

sociālā darbinieka pienākums ir piedalīties un nepieciešamības gadījumā organizēt starpinstitucionālās tikšanās par konkrētas lietas sociālā gadījuma vadīšanu vai risināšanu un institūciju sadarbību. Tikmēr privātā sektora vai NVO speciālistiem var nebūt noteikta prasība sadarboties ar citiem speciālistiem.

Informācijas apmaiņa var notikt dažādos veidos: telefoniski, rakstveidā (iniciatīvas vēstules, pieprasījumi, protokoli, informatīvās vēstules, ziņojumi u.c.), kā arī organizējot un piedaloties dažāda līmeņa sanāksmēs un starpinstitucionālajās tikšanās, kas var noritēt gan klātienē, gan attālinātā formātā. Speciālisti intervijās kā efektīvāko sadarbības modeli norādīja starpinstitucionālās tikšanās, kas nodrošina efektīvu informācijas plūsmu starp iesaistītajām pusēm.

Padziļinātajās intervijās speciālisti norāda, ka sociālā gadījuma vadītāja lomu primāri piedēvē sociālajam darbiniekam. Tomēr tas neizslēdz iespēju, ka arī citu nozaru speciālisti var uzņemties iniciatīvu un sasaukt starpinstitucionālās tikšanās. Savukārt, sociālie darbinieki sevi identificē kā galvenos sociālā gadījuma vadītājus.

Lai interence būtu veiksmīga, bērna vajadzības apmierinātas un panākta bērna uzvedības maiņa, ir nepieciešama koordinēta speciālistu un iesaistīto institūciju sadarbību. Būtu nepieciešams strādāt pie starpinstitucionālās sadarbības visos līmeņos, kā arī būtu nepieciešams viens speciālists, kurš koordinē gadījuma vadību no bērna nonākšanas speciālistu redzeslokā, cauri visam interences vai atbalsta sniegšanas procesam. Tas nodrošinātu kvalitatīvu informācijas apmaiņu un radītu skaidru komunikācijas ķēdi. Neskatoties uz dažādajām institūciju lomām un uzdevumiem, jāveido vienota izpratne par bērna vajadzībām, interences mērķiem. Jāveido regulāra informācijas apmaiņa, ievērojot konfidencialitāti.²⁸

Labklājības nozares speciālisti norāda, ka sadarbība ar citām iestādēm un speciālistiem bērnu labklājības nodrošināšanā ir būtiska, taču pastāv izaicinājumi informācijas apmaiņas nodrošināšanā. Klātienes tikšanās ir vērtīgas problēmu efektīvākai risināšanai un veicina skaidru komunikāciju, tomēr tās ir laikietilpīgas un prasa ilgstošu plānošanu, lai nodrošinātu visu

²⁸ Garokalna-Bihela G., 2023. Izvērtējums par vajadzību apzināšanu un piemērotākā atbalsta noteikšanu bērniem ar uzvedības traucējumiem vai atkarības problēmām.

ieinteresēto pušu klātbūtni. Sarežģījumi rodas, kad nepieciešams ātri risināt krīzes situācijas. Speciālisti izmanto rakstisku informācijas apmaiņu (vēstules, protokoli). Ārkārtas gadījumos tiek izmantota telefoniska komunikācija. Veiksmīgas sadarbības nosacījums nereti ir jau iepriekš izveidotā sadarbības pieredze.

Labklājības nozares speciālisti norāda, ka veiksmīga sadarbība ir izveidojusies ar VPD, kura speciālisti nodrošina regulāru, strukturētu un intensīvu darbu ar jauniešiem, kuriem ir noteikta VPD uzraudzība, un nodrošina arī regulāru informācijas apmaiņu, organizējot starp institūciju sanāksmes.

Labklājības nozares speciālisti atšķirīgi vērtē Pašvaldības policijas iesaisti starp institūciju sanāksmēs dažādos Latvijas reģionos: kādā novadā tā ir formāla, piemēram, nepilngadīgie, kas apmeklē dežūrdaļu, vienkārši atzīmē savu klātbūtni bez plašākas iesaistes no policijas darbinieka puses, savukārt, citur tiek veikts padziļināts profilaktiskais darbs, veicot sarunas ar bērnu un viņa ģimeni vai citām atbalsta personām.

Labklājības nozares speciālisti uzskata, ka bieži ir iniciatori sadarbības uzsākšanai ar citiem profesionāļiem. Kopumā labklājības nozares speciālisti atzīst sadarbības nepieciešamību un augstu vērtē ātrāku informācijas apmaiņu, tomēr sadarbību kavē profesionāļu pieejamības problēmas un daļējs izpratnes trūkums par citu iestāžu lomu un nozīmi kopējā darbā ar bērniem un jauniešiem.

Labklājības nozares speciālisti norāda, ka atbalsta sistēmai bērniem ar uzvedības un atkarību problēmām ir nepieciešama multidisciplināra pieeja. Nepieciešami speciālisti visās nozarēs, kas izprot bērnu problēmas un spēj runāt viņiem saprotamā valodā. Speciālistiem būtu jāizmanto interaktīvi materiāli un video resursi, lai skaidrotu, piemēram, atkarību ietekmi. Svarīga būtu vieta bērniem, kur saņemt vispusīgu atbalstu, ieskaitot mentoru, kas strādātu ar bērniem individuāli vai nelielās grupās. Liela nozīme ir arī atbalstam bērna ikdienā, tostarp izglītības iestādē, kur bērni pavada lielāko daļu laika.

Bērnu atbalsta komandu izglītības iestādē var veidot dažādi speciālisti: izglītības iestādes vadības pārstāvis (direktora vietnieks, izglītības metodiķis), izglītības/klīniskais psihologs, speciālais pedagogs/speciālās izglītības skolotājs, sociālais pedagogs, logopēds, audiologopēds, skolotājs

logopēds, pedagoga palīgs, skolotājs (klases audzinātājs, mācību priekšmeta skolotājs), karjeras konsultants, vispārējās aprūpes māsa²⁹.

Izglītības nozares speciālisti uzskata, ka sadarbība ar iesaistītājām institūcijām (SD, bāriņtiesu, pašvaldības policiju) reizēm ir vienvirziena – izglītības iestāde bieži nesaņem atgriezenisko saiti par citu institūciju veiktajām darbībām, kas kavē sadarbību. Veiksmīga sadarbība starp izglītības iestādi, vecākiem un institūcijām ir atslēga atbalsta sniegšanai bērnam. Lai gan izglītības iestādēs ir izstrādāti iekšējās kārtības noteikumi, sadarbības algoritmi un pastāv noteikti procesi un sadarbības mehānismi, lielākais izaicinājums ir resursu un pieejamo speciālistu trūkums, kā arī nepieciešamība ātri reaģēt krīzes situācijās. Nepieciešama lielāka speciālistu pieejamība un pastiprināta sadarbība, lai nodrošinātu bērnu drošību un labklājību.

Izglītības nozares problēmsituācijas risināšanu parasti uzsāk klases audzinātājs vai priekšmeta skolotājs, sazinoties ar bērna vecākiem. Gadījumos, kad bērna uzvedība nemainās, tiek iesaistīts izglītības iestādes atbalsta personāls un vadība. Ja izglītības iestādē nav atbalsta personāla, tad primāri situācijas risināšanā iesaistās klases audzinātājs sadarbībā ar izglītības iestādes vadību. Ja izglītības iestādes speciālisti konstatē, ka ar saviem resursiem nav pietiekoši, lai risinātu bērna situāciju, tad informācija tiek nodota sociālajam dienestam un situācijas risināšanā tiek iesaistīti citu institūciju speciālisti. Starpnozaru sadarbība var ilgt vairākus mēnešus vai pat gadus, atkarībā no bērna problēmas rakstura, iesaistītājām institūcijām.

Sadarbības mehānismi izglītības iestādēs, kurās ir mazāks kopējais bērnu skaits, un kurās mācās lielāks bērnu skaits, var atšķirties. Arī sadarbības mehānismi Latvijas reģionos var atšķirties, bet lielākoties to nosacījumi ir atkarīgi no pieejamo resursu (gan finanšu, gan speciālistu) daudzuma. Piemēram, Siguldas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmā 2023.–2028.gadam³⁰ ir aprakstīta starpinstitucionālās sadarbības shēma bērnu tiesību aizsardzības jomā,

²⁹Valsts izglītības satura centrs. Atbalsta komandas darba organizācija izglītības iestādē. Metodiskie ieteikumi. Pieejams:https://registri.visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/metiet_atb_komandas_darba_org_izglit_istade.pdf (skatīts 24.11.2024.)

³⁰Siguldas novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmā 2023.–2028. gadam. Pieejams: <https://www.sigulda.lv/upload/filemanager/Siguldas%20novada%20pa%C5%A1vald%C4%ABbas%20B%C4%93ru%20ties%C4%ABbu%20aizsardz%C4%ABbas%20programma%202023.%E2%80%932028.%20gadam.pdf> (skatīts 01.11.2024.)

kurā noteiktas konkrētas darbības katrai situācijas risināšanā iesaistītajai pusei un rīcības plāns, ja konkrētā iestāde nespēj atrisināt bērna situāciju savas kompetences ietvaros (2.attēls).

2.attēls "Starpinstitucionālās sadarbības shēma bērnu tiesību aizsardzības jomā"

1. **Klases audzinātājs/pedagogs/pirmsskolas izglītības pedagogs** - izvērtē radušos gadījumu un/vai problēmsituāciju, sniedz informāciju konkrētam atbalsta personāla speciālistam izglītības iestādē, saskaņā ar iestādes iekšējās kārtības noteikumiem.
2. **Atbalsta personāls** (sociālais pedagogs, psihologs, speciālais pedagogs, logopēds, medmāsa) - izvērtē saņemto informāciju un piesaista izglītības iestādes atbalsta speciālistus (ja nav atbalsta personāla speciālistu – sadarbību veic izglītības iestādes administrācija un iesaistītie pedagogi). Plāno atbalsta pasākumus izglītojamajam kopā ar vecākiem, kā arī to īstenošanas veidus pedagogiskajam personālam. Veic pārrunas ar bērnu un vecākiem par sadarbību. Ja darbs nerasniedz rezultātu, sociālais pedagogs vai atbalsta personāla vadītājs/ speciālists rakstiski informē vecākus un informē izglītības iestādes administrāciju.
3. **Izglītības iestādes administrācija** - veic darbības atbilstoši savai kompetencei. Ja nav rezultātu, izglītības iestādes administrācija nosūta oficiālu vēstuli (papīra formātā vai elektroniski ar drošu elektronisko parakstu) ar pievienotiem materiāliem (veiktās darbības fiksē atbilstoši izglītības iestādes normatīvajiem aktiem) par veikto darbu: SD – ja konstatētas sociālās problēmas ģimenē; Valsts policijai – ja veiktas prettiesiskas darbības,

ja izglītojamais neievēro Iekšējās kārtības noteikumus izglītības iestādē, ja vecāki neveic vecāku pienākumus bērna izglītošanas nodrošināšanā; Pašvaldības policijai – ja veiktas prettiesiskas darbības, ja izglītojamais neievēro Iekšējās kārtības noteikumus izglītības iestādē.

4. **Sociālā dienesta Ģimenes atbalsta nodaļa** - sociālais darbinieks veic darbu ar ģimeni – izvērtē ģimenes apstākļus un riskus, sadarbojas ar izglītības iestādi un citām institūcijām, nepieciešamības gadījumā organizē starpinstitucionālo tikšanos. Sniedz izglītības iestādei atbildi par sadarbības uzsākšanu vai turpināšanu ar ģimeni, kā arī rekomendācijas bērna situācijas maiņai skolas vidē. Augsta riska gadījumā, ja tiek konstatēti bērna augšanai un attīstībai nelabvēlīgi apstākļi, piemēram, ja vecāks atsakās sadarboties, ja nenodrošina izglītību, veselības aprūpi, psiholoģisko izpēti un vai citu speciālistu apmeklējumu problēmsituācijas cēloņu konstatēšanai, vai ja darbs nesasniedz rezultātu vai ģimene nav motivēta sadarbībai, sniedz informāciju Bāriņtiesai oficiālā vēstulē.
5. **Bāriņtiesa** - piedalās starpinstitucionālās sanāksmēs. Atbilstoši kompetencei izvērtē situāciju, vai ir pamats pieņemt vienpersonisku lēmumu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem. Nepieciešamības gadījumā ierosina administratīvo lietu un lemj par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem, vai lūdz SD turpināt darbu ar ģimeni.
6. **Pašvaldības bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupa** - koordinē preventīvos pasākumus un izskata gadījumus, ja nepieciešama palīdzība speciālistiem darbā ar nepilngadīgiem likumpārkāpējiem un viņu ģimenēm. Rīko sēdes par problēmsituācijām izglītības iestādēs, sniedz rekomendācijas, nepieciešamības gadījumā tiek uzaicināti vecāki, bērni, iesaistīto institūciju speciālisti. Izsaka priekšlikumus Pašvaldībai par nepieciešamo pakalpojumu attīstīšanu.

Šādu algoritmu izstrāde ir būtiska katrā pašvaldībā, tādejādi veicinot katras iesaistītās puses izpratni un atbildību jautājumu risināšanā, kas skar bērnu intereses un vajadzības.

Veselības nozares speciālisti reti iniciē starpinstitucionālo sadarbību, bet pēc nepieciešamības piedalās tajās. Veselības nozares speciālistu primārais uzdevums ir novērst saasinājumus bērna veselībā, nodrošināt ārstēšanu. Situācijās, kad bērns nonācis stacionārā apreibinošo vielu ietekmē vai ieguvis traumu kādā konfliktsituācijā, sociālā gadījuma vadība tiek nodota slimnīcas sociālajam

darbiniekam, kurš arī nodrošina nepieciešamās informācijas pieprasīšanu vai nodošanu citiem speciālistiem un atbildīgajām institūcijām, ziņo kompetentajām iestādēm, ja personai ir aizdomas, ka bērnam ir priekšmeti, vielas vai materiāli vai pastāv apstākļi, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 73.panta nosacījumiem.

Veselības nozares speciālisti norāda, ka galvenie sadarbības partneri ir SD, atsevišķos gadījumos tiek iesaistīta arī bāriņtiesa. Savukārt, sadarbība ar iekšlietu nozares speciālistiem galvenokārt notiek, ja bērns tiek nogādāts ārstniecības iestādē ar Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta starpniecību. Šādos gadījumos parasti informācija par nogādāto bērnu ārstniecības iestādē tiek saņemta caur ziņojumu.

Valsts policijas sadarbība ar bērniem ir fragmentāra un fokusēta uz konkrētiem pārkāpumu gadījumiem. Sadarbība ar ģimenēm iekšlietu nozares speciālistiem bieži ir sarežģīta, jo nav pietiekamu resursu un mehānismu vecāku un bērnu efektīvai iesaistei atbalsta procesā. Vecāku atsaucība ir nevienmērīga, un speciālisti bieži aprobežojas ar norādījumiem, kur meklēt palīdzību, taču iespējas ietekmēt šo procesu ir ierobežotas. Laba sadarbība ir izveidojusies ar izglītības iestādēm (sociālajiem pedagogiem), kuras palīdz veidot tiešāku kontaktu ar bērniem un risināt individuālas situācijas. Pašvaldības policija, kā arī valsts policija veic profilaktisku darbu, piemēram, pēc pieprasījumiem no izglītības iestādēm vai citām iestādēm, organizē tematiskās lekcijas par bērnu tiesībām, pienākumiem un atbildību, atkarību izraisošo vielu lietošanu u.c. tēmām.

Iekšlietu nozares speciālisti uzsver, ka starpinstitucionālā sadarbība un informācijas apmaiņa darbā ar nepilngadīgajiem tiek nodrošināta. Informācija starp institūcijām par bērnu uzvedības problēmām vai tiesību pārkāpumiem bieži tiek nodota ar oficiāliem pieprasījumiem (vēstules, ziņojumi, NPAIS). Starpinstitucionālās tikšanās un informācijas nodošana norit regulāri. Piemēram, Rīgas valstspilsētas pašvaldības policijas pārstāvji intervijās norādīja, ka vidēji gada laikā piedalās ap 40 starpinstitucionālajās tikšanās.

Iekšlietu nozares pārstāvji apmeklē starpinstitucionālās sanāksmes, ja tiek uzaicināti, taču dažkārt rodas neskaidrības par to, kura iestāde ir atbildīga par šādu tikšanos organizēšanu. Policija uzsver,

ka tikšanās organizēšana jāveic primāri izglītības iestādei vai SD. Veidojot sadarbību, speciālisti arī sastopas ar vairākiem izaicinājumiem, piemēram, reizēm veidojas situācijas, kad izglītības iestāde informē pašvaldības policiju par situāciju ar bērnu izglītības iestādē un lūdz organizēt starpinstitucionālo tikšanos. Pašvaldības policija šādos gadījumos sagatavo atbildes vēstuli izglītības iestādei un norāda, ka veiks profilaktisku darbu ar bērnu un ģimeni, kā arī izglītības iestādes uzaicinājuma gadījumā piedalīsies starpinsitucionālajā tikšanās, kā arī aicina uz tikšanos lūgt piedalīties SD. Pašvaldības policija norāda, ka tas nav pareizi, ka kāda iestāde lūdz citai iestādei organizēt starpinsitucionālo tikšanos.

Intervijās tiek pausts, ka identificēto problēmu risināšana no iekšlietu nozares speciālistu puses galvenokārt ir balstīta uz preventīvu un sadarbībā balstītu pieeju. Tiek veikts profilaktiskais darbs ar bērnu un viņa vecākiem, organizējot pārrunas, kuru laikā vecāki tiek mudināti sadarboties ar SD, lai identificētu problēmas cēloņus. Ja tiek veikti atkārtoti pārkāpumi, tad tiek uzsākti administratīvie procesi, kas pārsvarā ir vērsti pret vecākiem, kā arī informācija par situāciju tiek nosūtīta SD un, ja nepieciešams, tiek iesaistīta arī bāriņtiesa.

VPD sadarbojas ar plašu institūciju loku, tostarp SD, valsts un pašvaldības policiju, Centru, NVO, izglītības iestādēm, tiesām, prokuratūrām un bāriņtiesām. Sadarbības intensitāte ir atkarīga no katra gadījuma sarežģītības. Starpinstitūciju sanāksmes VPD tiek rīkotas regulāri, saskaņā ar VPD likuma³¹ prasībām. VPD likums nosaka, ka, lai mazinātu probācijas klientu atkārtotu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas risku, VPD var organizēt starpinstitūciju sadarbības sanāksmes, nodrošinot to metodisko vadību. VPD likums arī nosaka, ka uz starpinstitucionālajām sadarbības sanāksmēm var tikt pieaicināti dažādu nozaru speciālisti, kas iesaistīti gadījuma risināšanā. Papildus starpinstitucionālajām sadarbības sanāksmēm, informācijas apmaiņa notiek gan rakstiski, gan telefoniski.

Kā nozaru sadarbības problēmu VPD speciālisti norāda, ka katrs speciālists veic darbu savas kompetences ietvaros un uzliek dažādus pienākumus (tos savā starpā nesaskaņojot), kas jāveic bērnam. Tādā veidā bērnam bieži tiek radīta pārslodze, jo viņš tiek sūtīts uz dažādām institūcijām,

³¹ Valsts Probācijas dienesta likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/82551-valsts-probācijas-dienesta-likums> (skatīts 24.11.2024.)

speciālistiem vairākas reizes nedēļā. Iesaistīto institūciju un speciālistu daudzums var bērnu demotivēt sadarbīties, tādēļ ir būtiski apzināties bērna reālās vajadzības un iespējas.

Tieslietu nozares speciālisti uzsver, ka efektīvai atbalsta sistēmai nepieciešama gan profesionāla speciālistu komanda, gan vecāku atbildība, veidojot vienotu un koordinētu pieeju bērna problēmu risināšanai. Svarīgākais ir atbalsta pakalpojumu un speciālistu pieejamība un to piesaistes savlaicīgums, kas šobrīd bieži vien ir lielākais izaicinājums.

Apkopojot labklājības, izglītības, veselības, iekšlietu un tieslietu nozaru speciālistu sniegto informāciju par sadarbības mehānismiem, secināms:

1. Atbalsta sniegšanā bērnam sociālā gadījuma vadīšanas posmā būtiska ir regulāra komunikācija starp visām iesaistītajām pusēm. Bieži vien ilgstoša sadarbība un savstarpēja speciālistu pazīšanās sekmē komunikāciju un veicina gadījuma risināšanu.
2. Mērķa grupas, kuri atrodas bērnu aprūpes iestādē, gadījuma vadītājam vajadzētu būt iestādes speciālistam, kurā atrodas bērns vai kuras rīcībā ir būtiska informācija vai paredzama interence ilgākā laika posmā.
3. Institūcijas, kuras pirmās identificē bērna problēmu, nereti nav gatavas uzņemties atbildību par starpinstitūciju sanāksmju organizēšanu un cenšas šo pienākumu pārliegt citai iestādei. Tas rada papildu sarežģījumus koordinētā un efektīvā problēmu risināšanā.
4. Regulāras sanāksmes, izglītojoši pasākumi un informācijas apmaiņa nodrošina, ka visi sadarbības partneri ir informēti un strādā kopīga mērķa sasniegšanai.
5. Kopumā speciālisti norāda uz pietiekamu starpinstitucionālo sadarbību un informācijas apmaiņu, taču iestāžu atšķirīgās lomas var apgrūtināt efektīvu un ātru informācijas plūsmu.
6. Starpinstitūciju sadarbībā nav ieviesta loma vienam speciālistam, kurš koordinētu un uzraudzītu bērna problēmu risināšanas procesu. Tā rezultātā nozaru darbs bieži tiek virzīts nevis uz bērna vajadzībām, bet vairāk uz pašu institūciju mērķiem.

4. BĒRNA ATBALSTA SPECIĀLISTA SADARBĪBAS NOSACĪJUMI UN MEHĀNISMI AR SADARBĪBAS PARTNERIEM

Multidisciplināra pieeja ir viena no senākajām sadarbības pieejām, kas tiek īstenota, veidojot dažādu specialitāšu pārstāvju komandu kādas konkrētas problēmas risināšanai. Multidisciplināra pieejā ir raksturīgi, ka ikviens speciālists izvērtēšanu, intervenci un novērtēšanu veic no savas disciplīnas pozīcijām. Multidisciplināras pieejas ietvaros ir attīstījusies starpprofesionālu un starpinstitucionālā sadarbība un komandas darbs. Pilnveidojoties bērna labbūtības sistēmai un attīstoties bērna atbalsta pakalpojumiem, speciālistu loks, kas sniedz atbalstu bērnam kļūst plašāks, notiek šaurāka specializēšanās, tādēļ multidisciplinārā sadarbība kļūst arvien nozīmīgāka mērķa grupas problēmu risināšanā.

4.1. BAS sadarbības partneri

Bērnu tiesību aizsardzības likumā ir noteikts, ka dažādas institūcijas – bāriņtiesas, SD, pašvaldības policija (vai Valsts policija), izglītības iestādes, bērnu aprūpes iestādes, ārstniecības iestādes un citas institūcijas – savā starpā sadarbojas. Turklāt šī sadarbība ir noteikta ne tikai kā šo speciālistu un institūciju tiesības, bet arī pienākums.

Lai nodrošinātu bērna labākās intereses starpinstitūciju sadarbības procesā, pašvaldībās ir izveidotas bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupas, kā arī tiek organizētas šo grupu sanāksmes, ievērojot Ministru kabineta 2017.gada 12.septembra noteikumus Nr.545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā”³². Tādējādi virsuzdevumi, kas šobrīd ir noteikti tiesību normās par starpinstitūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā, ir:

- savlaicīga un kvalitatīva informācijas apmaiņa starp visām iesaistītajām institūcijām un speciālistiem;
- savstarpēja izpratne par bērnu tiesību aizsardzības jomā strādājošo institūciju un speciālistu pienākumiem;

³² Ministru kabineta noteikumi Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/293496-noteikumi-par-instituciju-sadarbibu-bernu-tiesibu-aizsardziba> (skatīts 25.11.2024.)

- vienota izpratne par kopīgiem mērķiem, lai darbs ar bērnu un ģimeni tiktu uzsākts savlaicīgāk un maksimāli efektīvi.

Savukārt, starpinstitucionālās sadarbības mērķis individuāla gadījuma līmenī ir informācijas apmaiņas nodrošināšana un institūciju rīcība konkrētā gadījuma vadīšanas ietvaros.

Starpinstitucionālās komandas dalībnieki individuālu gadījumu izskatīšanā ir:

- sociālais darbinieks;
- bāriņtiesas pārstāvis;
- pašvaldības policijas vai Valsts policijas, ja pašvaldība nav izveidojusi pašvaldības policiju vai nav deleģējusi pašvaldības policijas uzdevumus citai pašvaldībai, pārstāvis;
- izglītības iestādes pārstāvis (skolotājs, sociālais pedagogs, psihologs, izglītības pārvaldes pārstāvis u.c.);
- pakalpojumu sniedzēju pārstāvis, kas nodrošina bērnam pakalpojumu;
- un citu institūciju pārstāvji pēc nepieciešamības.

Savukārt, starpprofesionālā sadarbība nozīmē, ka, lai nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu un iespējami labāku bērna problēmsituācijas risinājumu, kopīga mērķa sasniegšanā sadarbojas dažādu profesiju pārstāvji.

Starpprofesionālu komandu nepieciešams veidot tad, ja:

- bērnam ir kompleksas problēmas un to risināšanai nepieciešamas citu nozaru, profesionālo disciplīnu zināšanas un prasmes;
- vairāku profesiju pārstāvju un nozaru institūciju apvienošana komandā veicinās efektīvāku bērna problēmsituācijas risinājumu.

Papildus piesaistāmie dalībnieki starpprofesionālu komandā individuālu gadījumu izskatīšanā:

- psihologs vai psihoterapeits;
- veselības aprūpes speciālisti (piemēram, ģimenes ārsti, psihiatri, narkologi un citi);
- pakalpojumu sniedzēju (piemēram, krīzes centru, dienas centru un kopienas centru speciālisti un citi) pārstāvji;
- un citi profesionāļi pēc nepieciešamības.

Minēto jomu speciālistu sadarbības intensitāte un iesaiste ir atkarīga no bērna individuālā gadījuma. Paredzams, ka visbiežākā BAS sadarbība varētu būt ar SD sociālajiem darbiniekiem (kuri šobrīd visbiežāk ir sociālā gadījuma vadītāji), izglītības nozares speciālistiem, Valsts vai pašvaldības policijas, VPD, bērnu aprūpes iestāžu un bāriņtiesu speciālistiem. Tajā pašā laikā pašvaldībās, kurās ir attīstīts plašāks sociālo pakalpojumu grozs un ir pieejami sociālās rehabilitācijas pakalpojumi bērniem (piemēram, sociālās rehabilitācijas programmas jauniešiem ar uzvedības traucējumiem), sadarbības partneri varētu būt arī dažādu NVO un privātā sektora darbinieki, piemēram, mentori. Kā viens no papildu atbalsta resursiem, īpaši reģionos, varētu būt jaunatnes darbinieki. (skatīt 3.attēlu).

3. attēls BAS potenciālie sadarbības partneri

4.2. BAS un partneru sadarbības mehānismi

LM projekta “Pašvaldību sociālo dienestu vadības kvalitātes moduļa izstrāde” ietvaros izstrādātajā pētījumā “Sociālo dienestu starpinstitucionālās un starpprofesionālās sadarbības algoritmi dažādu sociālo gadījumu vadībai” tika secināts, ka bieži vien sadarbība tiek īstenota kā informācijas apmaiņa vai kolektīva darbība krīzes situācijās, ievērojami retāk sadarbība noris sociālo gadījumu risināšanas procesā un savstarpēji koordinējot lēmumus, kas tiek pieņemti par bērniem un viņu ģimenēm. Tomēr sociālā darba speciālisti izjūt vajadzību pēc citu institūciju iesaistes un atbalsta, arī strādājot ar bērniem un viņu ģimenēm ilgtermiņā, vadot gadījumus. Lai starpinstitucionālā sadarbība nostiprinātos arī gadījumu risināšanā ikdienas darbā, būtu jāstiprina izpratne par komandas darbu un jāturpina pilnveidot normatīvais regulējums, kas nosaka starpinstitucionālās sadarbības kārtību un informācijas apriti SD un sadarbības partneru starpā. Tāpat jāizvērtē iespēja un nepieciešamība izstrādāt vienotas sadarbības vadlīnijas, kuru viens no mērķiem būtu skaidrāks starpinstitucionālo kompetenču sadalījums, vienlaikus paredzot iespēju mainīt noteikto sadarbības mehānismu individuālā gadījuma risināšanā.

Izpētes ietvaros ir secināts, ka viens no ātrākajiem informācijas apmaiņas veidiem ir telefoniska saziņa. Tomēr nozīmīgāku lēmumu pieņemšanā svarīgs ir visu iesaistīto pušu viedoklis, lai efektīvi varētu plānot darbu ar bērnu. BAS jābūt padziļinātām zināšanām un izpratnei par Latvijā pieejamajiem pakalpojumiem un citiem resursiem, kas var būt noderīgi bērnam atbalsta sniegšanas laikā, kā arī regulāri jāpilnveido speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Analizējot šobrīd aktuālākos sadarbības mehānismus, var secināt, ka būtiska ir starpinstitucionālā sadarbība, kurā visi gadījuma risināšanā iesaistītie speciālisti var darboties koordinēti un pieņemt vienotus lēmumus par bērnu. Vērtējot BAS lomu un iesaistes modeli, no speciālistu intervijām tika secināts, ka BAS vislabāk iekļautos starpinstitucionālās sadarbības modelī. Sadarbības modeļa stiprās puses ir, ka tas nodrošinātu koordinētu pieeju, kas ļautu nodrošināt nepārtrauktu un individuālu atbalstu bērnam. Darbojoties kopā, katrai iesaistītajai pusei ir skaidri definēta loma, un regulāras tikšanās ļauj saskaņot sadarbības pieejas un risinājumus. Šāds modelis nodrošina visaptverošu skatījumu uz bērna problēmām un atbalsta plāniem. Lai bērns saņemtu savām vajadzībām atbilstošu, mērķtiecīgu atbalstu, būtiska loma starpinstitūciju sadarbības ietvaros dot iespēju piedalīties arī speciālistiem, kuri iesaistīti pakalpojumu un atbalsta sniegšanā bērnam vai

viņa ģimenei, kā arī nepieciešamības gadījumā aicināt piedalīties bērnu vai viņa likumisko pārstāvi.

4.2.1. BAS loma starpinstitutionālās sadarbības modelī

Nemot vērā augstāk minēto, BAS loma starpinstitutionālās sadarbības modelī varētu būt:

- **koordinators** starp dažādiem speciālistiem un iestādēm, lai veicinātu informācijas apmaiņu un konsekvenci starp iesaistītajām pusēm, ja konstatē, ka darbā ar bērnu, viens no šķēršļiem ir starpinstitutionālu sadarbība;
- **uzticības persona**, nodrošinot, ka bērns nepaliek viens starp dažādajiem speciālistiem un iestādēm, veicinot koordinētu un savlaicīgu atbalstu, īpaši kritiskos brīžos, kad bērnam ir nepieciešama tūlītēja emocionāla vai praktiska palīdzība;
- **starpnieks**, palīdzot nodrošināt, ka bērns un viņa likumiskais pārstāvis saprot ieteikumus un izstrādāto individuālo atbalsta plānu un viņa vajadzības tiek skaidri nokomunicētas iesaistīto profesionāļu komandai; nodrošinot komunikāciju vienkāršākā un saprotamākā veidā situācijās, ja bērnam ir grūti uztvert vai izteikt un formulēt savas problēmas speciālistiem;
- **atbalstītājs**, nodrošinot nepārtrauktu, regulāru sekošanu līdz bērna attīstībai un vajadzībām, piesaistot nepieciešamos speciālistus un uzturot pastāvīgu kontaktu ar bērnu neatkarīgi no ārējām izmaiņām. Atsevišķu nozaru speciālistu iesaiste var būt īslaicīga vai epizodiska.
- **aizstāvis**, nodrošinot, ka bērna intereses un vajadzības tiek ievērotas un lēmumi, kurus pieņem starpinstitutionālajās tikšanās, atbilst bērna individuālajām vajadzībām. BAS viedoklis var būt nozīmīgs situācijās, kad sadarbības partneriem ir atšķirīgi viedokļi vai priekšlikumi par turpmāko rīcības plānu.

BAS sadarbojas arī ar bērna ģimeni, ietverot izglītojošu darbu, lai sekmētu izpratni par veselības, uzvedības un sociālo jautājumu risināšanu. BAS var palīdzēt likumiskajiem pārstāvjiem izprast speciālistu rekomendācijas, iesaistīt viņus ārstēšanas vai atbalsta procesā un veicināt pozitīvu sadarbību starp bērnu, ģimeni, t.sk. audžuģimeni vai aizbildni, un situācijas risināšanā iesaistītajiem speciālistiem un iestādēm.

4.2.2. Sadarbības izaicinājumi

Pastāv arī vairāki sadarbības izaicinājumi, ko svarīgi savlaicīgi identificēt. Sadarbības izaicinājumi var būt saistīti gan ar dažādu nozaru speciālistiem, gan attiecību veidošanā ar bērnu un viņa ģimeni, t.sk. audžuģimeni un aizbildni.

- Resursu ierobežojums – viens BAS nevar vienlaikus strādāt ar lielu bērnu skaitu, jo ir svarīgi, lai BAS būtu pietiekami daudz laika katram bērnam. Ja BAS vienlaicīgi tiks noteikts pārāk liels darba apjoms, pastāv risks, ka BAS saskarsies ar grūtībām veidot pilnvērtīgu sadarbību ar citiem nozares speciālistiem, institūcijām un bērnu un saskarsies ar profesionālo izdegšanu.
- Lomu pārklāšanās – BAS loma var pārklāties ar citu sadarbības partneru, piemēram, sociālā darbinieka, mentora, psihologa, lomām, tāpēc ir būtiski skaidri definēt katra speciālista pienākumus un atbildību, pirms tiek uzsākts darbs ar bērnu. Ja nav skaidri noteikta katra speciālista atbildība, var rasties nesaskaņas par to, kuram ir jāveic konkrēti uzdevumi bērna atbalsta plānošanā un īstenošanā.
- Informācijas pieejamība un informācijas apmaiņas nosacījumi – ja starp iestādēm un speciālistiem netiek nodrošināta efektīva informācijas apmaiņa, BAS var nebūt pieejama būtiska informācija par bērna dzīvi, notikumiem, kas nepieciešama individuāla atbalsta sniegšanai. Ir jābūt skaidri noteiktiem informācijas apmaiņas nosacījumiem, lai tiktu ievērota konfidencialitāte un normatīvajos aktos noteiktais. Ņemot vērā to, ka šobrīd normatīvajā regulējumā nav noteiktas BAS amata funkcijas un tiesības, būtiski ir pamatot BAS lomu bērnu tiesību aizsardzības sistēmā.
- Aizspriedumi un stereotipi – BAS jāspēj identificēt stereotipi gan sevī, gan citos sadarbības partneros un jāvērs uz to komandas locekļu uzmanību. Nepieciešamības gadījumā jāskaidro konkrētā bērna spējas, iespējas, apstākļi, vajadzības un vēlmes.
- Atšķirīgi viedokļi - gadījumos, kad izmaiņas bērna situācijā rada risku, ka komandas uzmanība tiek novērsta uz mazāk prioritāru problēmu risinājumu, BAS jāspēj strukturēt komandas darbu un vērst speciālistu uzmanību uz risināmo problēmu, bērna vajadzībām, lai veicinātu komandas darba efektivitāti.
- Nepietiekami resursi un atbalsta pakalpojumi – ne visos Latvijas reģionos šobrīd ir pieejams pietiekams atbalsts mērķa grupai. Šie apstākļi BAS var radīt objektīvas grūtības piesaistīt bērnam nepieciešamo atbalstu, piemēram, atbalsta pasākumus.

- Sadarbības veidošana ar bērnu un viņa ģimeni (bioloģisko ģimeni vai audžuģimeni) vai likumisko pārstāvi – svarīga ir bērna un ģimenes vai likumiskā pārstāvja vēlme sadarboties ar BAS. Pastāv augsti riski, ka bērni var nebūt motivēti savu problēmu risināšanai, kā arī sadarbībai ar dažādiem speciālistiem. Tāpat arī ģimenes locekļi, piemēram, vecāki, var noliegt problēmas vai nebūt ieinteresēti sadarbības veidošanai.
- Uzticībā balstītu attiecību veidošana ar bērnu – mērķa grupa var būt vīlusies speciālistos, kuri nav bijuši ieinteresēti viņu problēmu risināšanā. Tāpat viņiem var būt bail no iespējama soda (sev, kādam ģimenes loceklim vai draugam), tādēļ var veidoties grūtības uzticēties BAS.

4.3. Priekšlikumi sadarbības veidošanai

Vēlamā atbalsta sistēma izglītības iestādēs būtu veidota uz savlaicīgu un visaptverošu palīdzības nodrošināšanu, fokusējoties gan uz bērnu, gan ģimenes vajadzībām. Atbalsta sniegšana būtu jāorganizē iespējami ātri no problēmas identificēšanas brīža. Izglītības nozares speciālisti saredz BAS kā potenciāli lielu atbalstu, un novērtētu, ja BAS sadarbotos ar izglītības iestādēm, veidojot tajās ciešu saikni ar bērniem un pedagogiem. BAS varētu piedalīties nodarbībās, novērot bērna uzvedību, regulāri komunicēt un kļūt par bērna uzticības personu.

Svarīga ir bērnu tiesību aizsardzības jomas pārstāvju savstarpēja sadarbība, kas strādā kā vienots mehānisms. BAS varētu izvērtēt situāciju un nodrošināt individuālu pieeju bērnam, piesaistot nepieciešamos speciālistus un pakalpojumus. Tādejādi nodrošinātu koordinētu un saskaņotu rīcību starp visām iesaistītajām pusēm. Kā norāda speciāliste: *“Perfektā veidā – ir darbinieks, kurš izvērtē, iedziļinās, un speciālists ir pieejams uzreiz. Pagaidām šobrīd ļoti sadrumstaloti. Svarīga vienota pieeja, jo bērns ir viens. Pieejamība ir svarīgs atslēgas vārds.”*

Bērnu, kuri dzīvo ģimenē, vecākiem jābūt daļai no atbalsta sistēmas, iesaistoties gan bērna problēmu risināšanā, gan preventīvā darbā, tāpēc nepieciešams nodrošināt vecākiem pieejamus resursus: mācības, konsultācijas un psiholoģisko atbalstu ar mērķi veicināt viņu izpratni par bērna situāciju un vecāku atbildību.

Vēlamajai atbalsta sistēmai jāsniedz bērniem iespēja pakāpeniski pāriet no drošas, strukturētas vides (piemēram, rehabilitācijas programmām jābūt ilgtermiņa (pusgads vai gads), lai ietekmētu

bērna vērtību sistēmu un domāšanas veidu) uz patstāvīgu dzīvi. Šajā pārejā būtiska loma ir mentoriem vai speciālistiem, kuri palīdz bērniem integrēties sabiedrībā, atbalstot viņus pirmos mēnešus pēc ārstēšanās pabeigšanas. Šādam speciālistam vajadzētu būt klātesošam bērnam, kura rehabilitācijas programma noslēgusies, lai identificētu no jauna radušās problēmas vai mazinātu problēmu, kuru dēļ bērns nonāca rehabilitācijas programmā, atkārtotās riskus un sniegtu nepieciešamo atbalstu. Vecākiem bieži vien ir nepieciešama izglītošana un atbalsts, lai viņi spētu saprast un pieņemt bērna grūtības. Nepieciešams sniegt atbalstu vecākiem pēc bērna ārstniecības vai rehabilitācijas programmas noslēguma, lai ģimene kļūtu par drošu un stabilu vidi bērnam. Kā kāds speciālists norāda: *“Tās ekspektācijas no vecākiem ir ļoti augstas, ka pēc ārstēšanās programmas viss būs labi bērnam, un turpina dzīvot kā iepriekš, bet realitātē vecākiem arī ir nepieciešama palīdzība, lai viņi varētu saprast un pieņemt, ka bērnam ir grūtības.”*

Visu nozaru starpinstitutionāla sadarbība un speciālistu komandas darbs ir būtisks aspekts mērķtiecīga atbalsta sniegšanā mērķa grupai.

Bērnu uzvedības vai atkarību problēmu risināšanas sadarbības veicināšanai nepieciešams noteikt algoritmu vismaz pašvaldības ietvaros. Nozaru speciālistiem bieži trūkst savstarpēji saskaņotas darbības, kas izraisa situācijas, kurās bērnam tiek uzlikti dažādi uzdevumi un pienākumi. Tas nereti rada bērna demotivāciju un mazina viņa iesaisti problēmu risināšanā.

Lai veidotu efektīvu un savstarpēji koordinētu sadarbību ar citiem speciālistiem, BAS jāievēro šādi sadarbības nosacījumi:

- BAS varētu būt viens no speciālistiem, kurš izvērtē situāciju un nodrošina individuālu, integrētu pieeju bērna problēmu risināšanā un veicina sadarbību starp dažādām institūcijām;
- starpinstitutionālo tikšanos laikā veidot skaidru priekšstatu par BAS darba mērķi, pienākumiem un amata robežām. Noteikt BAS lomu un atbildības robežas. Tajā pašā laikā, noteikt skaidras lomas un atbildības katram iesaistītajam nozares speciālistam;
- BAS uzņemties koordinatora pienākumus, lai nodrošinātu integrētu pieeju bērna problēmu risināšanā un veicinātu labāku sadarbību starp dažādām institūcijām – policiju, izglītības iestādēm, veselības aprūpes iestādēm un SD;

- rīkot regulāras sanāksmes (gan starpprofesionālā, gan starpinstitūciju līmenī, atbilstoši nepieciešamībai) ar bērna situācijas risināšanā iesaistīto speciālistu piedalīšanos, lai nodrošinātu regulāru informācijas apmaiņu par bērna situācijas dinamiku un progresu;
- piedalīties vai organizēt kopīgu speciālistu pieredzes apmaiņu, kurā BAS un citi speciālisti var dalīties ar zināšanām un gūt vienotu izpratni par atbalsta metodēm un pieejām darbā ar mērķa grupu;
- veidot bērna individuālā atbalsta plānus, kas ietver BAS un citu speciālistu iesaisti, veicamos uzdevumus un rekomendācijas, lai nodrošinātu bērna problēmu risinājumu, kas atbilst katra speciālista kompetencei;
- stiprināt speciālistu savstarpējo uzticību un attiecību veidošanu, lai nodrošinātu vienotu izpratni par darba mērķiem, veidojot uz uzticēšanos un cieņu balstītas attiecības starp BAS un citiem speciālistiem;
- veicināt speciālistu neformālas tikšanās, lai speciālisti justos vienoti un motivēti kopā strādāt bērnu labā.

Savukārt, lai veicinātu starpinstitucionālās un starpprofesionālās sadarbības ieviešanu un nostiprināšanu, BAS kompetences pilnveides programmā nepieciešams iekļaut mācību moduli par BAS lomu starpinstitūciju komandā. Mācību tēmām jāpapildina mācību programmā “Bērnu tiesību aizsardzība” iekļauto tēmu Starpinstitūciju sadarbība, akcentu liekot tieši uz BAS lomu, pilnvarām un starpinstitucionālās sadarbības organizēšanas kārtību, kā arī komunikāciju *ar visām iesaistītajām pusēm*.

5. BĒRNA ATBALSTA SPECIĀLISTA DARBĀ IZMANTOJAMĀS METODIKAS UN VADLĪNIJAS

Latvijā pieejamas vairākas metodikas un vadlīnijas, kuras BAS būtu nepieciešams apgūt profesionālajai pilnveidei. Šobrīd visaktuālākās ir pēdējos 5 gados pēc Labklājības ministrijas pasūtījuma izstrādātās metodikas darbā ar šādām grupām:

- metodiskais materiāls sociālajam darbam ar ģimenēm ar bērniem;
- metodiskais materiāls sociālajam darbam ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām;
- metodiskais materiāls sociālajam darbam ar jauniešiem;
- metodiskais materiāls – mācību programma sociālajam darbam ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām;
- metodiskais materiāls krīzes intervencei sociālajā darbā un psihosociālajai konsultēšanai krīzē.

Tāpat BAS būtu noderīgi iepazīties ar:

- Centra izstrādāto metodoloģiju bērnu ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām agresijas un vardarbības mazināšanai un sociālās iekļaušanas veicināšanai;
- Valsts izglītības satura centra izstrādāto metodisko materiālu pedagogiem darbam ar izglītojamiem, kuriem ir uzvedības traucējumi.

Ir arī vairāku valstu organizāciju koprades ceļā izstrādātās metodikas:

- rokasgrāmata, kas apkopo 40 neformālās izglītības metodes darbā ar jauniešiem gan klātienē, gan virtuālām nodarbībām atkarību izraisīto vielu prevencijai;
- traumas izpratnē balstītas aprūpes vadlīnijas.

4.tabulā apkopota informācija par augstāk minētajām metodikām, metodoloģijām, rokasgrāmatām, vadlīnijām un citiem dokumentiem, kā arī vebināriem, kas varētu būt noderīgi informācijas avoti BAS profesionālās darbības pilnveidošanā.

4.tabula. Metodisko materiālu apkopojums

Nosaukums	Izstrādātājs/pasūtītājs, izdošanas gads, informatīvā saite	Anotācija/satura kopsavilkums
Metodiskais materiāls sociālajam darbam ģimenēm ar bērniem	Pasūtītājs: Labklājības ministrija Izpildītājs: SIA "AC Konsultācijas" speciālistu komanda sadarbībā ar nodibinājumu "C Modulis", nodibinājumu "Sociālo pakalpojumu aģentūra" un biedrību "Resiliences centrs", 2020 https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-0	Metodiskajā materiālā ir aprakstīti uz ģimeni vērsta sociālā darba ģimenēm ar bērniem modeļa vispārīgie principi; sociālā darba ģimenēm ar bērniem sociālajā dienestā gadījuma vadīšanas galvenie priekšnosacījumi; sociālā darba ģimenēm ar bērniem gadījuma vadīšanas process. Sešos pielikumos ir iekļautas klienta lietas veidlapas; normatīvo aktu saraksts; sociālajā darbā ģimenēm ar bērniem izmantojamo pakalpojumu apraksts; resursu karte; pētījumu, metodisko un citu materiālu saraksts; informatīvi papildmateriāli, piemēram, bērna fiziskā un kognitīvā attīstība.
Metodiskais materiāls sociālajam darbam ar jauniešiem	Pasūtītājs: Labklājības ministrija Izpildītājs: Nodibinājums "C Modulis" ekspertu komanda sadarbībā ar biedrību "Palēciens Tev", Tukuma novada sociālo dienestu, biedrību "Resiliences centrs", 2023 https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-0	Metodiskajā materiālā apkopota un aprakstīta teoriju, pieeju un principu izmantošana sociālajā darbā ar jauniešiem; sniegts plašs mērķa grupas raksturojums; iekļautas sociālā darbinieka darbā ar jauniešiem darba pamatmetodes, un aprakstīts sociālā darba ar jauniešiem darba process; atspoguļota starpprofesionālā un starpinstitucionālā sadarbība ar bāriņtiesu, psihologu, psihiatru un izglītības iestādēm. Lai palīdzētu izprast atšķirīgo praksi, autori aprakstījuši un analizējuši astoņus Latvijas sociālā darba ar jauniešiem prakses gadījumus. Metodiskajam materiālam ir četri pielikumi: veidlapu paraugi; metodes un labā prakse, pētījumi un literatūra sociālajā darbā ar jauniešiem; resursu karte – pieejamo sociālo pakalpojumu grozs Latvijā; normatīvo aktu saraksts. Metodiskais materiāls pieejams arī kā audiogrāmata.
Metodiskais materiāls sociālajam darbam ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām	Pasūtītājs: Labklājības ministrija Izpildītājs: Biedrība "DIA+LOGS", atbalsta centrs visiem, kurus skar HIV/AIDS, 2020	Metodiskais materiāls iepazīstina ar atkarību kā biopsihosociālu problēmu; apraksta līdzatkarības jēdzienu saistībā ar atkarības diagnozi un pieejamiem pakalpojumiem atkarīgām un līdzatkarīgām personām; atspoguļo sociālā darba praksi un sociālo darbu ar atkarīgām pilngadīgām personām, līdzatkarīgām personām un atkarīgo tuviniekiem, kā arī sociālā darba praksi ar atkarīgiem bērniem un jauniešiem; atspoguļo komandas darbu sociālajā darbā ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām un atkarību profilaksē.

	https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-0	Metodiskajā materiālā ir aprakstīta labā prakse darbā ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām Latvijas sociālajos dienestos, iesaistot nevalstiskās organizācijas, kā arī sniegts ieskats ārvalstu pieredzē sociālajā darbā ar atkarīgām un līdzatkarīgām personām. Metodiskā materiāla pielikumos ir veidlapu paraugi; pētījumu un metodisko materiālu saraksts; normatīvie akti; resursu karte – atkarīgām un līdzatkarīgām personām pieejamie sociālie pakalpojumi un cita veida atbalsts; atkarīgas un līdzatkarīgas personas atveseļošanās procesā izmantojamas darba lapas, materiāli un testi un to interpretācijas.
Metodiskais materiāls sociālajam darbam ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām	Pasūtītājs: Labklājības ministrija Izpildītājs: Personu apvienība, kura sastāv no nodibinājuma “Centrs Dardedze”, biedrības “Skalbes”, biedrības “Centrs MARTA”, SIA “Mācību centrs MKB” un SIA “Ideju kapitāls”, 2020 https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-0	Metodiskais materiāls palīdz atpazīt vardarbības fenomenu un vardarbību kā sociālu problēmu un to skaidrojošās teorijas; iepazīstina ar sociālā darba praksi vardarbības gadījumos, ētikas dilemmām, prevenciju, specifisko gadījumu vadīšanu, resursiem un kompetencēm darbā ar vardarbības gadījumiem, lai spētu veiksmīgi veidot saskarsmi ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām; liek uzsvāru uz starpdisciplināro un starpinstitucionālo sadarbību, labās prakses piemēriem; apraksta sociālo darbu ar nepilngadīgu un pilngadīgu no vardarbības cietušu personu un sociālo darbu ar vardarbību veikušu personu. Metodiskā materiāla pielikumos ir ietverti veidlapu paraugi un vadlīnijas; pētījumu un metodisko materiālu saraksts; starpdisciplinārās komandas funkciju apraksts un pamatojums normatīvajos aktos; resursu karte – sociālie pakalpojumi un atbalsts vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām.
Metodiskais materiāls krīzes intervencei sociālajā darbā un psihosociālajai konsultēšanai krīzē	Pasūtītājs: Labklājības ministrija Izpildītājs: SIA “Projektu un kvalitātes vadība” un Latvijas Sistēmisko un ģimenes psihoterapeitu biedrības ekspertu grupa, 2023 https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-0	Metodiskajā materiālā ietvertas tēmas par krīzes intervenci sociālajā darbā; sociālā darbinieka kompetencēm darbam ar klientu krīzes situācijās; krīzes intervences modeļiem; krīzes dabu un cilvēku krīzē, kā arī psihosociālo konsultēšanu krīzes intervencē. Materiālā ir aprakstīts krīzes intervences modelis darbam Latvijas sociālajos dienestos, kas atbilst gan krīzes teorijai un starptautiskajai pieredzei krīzes intervencē, gan sociālā darba profesionālajam ietvaram un Latvijas pašvaldību sociālo dienestu sociālo darbinieku prakses vajadzībām. Metodiskajam materiālam ir trīs pielikumi: krīzes situāciju identificēšanas un krīzes intervences metožu praktiskās darba lapas; papildu literatūras un pētījumu saraksts ar īsām anotācijām; resursu karte ar pieejamo atbalstu un pakalpojumiem krīzes situācijā.
Rokasgrāmata, kas apkopo 40 neformālās	Konsorcijs, kurā ietilpst IPTA (Rumānija), Centrs	Rokasgrāmatai ir trīs daļas: a) vadlīnijas preventīvajam darbam ar jauniešu grupām; b) 40 metodes profilaktiskajai izglītībai par atkarībām; c) vadlīnijas vietējo profilaktiskās

izglītības metodes darbā ar jauniešiem gan klātienē, gan virtuālām nodarbībām atkarību izraisīto vielu prevencijai	MARTA (Latvija) un Watergratt Pirita MTŪ (Igaunija)/ ERASMUS+ stratēģiskās partnerības jauniešiem, 2019 https://marta.lv/files/Prevention%2B%2B%20Manual%20-%20LV.pdf	izglītības kampaņu veidošanai. Rokasgrāmata ir galvenokārt paredzēta darbam ar jauniešiem, kuriem ir risks kļūt atkarīgiem no tabakas, alkohola un kanabinoīdiem, tomēr tā noderēs darbā arī ar citām psihoaktīvajām vielām. Rokasgrāmata ir lietošanai gatavs instruments jaunatnes darbiniekiem, skolotājiem, sociālajiem darbiniekiem un citiem izglītības nozares profesionāļiem. Pieeju izmantošana fokusēta uz pašapzināšanās veicināšanu, emocionālās noturības un emocionālās inteliģences vairošanu, pašcieņas veidošanu un īpaši grūtu emocionālo situāciju risināšanu. Rokasgrāmatā ir aprakstītas 40 preventīvās izglītības metodes, kas aptver vairākas būtiskas tēmas: atkarību cēloņi, faktori, kas veicina atkarību, cēloņsakarības starp atkarību izraisīto uzvedību un iespējām darba tirgū, sociālā atstumtība, veselība, finansiālais un sociālais statuss, emocionālā inteliģence, vienaudžu spiediens, veselīgas attiecības, kopienas attīstība. Katrā metodē ir skaidri aprakstīti visi aktivitātes īstenošanas soļi, stratēģiski padomi, telpas iekārtošanas vai materiālu sagādāšanas komentāri, papildu resursi, ieteikumi aktivitātes novērtēšanai un sagatavošanās darbiem aktivitātes vadītājam.
Metodoloģija bērnu ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām agresijas un vardarbības mazināšanai un sociālās iekļaušanas veicināšanai	Bērnu aizsardzības centrs, 2024 https://www.bac.gov.lv/lv/media/2337/download?attachment	Metodoloģijas mērķis ir paaugstināt speciālistu profesionalitāti darbam ar bērniem, tai skaitā ar tiem, kuriem ir saskarsmes grūtības un uzvedības traucējumi, un pilnveidot darba efektivitāti, lai mazinātu vardarbību ģimenē, vienlaikus nodrošinot sabiedrības izglītošanu par vardarbību. Metodoloģija ietver konsultatīvā atbalsta pamatojumu; konsultatīvā atbalsta metodoloģijas aprobāciju; starpdisciplināru un starpinstitucionālu sadarbību un komandas darbu, diagnosticējot bērnu uzvedības grūtības un to cēloņus; konsultatīvo atbalstu Latvijas Republikā ieceļojušiem nepilngadīgiem Ukrainas civiliedzīvotājiem, kā arī dažādu valstu pieredzi darbā ar bērniem ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām. Metodoloģijas pielikumos ir iekļauti nepieciešamo veidlapu paraugi: sākotnējās novērtēšanas aptaujas paraugs; bērna uzvedības novērošanas veidlapas paraugs; klases izpētes veidlapas paraugs un ieteikumi tās aizpildīšanai. Papildus var iepazīties ar bērnu uzvedības problēmu piemēriem izglītības posmos, krīzes pazīmēm, atbalsta programmas izstrādi un rekomendācijām iesaistītajām pusēm, bērnu uzvedības problēmu novērtēšanas jautājumiem, kā arī resursiem Latvijā ieceļojušiem Ukrainas civiliedzīvotājiem.

Traumas izpratnē balstītas aprūpes vadlīnijas	Nodibinājums “Centrs Dardedze”, Ungārija (Pressley Ridge Hungary Foundation – PRHU), Beļģija (University Colleges Leuven-Limburg – UCLL) un Itālija (University of Modena and Reggio Emilia – UNIMORE) /Eiropas Savienības programma “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība”, 2022 https://centrsdardedze.lv/wp-content/uploads/2022/11/TRAUMAS_IZPRATNE_BALSTITA_APRUPE-TIC_LV_14-11-2.pdf	Vadlīnijas ir izstrādātas, lai celtu bērnu aprūpes speciālistu izpratni un stiprinātu viņu spējas bērnu agrīni piedzīvotās vardarbības atpazīšanā, atbalsta piesaistē un traumas izpratnē balstītas aprūpes nodrošināšanā ikdienas darbā ar bērniem, tādējādi stiprinot starpinstitutionālu pieeju vardarbības ģimenē mazināšanā attiecībā uz maziem bērniem. Materiālā ir iekļautas arī nodaļas pediatriem un veselības aprūpes speciālistiem, kuri palīdz ģimenēm rūpēties par pašiem mazākajiem bērniem. Vadlīnijās var iepazīties ar tēmām par stresu veicinošu bērnības pieredzi, par traumas definēšanu un kā tā ietekmē mūsu jaunākos bērnus. Materiālā ir atrodams apraksts, kā bērnu aprūpes iestādēs iedzīvināt traumas izpratnē balstītas vērtības, un piedāvāts instrumentu kopums traumas izpratnē balstītas aprūpes sniegšanai bērniem vecumā no 0 līdz 3 gadiem.
Metodiskais materiāls pedagogiem darbam ar izglītojamiem, kuriem ir uzvedības traucējumi	Pasūtītājs: Valsts izglītības satura centrs Izpildītājs: Liepājas Universitātes Speciālās izglītības laboratorija, 2013 https://registri.visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/esfpr/VISC%202.2%20-%20metod%20mater%20pedagogiem%20-%20uzvedibas%20trauceju mi.pdf	Metodiskā materiālā galvenā mērķauditorija ir skolotāji ar dažādu profesionālo kompetenci, kā arī bērnu vecāki un tuvinieki, un tajā ir aprakstīti šodienas sabiedrībā izvirzītie jautājumi par uzvedības problēmām bērnu un jauniešu izglītības procesā. Metodiskajā materiālā ir aplūkoti uzvedības traucējumi kā fenomens, tai skaitā neadekvātas uzvedības modeļi; ir sniegti pedagoģisko stratēģiju apraksti darbam bērnu kolektīvā, ietverot uzvedības traucējumu motīvus un aprakstot bērnu uzvedību un rīcību konkrētās situācijās. Daļa metodiskā materiāla ir veltīta pirmsskolas izglītības iestāžu bērnu grupu skolotājiem, lai piedāvātu aprakstu ar vecumposmam tipiskām konfliktu risināšanas stratēģijām; faktoriem, kas ietekmē uzvedības traucējumu veidošanos; prasību konsekvenci un to ievērošanas nosacījumiem, kā arī atspoguļotu kompleksās korekcijas principus sadarbībai ar bērna vecākiem un izglītības iestādes atbalsta komandu.

		Papildus teorētiskajam materiālam sagatavots arī ilustrēts pielikums, kuru iespējams izmantot sarunās un nodarbībās ar bērniem, kā arī tikšanās reizēs ar audzēkņu vecākiem un tuviniekiem.
Vebinārs “Individuālo uzvedības korekcijas plānu izveide un īstenošana”	Valsts izglītības satura centrs, 2020 https://www.visc.gov.lv/lv/jaunums/vebinars-individualo-uzvedibas-korekcijas-planu-izveide-un-istenosana	Vebināra galvenā tēma ir par individuālo korekcijas plānu izveidi, ar iespēju tiešraidē saņemt atbildes uz jautājumiem. Vebinārā tiek skatītas tēmas par nepiemērotas uzvedības mērķiem; uzvedības pastiprinātāju nozīmi (uzslava, iedrošināšana un apbalvošana); pozitīviem, negatīviem pastiprinātājiem un sodu; uzvedības novērtēšanu. Ir piedāvātas uzvedības korekcijas plāna veidošanas vadlīnijas ar uzsvaru uz bērna stiprajām pusēm. Vebināra “Individuālo uzvedības korekcijas plānu izveide un īstenošana” kopējais ilgums 1:16 (lektoru uzstāšanās 1h, atbilžu – jautājumu sesija 16 minūtes).
Bērnu slimnīcas fonda raidieraksts "Vienādas iespējas visiem"; trīs sēriju cikls veltīts tēmai par bērniem ar uzvedības grūtībām izglītības iestādē	Bērnu slimnīcas fonds/ Sabiedrības integrācijas fonds, 2024 1.sērija https://www.youtube.com/watch?v=ta9qDPiM7hQ&t=12s 2.sērija https://www.youtube.com/watch?v=i_xU-WNU0RQ 3.sērija https://www.youtube.com/watch?v=gddv6nkZ3EU&t=739s	Bērnu slimnīcas fonda (BSF) projekta “Sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu (skolēnu ar uzvedības problēmām) interešu aizstāvība, veidojot valsts atbalsta sistēmu” mērķis ir sniegt informatīvi izglītojošu atbalstu un interešu aizstāvību bērniem ar uzvedības grūtībām, tai skaitā pirmsskolas vecuma bērniem, kā arī, sadarībā ar nozares profesionāļiem un lēmumpieņēmējiem, izstrādāt “Iekļaujošas izglītības Atbalsta plānu 2024. –2028. gadam bērniem ar uzvedības grūtībām skolu vidē”, kas vērsts uz bērnu ar uzvedības problēmām sekmīgu iekļaušanu izglītības apguves procesā, nepieciešamo atbalsta pakalpojumu iekļaušanu valsts apmaksātā atbalsta sistēmā. BSF raidieraksta “Vienādas iespējas visiem” 1.sērijā (ilgums 1:04:59) “Uzvedība.lv” vadītāja L. Bērziņa sarunājās ar Latvijas Universitātes asoc.prof. I. Biti un socioloģi Dr.sc.soc. I. Skubiņu, kura veikusi pētījumu par ārvalstu pieredzi un apkopojusi Somijas, Igaunijas, Vācijas un Norvēģijas pieredzi un labo praksi atbalsta sniegšanā bērniem ar uzvedības grūtībām izglītības sistēmā. Iegūto informāciju (paraugprakses) plānots izmantot turpmākām diskusijām šīs mērķgrupas interešu aizstāvībai Latvijā. Otrajā sērijā “Uzvedība.lv” vadītāja L. Bērziņa sarunājās ar skolas “Domdaris” direktori D. Jaundālderī-Dātavu par tēmu “Kā skolas var palīdzēt bērniem ar uzvedības grūtībām?” (ilgums 37:39) Trešajā sērijā “Uzvedība.lv” vadītāja L. Bērziņa sarunājās ar jauniešu atbalsta centra “Resiliences centrs” valdes locekli K. Mednieku, lai uzzinātu vairāk par situāciju Latvijā un tā saucamajiem “ielu jauniešiem” pieejamajiem atbalsta resursiem. (ilgums 48:14)

6. BĒRNA ATBALSTA SPECIĀLISTA DARBĀ IZMANTOJAMĀS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS

Latvijā darbā ar mērķa grupu tiek izmantotas vairākas informācijas sistēmas informācijas apmaiņai starp dažādu nozaru speciālistiem un darbam savas nozares ietvaros. Turpmāk tiks sniegta informācija par identificēto sistēmu izmantošanas mērķi, kā arī sniegts pamatojums par identificēto informācijas sistēmu izmantošanas iespējām un datiem, kas varētu būt noderīgi BAS. Tika identificētas šādas informācijas sistēmas:

- **SOPA**

SOPA ir pamata rīks SD un iestādēm, kurām pašvaldība deleģē sociālo dienestu funkciju, piemēram, ārstniecības iestādēm. SOPA lietošanas tiesības un to izmantošanas kārtība nav noteikta normatīvajos aktos. Datu piekļuve tiek rūpīgi izvērtēta, kā arī noteikta, kuram iestādes speciālistam ir tiesības ievadīt informāciju SOPA un kurai iestādei ir piešķirtas tikai SOPA ierobežotas skatīšanās tiesības (piemēram, bāriņtiesai). Datu ievade ir atļauta dažādiem labklājības nozares speciālistiem – galvenokārt tie ir sociālie darbinieki, SD atkarību profilakses speciālisti, citi nozares speciālisti, kuri strādā ar sociālo pakalpojumu organizēšanu, veic datu analīzi, kā arī datu ievades piekļuve var tikt atļauta pakalpojuma sniedzējiem, kuri ir aizpildījuši saistību rakstu par atbilstošu personas datu apstrādi SOPA, piemēram, krīzes centriem, bērnu ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādēm u.c. Katram speciālistam vai speciālistu grupai tiek noteiktas konkrētas SOPA izmantošanas (datu ievade, skatīšanās, piekļuve sistēmā pieejamiem datiem) tiesības, pamatojoties uz ieņemamā amata tiešo darba pienākumu veikšanu.

SOPA nodrošina datu saņemšanu no dažādām valsts informācijas sistēmām un reģistriem. SOPA sistēmai ir sasaiste ar šādām iestādēm un datu veidiem: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

(personu pamatdati), Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (ienākumi), Nodarbinātības valsts aģentūra (nodarbinātība), VDEĀVK (invaliditāte), Ceļu satiksmes drošības direkcija un Valsts tehniskās uzraudzības aģentūra (transportlīdzekļi), Valsts zemes dienests (nekustamie īpašumi), Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata (nekustamie īpašumi), Valsts ieņēmumu dienests (ienākumi, darba vietas), Uzņēmumu reģistrs (uzņēmumi), Lauku atbalsta dienests (ienākumi), Valsts izglītības informācijas sistēmas (piesaiste izglītības iestādēm), Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija (ienākumi), NPAIS (bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas informācija), LM SPOLIS (valsts līdzfinansējums pakalpojumiem).

SOPA datu nodošana ārējām iestādēm: LM SPOLIS, Juridiskās palīdzības administrācijai, Nodarbinātības valsts aģentūrai, Valsts policijai, Valsts izglītības informācijas sistēmām, NPAIS u.c.³³

- **BARIS**

BARIS ir bāriņtiesu informācijas sistēma, kuru šobrīd izmanto visās Latvijas bāriņtiesās. Galvenā BARIS funkcija ir nodrošināt pašvaldības bāriņtiesas lietu administrēšanu. Svarīga BARIS funkcija ir sasaiste ar valsts datu bāzēm – VDEĀVK, Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata, Valsts ieņēmumu dienests, Valsts izglītības informācijas sistēma, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, SOPA (skatīšanās režīms pārskats par klientu), Iedzīvotāju reģistrs (īpašās tiesības), NPAIS. BARIS lietošanas tiesības un to izmantošanas kārtība nav noteikta normatīvajos aktos.

Katra pašvaldība BARIS sistēmu var pilnveidot, piemēram, atjaunināt tās funkcionalitāti. Pašlaik BARIS sistēma ir saskaņota ar visām Latvijas pašvaldībām, nodrošinot vienotu pieejamās informācijas apjomu.

³³ Pašvaldību sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma. Pieejams: <https://www.zzdats.lv/lietojumprogrammas/sopa/> (skatīts 23.10.2024.)

- **NPAIS**

NPAIS mērķis ir uzlabot bērnu tiesību un interešu aizsardzību, nodrošinot nepieciešamās informācijas apstrādi un apmaiņu, tādā veidā veicinot starpinstitūciju sadarbību. NPAIS tiek iegūta informācija no dažādiem avotiem, piemēram, no ārstniecības iestādēm, sociālā dienesta, bāriņtiesas, pašvaldības policijas, valsts policijas, Centra u.c. NPAIS tiesību apjomu un piekļuvi regulē Ministru kabineta 2014.gada 25.marta noteikumi Nr.157 "Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas noteikumi" (turpmāk - MK noteikumi Nr. 157). Savukārt saņemot ziņas no NPAIS ir tiesīgas šādas institūcijas un iestādes: Valsts policija, Ieslodzījuma vietu pārvalde, Valsts robezsardze, pašvaldības policija, sociālās korekcijas izglītības iestāde par tajā esošajiem bērniem, Sociālās integrācijas valsts aģentūra, LM, bāriņtiesas, SD, VPD, Centrs, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Tiesībsarga birojs.³⁴

Šobrīd, atbilstoši Centra pasūtījumam, notiek NPAIS attīstības iespēju izvērtēšana, tās pilnveides koncepcijas un biznesa procesu aprakstu izstrāde, kas nozīmē, ka potenciāli arī NPAIS sistēma tiks uzlabota.

- **SPOLIS**

Sistēma izstrādāta ar mērķi sniegt atbalstu LM noteikto uzdevumu izpildei - nodrošināt mērķa grupām sociālo pakalpojumu pieejamību un uzraudzīt valsts finansējuma izlietojumu par sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī pārraudzīt pašvaldību sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības nodrošināšanu personai, kura to ir pieprasījusi.

Informācijas sistēmā ir šādas sadaļas: sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs; to personu reģistrs, kuras pieprasījušas, saņem vai kurām atteikti sociālie pakalpojumi vai sociālā palīdzība; sociālo

³⁴ Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma. Pieejams: <https://www.ic.iem.gov.lv/lv/nepilngadigo-personu-atbalsta-informacijas-sistema> (skatīts 23.10.2024.)

pakalpojumu sniedzēju pārbaudes; pārskati un atskaites; VSAC un to institūciju reģistrs, kuras sniedz valsts finansētu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu uz līguma pamata; valsts finansēti ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra pakalpojumi un sociālo uzņēmumu reģistrs.³⁵ Atsevišķi tika apskatīta un iegūta padziļinātāka informācija par SPOLIS sadaļu - AC.

E-klase

E-klase uzdevums ir veicināt kvalitatīvu izglītības procesu, nodrošināt efektīvu informācijas apmaiņu, sadarbojoties ar dažādām iesaistītajām pusēm – skolēniem, vecākiem, skolotājiem, mācību satura veidotājiem, pašvaldībām, kā arī izglītības un valsts iestādēm. E-klases izstrādātājs un tehniskais uzturētājs ir SIA “Izglītības sistēmas”. E-klase ir būtiska izglītības sistēmas sastāvdaļa, kas nodrošina izglītības procesu vairāk kā 900 Latvijas izglītības iestādēs. Sistēmā tiek uzkrāta un apstrādāta informācija par izglītības procesu, tai skaitā ziņas par skolēniem, viņu sekmēm, kavējumiem u.c. Sistēmas ietvaros tiek nodrošināta arī droša un diskrēta komunikācija starp skolotājiem, skolēniem un vecākiem. Pašvaldības un valsts iestādes no sistēmas saņem tām nepieciešamo un normatīvajos aktos noteikto informāciju par mācību norisēm, izglītības procesu plānošanai, finansēšanai vai citiem uzdevumiem.³⁶

- **E-veselība**

E-veselības sistēmas pārzinis ir Nacionālais veselības dienests. E-veselības sistēma sastāv no divām daļām – publiskās daļas un daļas, kurai var piekļūt autorizēti lietotāji. E-veselības sistēmas darbību regulē 2014. gada 11. marta Ministru kabineta noteikumi Nr.134 “Noteikumi par vienotās veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmu”. Autentificējoties E-veselības sistēmā var

³⁵ Ministru kabineta noteikumi Nr. 587 “Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmas noteikumi”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/269340-valsts-socialas-politikas-monitoringa-informacijas-sistemas-noteikumi> (skatīts 22.11.2024.)

³⁶ Pieejams: <https://www.e-klase.lv/par-e-klasi/e-klase>

redzēt veselības pamatdatus, noteikt piekļuvi ārstiem saviem veselības datiem, apskatīt aktuālās medikamentu receptes un savas darbnespējas lapas. Ārstniecības personas var aplūkot savu pacientu veselības datus, izrakstīt medikamentu receptes un darbnespējas lapas, farmaceiti var piekļūt pacientam izrakstītajām receptēm un atzīmēt to izsniegšanu aptiekā. Autorizētajā daļā ir pieejami tie iedzīvotāju veselības dati, kurus veselības aprūpes iestāde ir iesūtījusi vai ievadījusi E-veselības sistēmā.³⁷

- **DigiSoc**

Jāņem vērā, ka vairākas informācijas sistēmas ir plānots pilnveidot vai aizstāt ar citām, piemēram, SOPA vietā plānota jauna informācijas sistēma DigiSoc, kas tiks izstrādāta LM projekta 2.1.2.1.”Labklājības nozares un pašvaldību sociālās sfēras platformas “DigiSoc izstrāde un ieviešana” ietvaros. Jāņem vērā, ka SOPA funkcionalitāte pašvaldībās šobrīd ir atšķirīga, jo tā tiek pielāgota konkrētās pašvaldības vajadzībām (kopumā pastāv 43 dažādas SOPA versijas ar atšķirīgu funkcionalitāti). Platformas “DigiSoc” ieviešana nodrošinās vienotu un vienlīdzīgu funkcionalitāti visām Latvijas pašvaldībām, veicinot efektīvāku un standartizētāku pieeju. "DigiSoc" nodrošinās pašvaldībām nepieciešamo informācijas un komunikācijas tehnoloģiju funkcionalitāti, kā arī tiks digitāli uzlaboti pašvaldību procesi un koplietošanas pakalpojumi:

- Sociālo dienestu klienta elektroniskas lietas izveide platformā "DigiSoc", tādējādi nodrošinot dokumentu maksimāli elektronisku apstrādi un plūsmu, attīstot kanālus dokumentu saņemšanai un nodošanai. Tādā veidā tiks modernizēts SD darbinieku darbs un paaugstināta darba efektivitāte un kvalitāte, ieviešot SD klientu elektroniskās lietas, kā arī nodrošinās klientu elektronisko lietu pieejamību visām sociālo pakalpojumu sniegšanas procesā iesaistītajām pusēm. Aktivitātē ietverti vairāki apakšprocesī:

³⁷ Pieejams: <https://eveseliba.gov.lv/sakums/about-portal>

-sociālo dienestu piekļuve komercbanku kontu datiem atbilstoši normatīvo aktu regulējumam par mājsaimniecību ienākumu izvērtēšanu sociālās palīdzības saņemšanai;

-platformas “DigiSoc” izveide pašvaldību sociālo pakalpojumu datu apstrādei un saņemšanai digitālā formātā, izsaucot datus no pašvaldību lietotās SOPA datubāzes, citu pašvaldību dienestu un valsts institūciju funkciju izpildei;

-pilnveidota apstrādāto datu statistika un tās nodošana valsts sistēmām valsts līmeņa datu analītikas vajadzībām, attiecīgi nodrošinot ērtāku, ātrāku un kvalitatīvāku statistikas datu sagatavošanu.

- Vardarbībā cietušo personu sociālās rehabilitācijas koplietošanas vides izstrāde sadarbībā ar SD, Latvijas Bērnu fondu u.c., kam nepieciešama datu aprīte pakalpojuma īstenošanai.
- Centra informācijas sistēmas būtiski papildinājumi, nodrošinot vienotas uzraudzības sistēmas izveidi un nepieprasot pašvaldību bāriņtiesu darbiniekiem manuālu datu sagatavošanu.
- Bērnu tiesību aizsardzības jomā kvalificēto speciālistu reģistrs.³⁸

Analizējot iepriekš minētās informācijas sistēmas, secināts, ka lietderīgi padziļinātāk pētīt ir sekojošas informācijas sistēmas – SOPA, NPAIS, BARIS un SPOLIS. Savukārt, sistēmas E-klase un E-veselība piekļuve BAS nav primāri nepieciešama, jo sistēmās iekļauto informāciju ir

³⁸ Ministru kabineta rīkojums Nr. 440 “Par 2.1.2.1.i. investīcijas "Centralizētās platformas un sistēmas" nolūka "Pašvaldību pakalpojumu digitālā transformācija un pašvaldību atbalsta procesu modernizācija un centralizācija, t. sk. sadarbībā ar valsts pārvaldes institūcijām" projekta "Labklājības nozares un pašvaldību sociālās sfēras platformas "DigiSoc" izstrāde un ieviešana" pases un centralizētās funkcijas vai koplietošanas pakalpojuma attīstības plāna apstiprināšanu”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/352522> (skatīts 11.11.2024.)

iespējams noskaidrot no SD sociālajiem darbiniekiem, vai sarunās ar bērnu un viņa ģimeni. Piemēram, informācija par bērna izglītības iestādi ir pieejama SOPA.

Lai sniegtu ieskatu iepriekš minēto informācijas sistēmu praktiskā pielietojumā, pieejamajā informācijas apjomā, kas varētu būt nepieciešamas BAS darba pienākumu izpildei, tika veiktas 16 intervijas ar minēto sistēmu lietotājiem, kā arī sistēmu (SOPA, BARIS, DigiSoc) izstrādātājiem, ar mērķi noskaidrot, kādi ir identificēto sistēmu trūkumi, identificēti šķēršļi informācijas sistēmu izmantošanā BAS darbā, kāda veida informācija sistēmā nav pieejama, bet būtu vērtīga darba procesā, kā arī kāda sistēmā pieejamā informācija varētu būt lietderīga BAS darba pienākumu izpildē. 5.tabulā apkopota informācija par SOPA, NPAIS, BARIS, SPOLIS sistēmām.

5.tabula Informācijas sistēmu raksturojums

Informācijas sistēma	Trūkumi/sistēmu vājās vietas/šķēršļi BAS sistēmas izmantošanai	Informācija, kas varētu noderēt BAS
NPAIS	- Neskatoties uz normatīvo aktu prasībām, prasītie dati ne vienmēr tiek ievadīti. Pieejamā informācija ir nepilnīga/ne visas institūcijas ievada visu informāciju, kas ir norādīta MK noteikumos Nr.157. Piemēram, nav pieejama informācija par ģimenes ārstu, nav pieejami dati par izglītības iestādes neapmeklēšanu vai citu informāciju par bērna uzvedības grūtībām no Valsts Izglītības informācijas sistēmas, jo informācija netiek ievadīta vai arī netiek pārņemta no citām sistēmām. Informācijas sniedzēju un sistēmas lietotāju vidū iztrūkst informācijas no izglītības un veselības nozarēm.³⁹ -Atsevišķas pašvaldības NPAIS darba procesā vispār neizmanto.	-Informācija no personas kartiņas par bērna veiktajiem likumpārkāpumiem (uzskaite). -Kontaktinformācija par valsts policijas vai pašvaldības policijas inspektoru. -Informācija, vai par bērnu ir izstrādāta sociālās korekcijas programma, tajā iekļautajiem uzdevumiem. -Informācija par SD, sociālā darbinieka kontakti. -Informācija par bērna likumiskajiem pārstāvjiem. -Informācija par to, kurā izglītības iestādē, klasē mācās bērns.

³⁹ Informatīvais ziņojums "Par Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas pilnveidi"

Informācijas sistēma	Trūkumi/sistēmu vājās vietas/šķēršļi BAS sistēmas izmantošanai	Informācija, kas varētu noderēt BAS
	-Sarežģīta dokumentu pievienošana, kas neveicina motivāciju institūciju speciālistiem sistēmu izmantot. -Sistēma ir lietošanā lēna (jāveic daudz liekas darbības, lai iegūtu meklēto informāciju). -Informācija par nepilngadīgo ir nepārskatāma. - NPAIS lietotāji sistēmas lietošanu uztver kā apgrūtinājumu nevis kā rīku starpinstitūciju sadarbībai un ātrai informācijas iegūšanai un apmaiņai.	
SOPA	-Nav pieejama informācija par ģimenes ārstu. -Sistēmas izmantošanas iespējas un funkcionalitāte ir atšķirīga katrā pašvaldībā. -Nav pieejama sadarbības partneru kontaktinformācija. -Lai iegūtu SOPA lietošanas tiesības, nepieciešams slēgt līgumus ar katru pašvaldību atsevišķi, kā arī jāērķinās ar pieejamās informācijas atšķirībām starp pašvaldībām.	-Ģimenes faktiskā dzīvesvietas adrese, informācija par ģimenes locekļiem, ar kuriem dzīvo vienā mājsaimniecībā. -Informācija par ģimenes pazīmi – vai bērns un viņa ģimene ir sociālā dienesta redzeslokā, kādā laika posmā. -Informācija no klienta kartes – lai novērtētu, vai sadarbība ar ģimeni ir aktīva (apsekošanas dzīvesvietā, konsultācijas, telefonkonsultācijas un citas sociālā darbinieka veiktās aktivitātes), kā arī gadījuma vadītāja kontakti (e-pasts, telefona nr.). -Bāriņtiesas lēmumi no BARIS informācijas sistēmas – lēmuma nolemjošā daļa (pieejama Rīgas valstspilsētas pašvaldībai). -Informācija par pieprasītajiem sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību – laika periods, kad pakalpojums vai palīdzība piešķirta, vai sociālais pakalpojums ir izmantots. -Informācija no personas kartītes par izglītības iestādēm – kurā izglītības iestādē bērns mācās, kurā klasē. -VDEĀVK dati.

Informācijas sistēma	Trūkumi/sistēmu vājās vietas/šķēršļi BAS sistēmas izmantošanai	Informācija, kas varētu noderēt BAS
BARIS	-Nav pieejama informācija par citu bāriņtiesu pieņemtajiem lēmumiem, ja klients maina deklarēto dzīvesvietu. Lai BAS varētu izmantot BARIS, jābūt juridiskajam pamatojumam, Centram jāslēdz līgums ar katru pašvaldību.	-Bāriņtiesas pieņemtajiem lēmumiem par personu, neredzot pilnos lēmumus. Nepieciešamības gadījumā varētu bāriņtiesai prasīt precīzāku informāciju.
SPOLIS	Sadaļa par AC: -Visi AC speciālisti neievada pilnīgu informāciju par ārpusģimenes aprūpē nonākušo bērnu, jo tiek aizpildīti sistēmā tikai obligāti aizpildāmie lauki, bet neobligātie lauki bieži paliek tukši laika trūkuma dēļ. Lai saņemtu SPOLIS piekļuvi, iestādei, kura vēlas izmantot sistēmu, nepieciešams rakstīt oficiālu pieprasījumu LM, kurā norāda sistēmas izmantošanas pamatojumu (piemēram, amata aprakstā minēto funkciju īstenošanai) un norādīt speciālistus, kuriem piekļuve nepieciešama. Piekļuve tiek piešķirta konkrētai SPOLIS sadaļai, ne visai sistēmai kopumā.	-Pamatinformācija par bērnu, kas iekļauj informāciju par bāriņtiesas lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē un uzturēšanās izbeigšanas datumu, kā arī informācija par aprūpes audžuģimenē izbeigšanās iemeslu. -Informācija par bērna bioloģiskajiem vecākiem – iemesls, kāpēc bērns izņemts no ģimenes, kontaktinformācija par vecākiem, vai tiek uzturētas attiecības ar bērnu. Svarīga arī informācija par citiem bērnam svarīgiem radiniekiem. -Informācija par bērna veselības stāvokli. -Informācija par izglītības jautājumiem – vai bērnam ir mācīšanās grūtības, kāda ir interešu izglītība. -Bāriņtiesas lēmumā noteiktā saskarsmes kārtība. -Bērna individuālās attīstības plāns, tajā plānotās aktivitātes. -Bērna situācijas risināšanā iesaistītās puses, kontaktinformācija.

Secinājumi

- Katrā no informācijas sistēmām ir pieejama daudzpusīga informācija par ģimenēm un bērniem. Tomēr, lai iegūtu visaptverošu informāciju par bērna situāciju BAS ir

nepieciešama paralēla piekļuve vairākām informācijas sistēmām un papildu informācijas iegūšana no sadarbības partneriem.

- Ikdienā labklājības nozares speciālisti (SD sociālie darbinieki, bērnu ilgstošās sociālās aprūpes iestādes sociālie darbinieki, pakalpojuma sniedzēji u.c. speciālisti) primāri izmanto SOPA, NPAIS, SPOLIS (AC sociālie darbinieki), kā arī BARIS sistēmu (bāriņtiesas darbinieki). Savukārt, iekšlietu nozares speciālisti, kā vienu no sistēmām izmanto NPAIS (valsts un pašvaldības policijas darbinieki), tomēr to savā ikdienas darbā neuzskata par savu galveno informācijas sistēmu. Par to liecina arī speciālistu sniegtā informācija, ka ne vienmēr informācija NPAIS sistēmā tiek ievadīta. Viens speciālists norādīja, ka pašvaldības policija NPAIS sistēmu neizmanto.
- Bāriņtiesas speciālisti pauda viedokli, ka BARIS sistēmu nesaskata kā BAS darba vajadzībām izmantojamu sistēmu, jo lielākā daļa BARIS pieejamās informācijas ir nepieciešama bāriņtiesas speciālistiem tiešo darba pienākumu veikšanai.
- SPOLIS respondentu vērtējumā BAS varētu būt noderīga tieši jautājumos, kas saistīti ar bērniem, kuri atrodas ārpusģimenes aprūpē.
- Vairāki respondenti intervijās pauda uzskatu, ka jebkuras informācijas sistēmas izmantošana, ar piebildi, ierobežotā apjomā, būtu noderīga BAS, lai ātrāk tiktu iegūta pamata informācija bērna situācijas noskaidrošanai. Tai pat laikā respondenti nespēja konkrēti norādīt, kādai informācijai nebūtu jābūt pieejamai, ņemot vērā, ka BAS amata pienākumi un atbildības šobrīd nav skaidri definētas, it īpaši normatīvajos aktos.
- Ņemot vērā, ka šobrīd platforma “DigiSoc” ir izstrādes procesā un pilnīga informācijas sistēmas izstrāde varētu būt ne ātrāk kā 2028.gadā, tad apkopojot speciālistu sniegto informāciju, var secināt, ka SOPA šobrīd varētu būt visnoderīgākā informācijas sistēma BAS. No speciālistu intervijās iegūtās informācijas var secināt, ka SOPA ir pieejama daudzpusīgākā informācija par bērnu un viņa ģimenes situāciju. SOPA ļauj speciālistiem piekļūt būtiskiem datiem (skatīt 5.tabulu), kas veicina vispusīgu izpratni par situāciju un

darbu ar ģimeni un bērnu, taču paralēli būtu rekomendējams izmantot arī NPAIS. Savukārt, pārējo informāciju BAS varētu iegūt no bērna likumiskajiem pārstāvjiem vai SD. Tā kā gadījuma vadītājs bieži vien ir SD sociālais darbinieks, tieši viņa rīcībā parasti ir visaptverošākā un detalizētākā informācija par bērna ģimenes situāciju, kas ļauj veidot plašu pārskatu par bērna vajadzībām un nepieciešamo palīdzību.

- Joprojām aktualizējas nepieciešamība pēc vienotas informācijas sistēmas, kurā visi nozares speciālisti, kuri iesaistīti darbā ar bērniem, varētu apmainīties un iegūt informāciju, lai veiktu savu darbu efektīvāk un nebūtu nepieciešamība izmantot vairākas informācijas sistēmas vienlaicīgi.

7. SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS BĒRNA ATBALSTA SPECIĀLISTA AMATA IZVEIDEI LATVIJĀ

Vēlamajā sistēmā bērnam un viņa ģimenei būtu viegli pieejami speciālisti, piemēram, narkologi, psihiatri un psihologi. Speciālistiem jābūt pieejamiem ne tikai lielajās pilsētās, bet arī reģionos, lai izvairītos no ģeogrāfiskiem un finansiāliem šķēršļiem palīdzības saņemšanā. Būtiski attīstīt atbalsta infrastruktūru mazpilsētās un laukos, lai mazinātu atkarību no lielo pilsētu speciālistiem un samazinātu nepieciešamību mērot lielus attālumus..

Atkarību ārstēšanā būtisks atbalsts būtu piespiedu ārstēšanas mehānisma izveide situācijās, kad bērna uzvedība nopietni apdraud viņu vai citus. Tomēr svarīga ir arī pieeja, kurā tiek veicināta motivācija mainīt uzvedību. Sistēma nevar funkcionēt bez pietiekama resursu un speciālistu nodrošinājuma. Ir nepieciešams palielināt narkologu un psihiatru, kas specializējas darbā ar

bērniem, pieejamību visā valstī. Kā norāda kāda sociālā darba speciāliste: *“Gribu beidzot redzēt atkarības speciālistu, kas strādā ar atkarīgajiem bērniem, jo mēs nevaram būt tik universāli, lai strādātu viens pilnīgi ar visām problēmām, līdz ar to specializācijai tomēr ir jābūt.”*

Tāpat jāstrādā pie stigmatas mazināšanas, lai sabiedrībā un profesionālajā vidē nebūtu nosodoša attieksme pret mērķa grupu. Ir jāuzsver, ka problēmas atzīšana ir būtisks solis ceļā uz risinājumu.

Vēlamā sistēma balstītos uz elastību, savlaicīgu palīdzību un personalizētu pieeju, veicinot bērna labklājību un iespējas mainīt savu dzīves gaitu pozitīvā virzienā.

Izpētes laikā intervētie speciālisti uzsvēra nepieciešamību ieviest speciālistu, kurš būtu mērķa grupai pastāvīgi pieejams un nepieciešamības gadījumā arī klātesošs. Lai nodrošinātu kvalitatīvu atbalstu, šim speciālistam būtu jāstrādā ar ierobežotu skaitu bērnu, lai veltītu pietiekamu laiku un uzmanību katram bērnam.

Secinājumi

1. Identificēti vairāki speciālisti ar atšķirīgiem amatu nosaukumiem, piemēram, mentors, sociālais mentors, pusaudzū atbalsta persona, jaunatnes speciālists, jauniešu eksperts, kuru darba pienākumi ir līdzīgi. Tādēļ pastāv BAS pienākumu pārklāšanās risks ar citu speciālistu lomām un pienākumiem (piemēram, SD, mentoru).
2. BAS nepieciešama empātija un augsta saskarsmes kultūra, lai veiksmīgi strādātu ar bērniem, t.sk. ar mērķa grupu, un viņu ģimenēm.
3. Katras nozares speciālistiem bērnu un ģimeņu skaits, ar kurām tie vienlaicīgi strādā, ir ļoti atšķirīgs. Intensīvu darbu iespējams vienlaicīgi veikt tikai ar dažiem bērniem un viņu ģimenēm, kas ir svarīgs aspekts BAS amata izveidei.

4. Bērnu skaits, kāds var vienlaicīgi būt viena BAS redzeslokā, ir rūpīgi jāizvērtē, ņemot vērā bērnu specifiskās vajadzības un nepieciešamo iesaistes apjomu. Būtiski nodrošināt BAS pieejamību bērnam piemērotā laikā un apjomā, lai veidotu un noturētu uzticības pilnas attiecības ar bērnu un sniegtu kvalitatīvu atbalstu.
5. Dažādu nozaru speciālistu sadarbība ir būtiska, lai nodrošinātu visaptverošu atbalstu mērķa grupai.
6. Kā potenciālie BAS sadarbības partneri izpēti laikā tika identificēti SD sociālie darbinieki, bāriņtiesu locekļi, bērnu aprūpes iestādes, izglītības iestāžu sociālie pedagogi, pašvaldības vai Valsts policijas inspektori, VPD speciālisti, kā arī NVO speciālisti, kuri sniedz atbalstu ģimenei un bērnam.
7. Skaidru sadarbības nosacījumu un modeļu izstrāde, kuros paredzēta loma arī BAS, var sekmēt labāku bērnu interešu un tiesību aizsardzību, kā arī uzlabot viņu dzīves kvalitāti.
8. Kā visefektīvākais sadarbības mehānisms tiek atzītas starpinstitucionālās tikšanās.
9. BAS kā bērna uzticības personas loma tiek augsti novērtēta potenciālo sadarbības partneru vidū.
10. Latvijā pagaidām nav pieejama vienota valsts informācijas sistēma, kurā vienkopus būtu pieejama visu nozaru speciālistu rīcībā esošā informācija par bērnu un viņa ģimeni. Par noderīgāko un visās pašvaldībās lietoto informācijas sistēmu, kurā pieejama daudzpusīgākā informācija par bērnu un viņa ģimeni, lai BAS varētu veikt darba pienākumus, tiek atzīta SOPA, kā arī būtu nepieciešams izmantot valsts informācijas sistēmas NPAIS un SPOLIS.

Rekomendācijas

BAS profesijas ieviešana normatīvajā regulējumā un darbības principi:

1. BAS jādarbojas profesionāli reglamentētā un likumdošanā noteiktā ietvarā, tādēļ nepieciešams veikt izmaiņas Ministru kabineta noteikumos “Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām”, Bērnu tiesību aizsardzības likumā un citos saistītajos normatīvajos aktos, iekļaujot BAS kā vienu no bērnu tiesību aizsardzības jomas speciālistiem.
2. Organizējot BAS darba laiku, nepieciešams paredzēt laiku tiešajam darbam ar bērnu, lai nodrošinātu bērnam nepieciešamo atbalstu, un laiku darbam ar sadarbības partneriem, organizējot sanāksmes un nodrošinot informācijas apmaiņu starp visiem iesaistītajiem partneriem.
3. Lai veicinātu BAS integrēšanu bērnu aizsardzības sistēmā, ir svarīgi skaidrot visu iepriekš pieminēto nozaru speciālistiem un citiem sadarbības partneriem BAS lomu, darbības mērķus, pienākumu un atbildības sadalījumu, lai neradītu pārpratumus sadarbības partneru vidū.
4. BAS jābūt padziļinātām zināšanām un izpratnei par Latvijā pieejamajiem pakalpojumiem un citiem resursiem, kā arī regulāri jāpilnveido speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.
5. Skaidri jānedefinē BAS darba intensitāte – bērnu skaits, kādam vienlaicīgi var nodrošināt atbalstu, mērķa grupas atlases kritēriji, nosakot BAS redzeslokā esošo bērnu vecumu, problemātiku, kā kritērijus vai apstākļus, kad BAS pārtrauc darbu ar mērķa grupas bērnu.
6. Jādefinē kādas prasmes un īpašības BAS ir noderīgas darbā ar mērķa grupu, piemēram, klātesamība, pacietība, empātija, prasme veidot savstarpēju uzticēšanos, labas komunikācijas prasmes un augsta saskarsmes kultūra, kas ir ļoti nozīmīga veiksmīgai sadarbībai ar bērniem un viņu ģimenēm.

Profesionālu sadarbība atbalsta sniegšanā mērķa grupai:

7. Noteikt skaidrus sadarbības nosacījumus, kas regulētu informācijas apmaiņas un komunikācijas procesus starp BAS, SD sociālajiem darbiniekiem, izglītības nozares speciālistiem, Pašvaldību bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupām u.c.
8. Jāveicina regulāra starpinstitutionāla sadarbība, organizējot kopīgas sanāksmes, kurās BAS un citi speciālisti var apmainīties ar informāciju, analizēt bērnu situācijas progresu un plānot tālāko rīcību. Tādejādi tas veicinātu koordinētu BAS sadarbību un iesaisti bērna situācijas risināšanā, kas nenonāktu pretrunās ar citu speciālistu plānotajiem atbalsta pasākumiem.

Personas datu apstrāde un informācijas apmaiņa:

9. Nepieciešams reglamentēt BAS tiesības iegūt informāciju par bērnu un viņa ģimeni no informācijas sistēmām, citiem nozares speciālistiem, informācijas apjomu un apstrādes mērķi.
10. Nepieciešams noteikt, kā tiks nodrošināta informācijas apmaiņa un ar kādām informācijas sistēmām vai citiem komunikācijas kanāliem, vienlaikus ievērojot konfidencialitātes un datu apstrādes nosacījumus.

PIELIKUMI

1.pielikums. Speciālistu, kuri strādā ar ģimenēm ar bērniem, t.sk. ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku Latvijā un/vai ar šādiem bērniem, padziļināto interviju vadlīnijas

Intervijas mērķis: noskaidrot speciālistu, kuri strādā ar ģimenēm ar bērniem, t.sk. ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem, ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku Latvijā, viedokļus par:

1. mērķa grupas problemātika;
2. darba intensitāte, apjoms darbā ar mērķa grupu;
3. darba saturs darbā ar mērķa grupu;
4. esošie sadarbības partneri;
5. vēlami / potenciālie sadarbības partneri (nenosegtās vajadzības).

Pirms intervijas nepieciešams noteikt precīzas mērķa grupas robežas:

- Bērnu vecuma diapazons.
- Konkrēti uzvedības vai atkarību veidi.
- Attīstības riska faktori.

Intervijas vadlīnijas

1. Mērķa grupas problemātika

- Kādas, ir aktuālākās problēmas, ar kurām pie jums nonāk bērni ar uzvedības vai atkarību problēmām vai attīstības riskiem vai ģimenes, kurās bērniem ir uzvedības vai atkarību problēmas vai to attīstības riski? Kāds ir šo bērnu vecums (no...līdz)?

Kā Jūs raksturotu to, kā tiek risinātas Jūsu minētās problēmas? Kādi pakalpojumi, speciālisti ir pieejami? Kādas ir politikas iniciatīvas?

2. *Darba intensitāte un apjoms*

- Kā šie bērni vai ģimenes nonāk jūsu redzes lokā?
- Cik bieži Jums iznāk strādāt ar bērniem vai ģimenēm, kurās bērniem ir uzvedības vai atkarību problēmas vai to attīstības riski?
- Vai strādājat ar visu ģimeni, jeb tikai ar bērnu (kā biežāk, kāds iemesls, vai ir atšķirīgi pakalpojumi, pieejas ģimenei un bērniem)?
- Kāds ir Jūsu ikdienas darba apjoms, strādājot ar šiem bērniem vai ģimenēm? Vai, Jūsaprāt, tas ir pietiekams, lai sniegtu nepieciešamo atbalstu?
- Vai Jūs varat novērtēt, cik daudz laika vidēji Jūs veltiet darbam ar vienu ģimeni vai bērnu?

3. *Darba saturs*

- Kādi ir Jūsu galvenie pienākumi darbā ar šīm ģimenēm vai bērniem? Varat, lūdzu, sniegt konkrētus piemērus.
- Kādas, Jūsaprāt, ir visnozīmīgākās kompetences, kas nepieciešamas, lai veiksmīgi strādātu ar šīm ģimenēm vai bērniem?
- Kādas ir lielākās grūtības, ar kurām Jūs saskaraties, strādājot ar šīm ģimenēm?

4. *Esošie sadarbības partneri*

- Ar kādiem citiem speciālistiem vai organizācijām Jūs visbiežāk sadarbojaties, strādājot ar ģimenēm, kurās bērniem ir uzvedības vai atkarību problēmas vai attīstības riski, vai ar šādiem bērniem?
- Kāda ir sadarbības intensitāte ar šiem partneriem?
- Kā tiek organizēta informācijas apmaiņa un lēmumu pieņemšana sadarbības ietvaros?

- Kurš visbiežāk vada, iniciē sadarbību, ir gadījuma vadītājs? Kuram, Jūsaprāt, būtu tādām jābūt?
- Kādi ir galvenie izaicinājumi, ar kuriem Jūs saskaraties, veidojot sadarbību ar citiem speciālistiem?

5. *Vēlamie sadarbības partneri*

- Kādus citus speciālistus vai organizācijas, Jūsaprāt, būtu noderīgi iesaistīt darbā ar ģimenēm, kurās bērniem ir uzvedības vai atkarību problēmas vai attīstības riski, vai šādiem bērniem?
- Kādas ir galvenās nenosegtās vajadzības, ko varētu apmierināt šī papildu sadarbība?
- Kādas ir Jūsu vīzija par ideālu atbalsta sistēmu šīm ģimenēm un bērniem?

2.pielikums. Informācija par speciālistu, kuri strādā ar ģimenēm ar bērniem, t.sk. ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem, ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku Latvijā un/vai ar šādiem bērniem, sniegtajām intervijām.

1. Maija Bērziņa, Biedrība “Latvijas Samariešu apvienība” programma “Palēciens” vadītāja, Rīga, 16.09.2024.
2. Linda Kumsa, Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimeņu sociālā atbalsta centra struktūrvienība “Ziemeļi” vadītāja un Arita Papinoka Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimeņu sociālā atbalsta centra struktūrvienība “Ziemeļi” vecākā sociālā darbiniece, 23.09.2024.
3. Iveta Dūma, Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimeņu sociālā atbalsta centra struktūrvienība struktūrvienība “Jauniešu atbalsta centrs” vecākā sociālā darbiniece, 24.09.2024.
4. Anita Vaivode, Biedrības “Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija” Valmieras SOS Bērnu ciemats vadītāja, 27.09.2024.
5. Marija Pojarkova, vecākā sociālā darbiniece darbā ar jauniešiem, Rīgas Sociālā dienesta “Ziemeļu ģimenes atbalsta centrs”, 27.09.2024.
6. Inese Šēpere, sociālā darbiniece atbalsta centrā “AIRI vecākiem”, Gulbene, 27.09.2024.
7. Agnese Inapša, Atbalsta centra "AIRI vecākiem" vadītāja vietniece, Dace Gulbe un Kristīne Orna, sociālās darbinieces atbalsta centrā “AIRI vecākiem”, Kuldīga, 27.09.2024.
8. Sandra Fedotova, Rīgas bāriņtiesa Ārpusģimenes aprūpes lietu nodaļas vadītāja, 02.10.2024.
9. Ivita Puķīte, “Rīgas SOS ģimeņu atbalsta centrs” vadītāja, 02.10.2024.
10. Baiba Stankēviča, projektu vadītāja nodibinājumā “Latvijas Bērnu atbalsta fonds” pakalpojumā “Sociālās rehabilitācijas programma bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem”, 02.10.2024.
11. Ilze Kaupe, vecākais sociālais darbinieks Valmieras novada sociālajā dienestā, Administratīvās komisijas locekle, 04.10.2024.

12. Līga Veitnere, ģimenes atbalsta persona nodibinājuma “Latvijas Bērnu atbalsta fonds” pakalpojumā “Sociālās rehabilitācijas programma bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem”, 08.10.2024.
13. Gunta Cibuļska, Sociālā dienesta vadītāja BKUS, 08.10.2024.
14. Guntars Strupka, atkarības profilakses speciālists VSIA "Slimnīca "Ģintermuiža"", Jelgava, 09.10.2024.
15. Artjoms Baharevs, bērnu psihiatrs – narkologs, VSIA "Slimnīca "Ģintermuiža"", Jelgava, 09.10.2024.
16. Andra Pērkone, Anete Balode, Liepājas sociālais dienests, sociālās darbinieces darbā ar ģimenēm ar bērniem, 11.10.2024.
17. Solvita Keiša – Baldone, speciāliste sociālajā darbā, Valmieras novads, Kocēni, 11.10.2024.
18. Elīna Ziediņa, Jēkabpils novada “Bērnu un jauniešu centra” Jaunatnes lietu speciāliste, projekta “Proti un Dari” mentors, Jēkabpils, 13.10.2024.
19. Karīna Vežuka, jaunatnes darbinieks, Jauniešu centrs “Četri”, Preiļi, 17.10.2024.
20. Lauris Uzulnīks, jaunatnes darbinieks, Riebiņu multifunkcionālais jaunatnes iniciatīvu centrs "Pakāpieni", Riebiņi, Preiļu novads, 17.10.2024.
21. Marta Možeiko, Jelgavas novada Sociālā dienesta sociālā darbiniece darbam ar ģimenēm ar bērniem, 21.10.2024.
22. Zanda Ločmele, Rīgas 84.vidusskolas sociālais pedagogs, Vidzemes priekšpilsētas sociālo pedagogu metodiskās apvienības vadītāja, 23.10.2024.
23. Artjoms Kalacs, Rīgas valstspilsētas pašvaldības policijas Bērnu likumpārkāpumu profilakses nodaļas galvenais speciālists, 30.10.2024.
24. Ainārs Tračums, Latgales reģiona pārvaldes Dienvidlatgales iecirkņa Prevencijas grupas vecākais inspektors, 01.11.2024.

25. Sandra Miķelsone, bāriņtiesas locekle, Ogres bāriņtiesa, Bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupas locekle, 04.11.2024.
26. Ilona Auziņa, Rīgas reģiona pārvaldes Pārdaugavas pārvaldes Kārtības policijas biroja Prevencijas nodaļas vecākā inspektore, 06.11.2024.
27. Līga Daugaviete, Rīgas Rietumu reģiona teritoriālās struktūrvienības 4.nodaļas vecākā probācijas speciāliste, reģiona starpinstitucionālo sanāksmju koordinatore, 11.11.2024.
28. Zane Krastiņa, Valsts probācijas dienesta Vidzemes reģiona teritoriālā struktūrvienība, Cēsu nodaļas vecākā probācijas speciāliste, 11.11.2024.
29. Edmunds Untulis, Liepājas pašvaldības policijas Nepilngadīgo lietu nodaļas priekšnieks, 12.11.2024.
30. Ingūna Kaniņa, Lielvārdes pamatskolas sociālā pedagoģe, 15.11.2024.

3.pielikums. Speciālisti, kuri sniedza intervijas par informācijas sistēmām

1. Lolita Šurko, Rīgas Sociālais dienests, Ziemeļu rajona Ģimeņu atbalsta centra vecākā sociālā darbiniece.
2. Kristīne Baškera, Cēsu novada pašvaldības "Sociālais dienests" sociālā darbiniece ģimenēm ar bērniem.
3. Ludmila Dārziņa, Ventspils sociālā dienesta Atbalsta nodaļas ģimenēm ar bērniem vecākā sociālā darbiniece.
4. Artjoms Kalacs, Rīgas valstspilsētas pašvaldības policijas Bērnu likumpārkāpumu profilakses nodaļas galvenais speciālists.
5. Ilona Auziņa, Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Pārdaugavas pārvaldes Kārtības policijas biroja Prevencijas nodaļas vecākā inspektore.
6. Guntars Norbutis, Cēsu novada Pašvaldības policijas priekšnieks.
7. Ina Barbāne, Kurzemes reģiona pārvaldes Ziemeļkurzemes iecirkņa Prevencijas grupas vecākā inspektore.
8. Ainārs Tračums, Latgales reģiona pārvaldes Dienvidlatgales iecirkņa Prevencijas grupas vecākais inspektors.
9. Inese Ērgle, Rīgas valstspilsētas pašvaldības bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniece.
10. Ervins Alksnis, Ventspils pilsētas bāriņtiesas priekšsēdētājs.
11. Uvis Klētnieks, Labklājības ministrijas Informācijas tehnoloģiju departamenta, Informāciju sistēmas uzturētājs.
12. Inese Barbare, Labklājības ministrijas Informācijas tehnoloģiju departamenta direktore.
13. Laura Gulbe, Labklājības ministrijas Informācijas tehnoloģiju departamenta direktora vietniece.
14. Ligita Dzalbe-Masuleviča, SIA ZZ Dats projektu vadītāja.
15. Indra Avotiņa, SIA ZZ Dats.

4. pielikums Domnīcas “BAS amata funkcijas nākotnē” darba kārtība, dalībnieku saraksts un kopsavilkums

DOMNĪCA

Bērna atbalsta speciālista (BAS) amata funkcijas nākotnē

Darba kārtība

12.09.2024. , plkst. 12:00 – 16:00

Vada SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāvis Juris Osis

1. **BAS amata apraksts un koncepts projekta ietvaros.** *Informē Bēnu aizsardzības centra pārstāve Zane Šteinerte*
2. **Ārvalstu pieredzes izpētes sākotnējie secinājumi par līdzīgiem amatiem ārvalstīs.** *Informē SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte*
3. **Latvijas pieredzes izpētes sākotnējie secinājumi par līdzīgiem amatiem Latvijā.** *Informē SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte*
4. **Diskusija.** *Vada SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāvis Juris Osis (diskusijas galvenie jautājumi: BAS loma un funkciju robežas valsts un pašvaldību sociālo pakalpojumu klāstā; galvenie BAS sadarbības partneri; diskusijas dalībnieku redzējums par BAS funkcijām nākotnē)*

DOMNĪCA

par Bērna atbalsta speciālista (BAS) amata funkcijām nākotnē

12.09.2024. , plkst. 12:00 – 16:00

Dalībnieku saraksts

1.	Una Lapskalna – Alksne	Ventspils Sociālā dienesta vadītāja; Latvijas sociālo darbinieku biedrības valdes priekšsēdētāja
2.	Krīstīne Freiberga	Siguldas novada pašvaldības Sociālais dienesta vadītāja Biedrības "Latvijas Pašvaldību sociālo dienestu vadītāju apvienība" valdes locekle
3.	Kaspars Jasinkevičs	Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimeņu sociālā atbalsta centra direktors
4.	Daiga Filipsons	Labklājības ministrijas Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākā eksperte
5.	Aiga Romāne Meiere	Biedrības "Resiliences Centrs" valdes locekle; Latvijas Universitātes Studiju programmas Sociālais darbs direktore
6.	Dace Liepa	Liepājas Izglītības pārvaldes speciāliste bērnu tiesību jautājumos
7.	Ivita Krastiņa	Cēsu novada Bāriņtiesas priekšsēdētāja
8.	Evija Kūla	Labklājības ministrijas Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta direktores vietniece
9.	Aurika Zīvere	Sociālā atbalsta un izglītības fonds Vidzemes ģimeņu atbalsta centrs "Smiltene" Vadītāja
10.	Jana Mituza	Valsts probācijas departamenta Uzraudzības un sabiedriskā darba nodaļas vadošā eksperte
11.	Zane Šteinerte	Bērnu aizsardzības centra Atbalsta pakalpojumu departamenta Projekta atbalsta pakalpojumu ieviešanas nodaļas vecākā eksperte
12.	Rita Paršova	Bērnu aizsardzības centra Atbalsta pakalpojumu departamenta direktore

DOMNĪCAS KOPSAVILKUMS

2024.gada 12.septembrī notika attālināta (zoom platformā) domnīca par Centra izveidotā Bērna atbalsta speciālista (BAS) amata funkcijām nākotnē, kuru vadīja SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāvis Juris Osis.

Domnīcas sākumā Centra pārstāve Zane Šteinerte klātesošos iepazīstināja ar BAS amata aprakstu un konceptu projekta ietvaros. Pēc prezentācijas izvērtās plašas diskusijas par BAS nepieciešamību, viņa vietu un lomu bērnu aizsardzības sistēmā.

Turpinājumā SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte iepazīstināja ar veiktās ārvalstu pieredzes izpētes sākotnējiem secinājumiem par līdzīgiem amatiem Lielbritānijā, ASV, Somijā, Kanādā un Islandē:

- Bērna atbalsta darbinieks (Child Support Worker) (Lielbritānija);
- Ģimenes atbalsta darbinieks (Family support worker) (Lielbritānija);
- Bērnu labbūtības praktiķis (angl. child wellbeing practitioner) (Lielbritānija);
- Bērnu labklājības pakalpojumu gadījuma vadītājs (angl. Case manager of services in the interest of a child's prosperity) (Islande);
- Bērnu labklājības pakalpojumu koordinators vai pakalpojumu koordinators bērna labklājības interesēs (angl. Coordinator of services in the interest of a child's prosperity) (Islande);
- Personīgais padomdevējs (angl. personal advisor) (Islande);
- Bērnu aizsardzības sociālais darbinieks (angl. child protection social worker) (Somija);
- Bērnu un jauniešu aprūpes darbinieks (angl. Child and youth care workers) (Kanāda);
- Bērnu konsultants (padomdevējs) (angl. Child Counselor) un jauniešu konsultants (padomdevējs) (angl. Youth Counselor) (ASV).

Padziļināta izpēte tiks veikta par Islandes, ASV un Somijas pieredzi.

Tika secināts, ka izpētītajās ārvalstīs ir sekojošas BAS līdzīgo amatu funkcijas:

- gadījuma vadība, interence;
- mentora atbalsts;
- krīžu vadība;

- vajadzību izvērtēšana, atbalsta plānošana;
- sadarbība starpprofesionāļu komandās;
- darbs ar uzvedības problēmām, uzvedības modelēšana;
- pakalpojuma, atbalsta, resursu piesaiste;
- prasmju treniņi, padomdošana, izglītošana;
- atbalsts bērnam tiesu instancēs;
- bērna interešu nodrošināšanas uzraudzība.

Turpinājumā tika identificēti BAS līdzīgie amati Latvijā, kuri būtu iekļaujami padziļinātā izpētē:

- sociālais darbinieks darbam ar ģimenēm ar bērniem;
- sociālais darbinieks darbam ar jauniešiem;
- bāriņtiesas loceklis;
- mentors;
- jaunatnes lietu speciālists;
- speciālists bērnu tiesību aizsardzības jautājumos (pašvaldībās);
- sociālais pedagogs;
- probācijas speciālists;
- ģimenes asistents;
- sociālais rehabilitētājs.

Noslēgumā tika diskutēts par BAS loma un funkciju robežām valsts un pašvaldību sociālo pakalpojumu klāstā, nonākot pie secinājuma, ka šādam speciālistam būtu jāstrādā Centrā, kā arī vēl jāstrādā pie viņa funkciju precizēšanas, lai tās nedublētos ar citiem Latvijas speciālistiem un būtu visiem skaidri saprotamas.

5. pielikums Domnīcas “BAS amata funkcijas nākotnē” darba kārtība, dalībnieku saraksts un kopsavilkums

DOMNĪCA

Bērna atbalsta speciālista (BAS) amata funkcijas nākotnē

21.01.2025. , plkst. 12:00 – 14:00

Darba kārtība

Vada SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte

1. **Ārvalstu pieredzes izpētes sākotnējie secinājumi par līdzīgiem amatiem ārvalstīs.** *Informē SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte*
2. **BAS loma un funkciju robežas.** *Informē SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte*
3. **Diskusija par BAS funkcijām nākotnē, kā arī BAS sadarbību ar sociālo dienestu.** *Vada SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte*

DOMNĪCA

par Bērna atbalsta speciālista (BAS) amata funkcijām nākotnē

21.01.2025. , plkst. 12:00 – 14:00

Dalībnieku saraksts

1.	Zane Šteinerte	Bērnu aizsardzības centra Atbalsta pakalpojumu departamenta Projekta atbalsta pakalpojumu ieviešanas nodaļas vecākā eksperte
2.	Rita Paršova	Bērnu aizsardzības centra Atbalsta pakalpojumu departamenta direktore
3.	Inga Gulbe	Labklājības ministrijas Bērnu un ģimenes politikas departamenta direktore
4.	Ilze Kurme	Labklājības ministrijas Sociālā darba un sociālās palīdzības politikas departamenta direktore
5.	Ilze Skrodele Dubrovskā	Labklājības ministrijas Sociālā darba un sociālās palīdzības politikas departamenta direktore
6.	Ilze Rudzīte	Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos

DOMNĪCAS KOPSAVILKUMS

DOMNĪCA

par BAS amata funkcijām nākotnē

21.01.2025. , plkst. 12:00 – 14:00

2025.gada 21.janvārī notika attālināta (zoom platformā) domnīca par Bērna atbalsta speciālista (BAS) amata funkcijām nākotnē, kuru vadīja SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte.

Domnīcā E. Eglīte iepazīstināja ar Ārvalstu pieredzes izpētes sākotnējiem secinājumiem par BAS līdzīgiem amatiem. Ārvalstu pieredzes izpētes sākotnējie secinājumi par līdzīgiem amatiem ārvalstīs ir sekojoši:

- **Bērna un ģimenes iesaiste lēmumu pieņemšanā**

Balstoties uz ārvalstu izpētes secinājumiem, arī Latvijā, veidojot BAS funkciju aprakstu, būtu ieteicams paredzēt, ka BAS, plānojot savu darbu, jāņem vērā bērnu viedoklis un līdzdalība lēmumu pieņemšanā, arī bērna atbalsta plāna izstrādē, gan arī jāseko līdzi, lai citi speciālisti, kas iesaistīti darbā ar bērnu, ņemtu vērā bērna viedokli un iesaistītu pašu bērnu lēmuma pieņemšanā. Tādējādi tiktu veicināta bērna un ģimenes uzticība sistēmai un atbilstošu lēmumu pieņemšana.

Bērna iesaiste jānodrošina, izmantojot vecumam atbilstošas metodes.

- **Daudznozaru sadarbības stiprināšana**

Balstoties uz ārvalstu izpētes secinājumiem, arī Latvijā, veidojot BAS funkciju aprakstu, būtu ieteicams paredzēt, ka BAS strādā ciešā sadarbībā ar izglītības iestādēm, veselības aprūpes iestādēm un citām institūcijām, lai nodrošinātu visaptverošu un nepārtrauktu atbalstu bērnam un viņa ģimenei.

BAS būtu ieteicams paredzēt:

- sadarbības veidošanu un stiprināšanu ar izglītības iestādēm;
- sadarbības veidošanu ar pašvaldības līmeņa sadarbības grupām, lai veicinātu un atvieglotu komunikāciju starp dažādiem speciālistiem, institūcijām un pakalpojumu sniedzējiem, kas iesaistīti bērna situācijas risināšanā.

- **Pakalpojumu koordinēšanas uzlabošana**

Balstoties uz ārvalstu izpētes secinājumiem, arī Latvijā, veidojot BAS funkciju aprakstu, būtu ieteicams paredzēt, ka BAS palīdz apzināt un organizēt pakalpojumu pieejamību bērnu labklājības nodrošināšanai.

- **Uzvedības problēmu daudzpusīgs sākotnējais izvērtējums**

Balstoties uz ārvalstu izpētes secinājumiem, arī Latvijā, veidojot BAS funkciju aprakstu, būtu ieteicams paredzēt, ka BAS bērnam, kuram identificētas uzvedības problēmas, nodrošina bērna uzvedības analīzi un novērtējumu.

Balstoties uz veikto izvērtējumu, nepieciešams izstrādāt konkrētus pasākumus un identificēt sadarbības partnerus, kas var sniegt atbalstu bērnam katras identificētās uzvedības problēmu risināšanā.

- **Intervences dinamikas izvērtēšana**

Balstoties uz ārvalstu izpētes secinājumiem, arī Latvijā, veidojot BAS funkciju aprakstu, būtu ieteicams paredzēt, ka intervences dinamikas izvērtēšanu veic nevis BAS vienpersoniski, bet to dara speciālistu komanda, kas strādā ar bērnu ar atkarību vai uzvedības problēmām.

Savukārt, runājot par BAS lomu un funkciju robežām BAS amata aprakstu nepieciešams pārstrādāt, ievērojot šādus aspektus:

1. BAS mērķim jābūt ļoti konkrētam, lai tas ne tikai nedublētu citu profesionāļu funkcijas, bet lai arī tas iezīmētu šī speciālista lomu nozarē un būtu skaidri redzams tā pienesums.
2. Funkcijas: šobrīd amata aprakstā definētās BAS funkcijas ir pārāk vispārīgas, piemēram, “sociālās situācijas un vajadzību izvērtēšana”, “sniegt priekšlikumus”, “veidot sadarbību”, “izstrādāt atbalsta plānu, kas ietver bērna izvirzītos mērķus, atbalsta pasākumus bērna vajadzību nodrošināšanai un situācijas uzlabošanai”, “ceļa kartes izstrāde” u.tml. Visas šīs funkcijas varētu būt daudziem palīdzošo profesiju pārstāvjiem. Netiek iezīmētas BAS unikālās funkcijas, kas padara skaidru viņa ieguldījumu bērnu ar uzvedības vai atkarību problēmām situācijas uzlabošanā. Tāpat šādi amata pienākumi nepietiekami skaidro tiešo darbu ar bērnu,

liekot lielāku uzsvaru uz dokumentēšanu. Pakalpojuma sniedzēja ieskatā, funkciju centrā jābūt darbam un konkrētiem pienākumiem darbā ar bērnu, pakalpojuma dokumentēšanu atstājot otrā plānā. Tas ļautu arī labāk izprast BAS lomu nozarē.

3. Tiesiskā aizsardzība: BAS nepieciešams reglamentēt kā atsevišķu profesionālās darbības jomu, lai nodrošinātu, ka šādam speciālistam ir juridiskas tiesības pieprasīt informāciju no dažādām instancēm, piemēram Bāriņtiesas u.c.
4. Mērķa grupas vecums: nepieciešams norādīt BAS mērķa grupu, jo piemēram, gan pats darbs, gan tā mērķis ar bērniem agrīnajā vecumā būs pilnīgi savādāks nekā ar skolas vecuma bērniem. Pakalpojuma sniedzēja ieskatā BAS mērķa grupa būtu bērni no 6 – 18 gadu vecumam.
5. Bērnu skaits: nepieciešams noteikt, kāds ir vidējais bērnu skaits, kāds var vienlaicīgi būt viena BAS redzeslokā. Neatkarīgi no tā, vai tiek izvēlēts BAS kā atbalsta funkcijas veicējs vai BAS kā speciālists, kurš strādā ar konkrētām uzvedības problēmām, ir būtiski noteikt, kāds ir optimālais bērnu skaits vienam BAS, ievērojot risināmo problēmu smagumu, identificētās problēmas un bērnu vajadzības. Bērnu skaita definēšana palīdzēs nodrošināt BAS darba kvalitāti un efektivitāti.

6. pielikums Domnīcas “BAS loma un funkciju robežas pašvaldību sociālo pakalpojumu klāstā”
darba kārtība, dalībnieku saraksts un kopsavilkums

DOMNĪCA

par Bērna atbalsta speciālista (BAS) lomu un funkciju robežām pašvaldību sociālo pakalpojumu klāstā

Darba kārtība

27.01.2025. plkst. 12:00 – 16:00

Vada SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte

1. **Latvijas pieredzes izpētes sākotnējie secinājumi par BAS līdzīgiem amatiem Latvijā.** *Informē SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte*
2. **BAS loma un funkciju robežas.** *Informē SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte*
3. **Diskusija par BAS funkcijām nākotnē, kā arī BAS sadarbību ar sociālo dienestu.** *Vada SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte*

DOMNĪCA

par Bērna atbalsta speciālista (BAS) lomu un funkciju robežām pašvaldību sociālo pakalpojumu klāstā

27.01.2025. plkst. 12:00 – 16:00

Dalībnieku saraksts

1.	Jana Pūķe	Rīgas Sociālā dienesta Pārdaugavas rajona Ģimenes atbalsta centra vadītāja
2.	Aija Rolmane	Rīgas Sociālā dienesta Latgales rajona Ģimenes atbalsta centra vadītāja
3.	Kaspars Jasinkevičs	Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimeņu sociālā atbalsta centra direktors
4.	Marija Pojarkova	Rīgas Sociālā dienesta Vecākā sociālā darbiniece sociālā darba jomā
5.	Gunita Biteniece	Rīgas Sociālā dienesta Ziemeļu rajona Ģimenes atbalsta centra vadītāja

DOMNĪCAS KOPSAVILKUMS

par Bērna atbalsta speciālista (BAS) lomu un funkciju robežām pašvaldību sociālo pakalpojumu klāstā

27.01.2025. plkst. 12:00 – 16:00

2025.gada 27.janvārī notika attālināta (zoom platformā) domnīca par Bērna atbalsta speciālista (BAS) lomu un funkciju robežām pašvaldību sociālo pakalpojumu klāstā, kuru vadīja SIA “Projektu un kvalitātes vadība” pārstāve Evija Eglīte.

Domnīcas sākumā E.Eglīte iepazīstināja ar Latvijas pieredzes izpētes sākotnējiem secinājumiem par BAS līdzīgiem amatiem Latvijā.

Domnīcas dalībnieki piekrita nepieciešamībai ieviest speciālistu, kurš būtu bērnam pastāvīgi pieejams un nepieciešamības gadījumā arī klātesošs. Tai pat laikā norādot, ka, lai nodrošinātu kvalitatīvu atbalstu, šim speciālistam būtu jāstrādā ar ierobežotu skaitu bērnu, tādējādi veltot pietiekamu laiku un uzmanību katram bērnam.

Speciālistiem varbūt pat jābūt mazāk pieejamiem lielajās pilsētās, t.sk. Rīgā, bet lielākā mērā reģionos, lai izvairītos no ģeogrāfiskiem un finansiāliem šķēršļiem palīdzības saņemšanā. Būtiski attīstīt atbalsta infrastruktūru mazpilsētās un laukos, lai mazinātu atkarību no lielo pilsētu speciālistiem un samazinātu nepieciešamību mērot lielus attālumus. Sistēma nevar funkcionēt bez pietiekama resursu un speciālistu nodrošinājuma. Ir nepieciešams palielināt narkologu un psihiatru, kas specializējas darbā ar bērniem, pieejamību visā valstī.

Tāpat jāstrādā pie stigmatas mazināšanas, lai sabiedrībā un profesionālajā vidē nebūtu nosodošas attieksmes pret bērniem ar atkarību vai uzvedības problēmām. Ir jāuzsver, ka problēmas atzīšana ir būtisks solis ceļā uz risinājumu. Ideāla sistēma balstītos uz elastību, savlaicīgu palīdzību un personalizētu pieeju, veicinot bērna labklājību un iespējas mainīt savu dzīves gaitu pozitīvā virzienā.

Intensīvu darbu iespējams vienlaicīgi veikt tikai ar dažiem bērniem, kas ir svarīgs aspekts BAS amata izveidei.

Dažādu nozaru speciālistu sadarbība ir būtiska, lai nodrošinātu visaptverošu atbalstu bērniem ar uzvedības un atkarību problēmām. Tai pat laikā, šai sadarbībai ir jābūt skaidri atrunātai, ar noteiktām robežām un atbildību. Izstrādājot skaidrus sadarbības nosacījumus, kuros paredzēta loma arī BAS, var sekmēt labāku bērnu interešu un tiesību aizsardzību, kā arī uzlabot viņu dzīves kvalitāti.

Bērnu skaits, kāds var vienlaicīgi būt viena BAS redzeslokā, ir rūpīgi jāizvērtē, ņemot vērā bērnu specifiskās vajadzības un nepieciešamo iesaistes apjomu. Būtiski nodrošināt BAS pieejamību bērnam piemērotā laikā un apjomā, lai veidotu un noturētu uzticības pilnas attiecības ar bērnu un sniegtu kvalitatīvu atbalstu.

Turpinājumā notika diskusija par BAS lomu un funkciju robežām.

BAS mērķa grupa ir bērni ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku.

BAS vadlīnijās jāizstrādā mērķa grupas atlases kritēriji un veidlapa, iekļaujot izslēdzošos faktorus gadījumiem, kad BAS nestrādā vai nevar turpināt darbu ar mērķa grupas bērnu, piemēram, BAS nestrādā ar vidēji smagiem un smagiem attīstības traucējumiem.

BAS darbības mērķis ir atbalsta sniegšana bērniem ar uzvedības vai atkarību problēmām vai to attīstības risku un sadarbības veidošana ar institūcijām un profesionāļiem, kas iesaistīti bērna situācijas uzlabošanā.

BAS funkcijas:

1. Atbalsts bērnam;
2. Speciālistu savstarpējās sadarbības veicināšana un pilnveide.

BAS pienākumi:

1. Sociālās situācijas novērtēšana

- Kopā ar bērnu veic bērna sociālās situācijas un vajadzību izvērtēšanu: bērna dzīves gaitas, pieredzes, fiziskās vides, vajadzību, sociālās funkcionēšanas spēju, riska faktoru un resursu novērtējumu, uzklusot bērnu;

- Analizē un vērtē līdzšinēji veikto darbu ar bērnu, vērtē arī kādas rekomendācijas pakalpojumu sniedzēji jau iepriekš ir izstrādājuši (piemēram, ārsti, Pedagoģiski medicīniskās komisijas, psihologi, bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupas u.c.)
- Izveido bērna dzīvesstāstu.

Vadlīnijās jāiekļauj veidlapa ar detalizētu situācijas novērtēšanas kārtību.

2. *Bērna atbalsta plāna izstrāde*

- BAS sadarbībā ar bērnu un bērna likumisko pārstāvi vai audžuģimeni, vai bērna atbalsta personu izstrādā bērna atbalsta plānu.
- 1x pusgadā izvērtē plāna īstenošanas dinamiku, nepieciešamības gadījumā veic izmaiņas.

3. *Atbalsts bērnam*

- Sniedz atbalstu bērnam un viņa likumiskajam pārstāvim atbilstoši atbalsta plānā noteiktajam;
- Pavada laiku kopā ar bērnu, lai veidotu kontaktu;
- Motivē bērnu saņemt citu speciālistu atbalstu un, ja nepieciešams, pavada uz iestādēm vai pie speciālistiem, ja ir likumiskā pārstāvja piekrišana vai pilnvarojums;
- Sniedz atbalstu bērnam vajadzību un interešu identificēšanā;
- Ziņo kompetentajām institūcijām par bērnu tiesību pārkāpumiem;
- Sniedz atbalstu bērnam bērna ārpusģimenes aprūpes formas maiņas procesā;
- Sniedz atbalstu bērnam dažādu problēmjautājumu risināšanā (piemēram, izglītības, veselības problemātika, brīvā laika pavadīšana u.tml.).

4. *Starpprofesionālā un starpinstitucionālā sadarbība*

- Veido sadarbību ar valsts, pašvaldības iestādēm un nevalstiskajām organizācijām, īpaši veidojot sadarbību ar bērna dzīvesvietas izglītības iestādi, sociālo dienestu u.c.;

- Sniedz atbalstu bērna vajadzību identificēšanā, informē valsts un pašvaldību iestādes par bērna vajadzībām;
- Nepieciešamības gadījumā, sniedz bērna gadījuma vadībā iesaistītajiem speciālistiem informāciju par bērna situāciju, ievērojot bērna tiesības un intereses;
- Sniedz rekomendācijas speciālistiem par papildus nepieciešamajām darbībām (papildus piesaistāmajiem pakalpojumiem vai esošo pakalpojumu pilnveides iespējām);
- Ja nepieciešams, iniciē un vada starpinstitūciju sanāksmes, lai iegūtu papildus informāciju par bērnu;
- Strādājot komandā ar pašvaldības speciālistiem, aicina sadarboties, apmainīties ar informāciju, ar mērķi nepārslogot bērnu, tādējādi mazinot sistēmas radīto slogu bērnam.

5. *Sadarbība ar likumisko pārstāvi*

- Sniedz ieteikumus likumiskajam pārstāvim par papildus nepieciešamajām darbībām bērna situācijas uzlabošanai;
- Pārrunā ar likumisko pārstāvi bērna problēmu raksturu, to iespējamās cēloņus un sekas;
- Nepieciešamības gadījumā sniedz atbalstu likumiskajam pārstāvim sadarbībā ar dažādām institūcijām bērna atbalsta nodrošināšanā.

6. *Citi uzdevumi*

- Pamatojoties uz identificētajām problēmām, ziņo Bērnu aizsardzības centra vadībai par konstatētajām neatbilstībām, pretrunām praksē un normatīvajā regulējumā, ja konstatētās problēmas nav risināmas citādākā veidā;
- Ziņo starpinstitūciju komandai par konstatētajām (identificētajām) grūtībām bērna situācijas risināšanā.

Bērnu, ar kuriem BAS vienlaicīgi strādā, skaits:

Katram BAS var būt vidēji ap 10 bērniem vienlaicīgi, atkarībā no tā, cik kompleksi ir attiecīgie gadījumi.

Vadlīnijās jānosaka bērnu minimālais un maksimālais bērnu skaits, ņemot vērā gadījumu problemātikas komplekso raksturu.

BAS pakalpojuma sniegšanas vieta:

- Bērnu aizsardzības centra biroja telpās;
- bērna dzīvesvietā;
- citās adresēs, piemēram, brīvā laika pavadīšanas, ēdināšanas vietās, kultūras, sporta u.c. pasākumu norišu vietās;
- attālināti, izmantojot attālinātas saziņas līdzekļus, piemēram, telefonu, internetu;
- pārvietojoties kopā ar bērnu personiskajā vai darba automašīnā, kā arī izmantojot sabiedrisko transportu.

BAS tiesības:

- pieprasīt no citām juridiskajām un fiziskajām personām dokumentus un informāciju par bērnu, kas nepieciešama BAS pakalpojuma nodrošināšanai;
- pārvietoties kopā ar bērnu privātajā, darba automašīnā vai sabiedriskajā transportā;
- nodrošināt konfidencialitātes ievērošanu attiecībā uz sadarbības laikā saņemto informāciju, izņemot gadījumus, kad informācijas izpaušana ir nepieciešama, lai nodrošinātu bērna tiesību un interešu aizsardzību;
- par katru tikšanos ar bērnu informēt likumisko pārstāvi, norādot informāciju par vietu, kur dosies, aptuveno laiku, cik ilgi bērns būs prombūtnē, nosūtot rakstisku informāciju uz e-pasta adresi, īsziņā vai izmantojot citu saziņas veidu;
- īstenot visas nepieciešamās darbības BAS pakalpojuma īstenošanai.